

Master Thesis
TVVR 22/5001

Byggbar mark

En studie om hur utvalda aktörer värderar
översvänningsrisk vid nybyggnation och för
skydd av befintlig bebyggelse

Hedda Skarsgård
Wilma Norlin

Division of Water Resources Engineering
Department of Building and Environmental Technology
Lund University

Byggbar mark

En studie om hur utvalda aktörer
värderar översvämningsrisk vid
nybyggnation och för skydd av befintlig
bebyggelse

Av:
Hedda Skarsgård
Wilma Norlin

Master Thesis

Division of Water Resources Engineering
Department of Building & Environmental Technology
Lund University
Box 118
221 00 Lund, Sweden

Water Resources Engineering
TVVR-22/5001
ISSN 1101-9824

Lund 2022
www.tvrl.lth.se

Master Thesis
Division of Water Resources Engineering
Department of Building & Environmental Technology
Lund University

Swedish title: Byggbar mark - En studie om hur utvalda aktörer värderar översvämningsrisk vid nybyggnation och för skydd av befintlig bebyggelse

English title: Buildable sites – A study about how stakeholders assess flood risk when planning for new development and protecting existing real estate

Authors: Hedda Skarsgård
Wilma Norlin

Supervisor: Johanna Sörensen, Patrik Gliveson

Examiner: Rolf Larsson

Language: Swedish

Year: 2022

Keywords: Översvämnning, klimatanpassning, försäkring, kommun, länsstyrelse, långivare, fysisk planering, översvämningsrisk

Förord

I och med detta examensarbets avslutar vi fem års studier vid Lunds Tekniska Högskola och kan därmed titulera oss civilingenjörer i väg- och vattenbyggnad. Examensarbetet är skrivet av Hedda Skarsgård och Wilma Norlin vilka har bidragit till lika delar i arbetet på samtliga av rapportens avsnitt. Examensarbetet har genomförts under våren 2022 vid avdelningen för teknisk vattenresurslära.

Vi vill tacka alla respondenter som deltagit i denna studie för er värdefulla tid och era intressanta svar. Vi vill även tacka våra handledare Johanna Sörensen och Patrik Gliveson för ert brinnande intresse för vårt ämne och er ovärderliga feedback. Vi vill dessutom rikta ett stort tack till våra outtröttliga korrekturläsare Sigrid Skarsgård och Hampus Jansson. Utan er hade examensarbetet inte gått att genomföra.

Avslutningsvis vill vi såklart tacka alla våra vänner som förgyllt denna studietid. Utan er hade studierna inte gått att genomföra.

Hedda Skarsgård

Wilma Norlin

Lund, 19 maj 2022

Abstract

Climate change is expected to increase the frequency of fluvial, pluvial, and coastal flooding which require consideration in spatial planning. More frequent floods will affect the financial stability by increasing the exposure of risk for insurance companies and creditors. This master thesis investigates how selected stakeholders assess flood risk when planning for new development and protecting existing real estate. The study was conducted through a literature search and semi-structured interviews with municipalities, county administrative boards, insurance companies, creditors, authorities and interbranch organizations. The study identifies a desire from municipalities to exploit waterfront areas, where the main motives are economic benefit and to provide attractive housing. There are many opportunities to consider flood risk when planning for new development and the costs of protective measures can be shared with the developer. However, there are limitations in current legislation regarding the establishment of future protective measures. For protection of existing real estate, stakeholders emphasize that the share of responsibilities is clear but ineffective and several stakeholders demand greater accountability from the municipality. On the other hand, the municipality has no legal obligation for existing real estate and the possibility of implementing measures is hindered by the principle of equality in legislation, limited land authority and financing. Property owners have a legal responsibility to protect their property from flooding, but the study highlights that there is a lack of awareness. One reason may be that insurance companies offer extensive insurance protection against flood damage. The creditors state that a full coverage insurance is required for granting mortgages and thus, they are dependent on the actions of the insurance companies. The insurance companies' strategy is to continue offering insurance for flood risks but at the same time emphasize that the insurance coverage may need to be limited in the future.

Sammanfattning

I takt med klimatförändringar väntas frekvensen av fluviala, pluviala och kustöversvämningar öka vilket kräver beaktande i den fysiska planeringen. Mer frekventa översvämningar påverkar samhällets finansiella stabilitet genom att öka försäkringsbolags och långivares riskexponering. I detta examensarbete utreds hur utvalda aktörer värderar översvämningssrisk vid nybyggnation och skydd av befintlig bebyggelse. För att besvara studiens frågeställningar genomfördes litteratursökning samt semistrukturerade intervjuer med kommuner, länsstyrelser, försäkringsbolag, långgivare, myndigheter och branschorganisationer. I studien identifieras en önskan från kommuner att exploatera vattennära områden där de främsta skälen är ekonomiska värden samt viljan att erbjuda attraktiv bebyggelse. Vid nybyggnation är möjligheterna att beakta översvämningssrisk goda och kostnader för skyddsåtgärder kan delas med exploitören, däremot finns begränsningar i dagens lagstiftning för uppförandet av skydd för framtida risker. Vid skydd av befintlig bebyggelse upplever aktörer att ansvarsfördelningen är tydlig men inte ändamålsenlig och flera efterfrågar ett större ansvarstagande från kommunen. Kommunen har dock inget juridiskt ansvar för befintlig bebyggelse och möjligheten att genomföra åtgärder försvåras av kommunallagens likställighetsprincip, begränsad rådighet och finansiering. Privata fastighetsägare har ett juridiskt ansvar att skydda sin fastighet från översvämningar men studien belyser att det finns en bristande medvetenhet. En orsak kan vara att försäkringsbolagen erbjuder ett omfattande försäkringsskydd mot översvämningsskador. Långgivare uppger att en giltig helförsäkring krävs för beviljande av lån och de är därmed beroende av försäkringsbolagens agerande. Försäkringsbolagens strategi är dock att fortsatt försäkra dessa risker men belyser även att försäkringsskyddet kan behöva limiteras i framtiden.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte och frågeställningar	4
1.3. Ordlista	5
2. Metod	7
2.1. Idé och arbetsprocess	7
2.2. Litteraturstudie	7
2.3. Intervjustudie	8
2.3.1. Urval	9
2.3.2. Analys	9
2.3.3. Presentation	10
2.3.4. Forskningsetik	10
2.4. Felkällor	11
3. Översvämningar	13
3.1. Risk	13
3.2. Kustöversvämning	14
3.3. Pluvial översvämning	15
3.4. Fluvial översvämning	16
4. Lagstiftning	17
4.1. Översvänningsdirektivet	17
4.2. EU:s klimatlag och klimatanpassningsstrategi	17
4.3. Lagen om allmänna vattentjänster	18
4.3.1. Allmänna bestämmelser för användning av kommunens allmänna avloppsanläggning	20

4.3.2.	Vägar till hållbara vattentjänster	20
4.4.	Plan-och bygglagen	21
4.4.1.	Planprocessen	21
4.4.2.	Översiktsplanering	22
4.4.3.	Detaljplanering	24
4.4.4.	Bygglov	25
4.4.5.	Skadestånd vid felaktig myndighetsutövning	26
4.5.	Miljöbalken.....	27
4.5.1.	Strandskydd.....	27
4.6.	Kommunallagen.....	28
4.7.	Lag om skydd mot olyckor	29
4.8.	Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.....	29
4.9.	Försäkringsavtalslagen	30
5.	Klimatanpassning	31
5.1.	Klimatanpassning	31
5.2.	Klimatanpassning på nationell nivå.....	31
5.3.	Klimatanpassning på regional nivå.....	33
5.3.1.	Regional kustsamverkan	33
5.4.	Klimatanpassning på lokal nivå.....	34
5.4.1.	Kommun.....	34
5.4.2.	Fastighetsägare	35
6.	Försäkringsbolag och långgivare	37
6.1.	Försäkringsbolag	37
6.2.	Långgivare	39

7.	Undersökning	41
7.1.	Respondenter	41
7.2.	Kommun	42
7.2.1.	Fysisk planering	43
7.2.2.	Befintlig bebyggelse.....	47
7.2.3.	Finansiering.....	48
7.2.4.	Ansvarsfördelning	50
7.2.5.	Samverkan	51
7.3.	Sveriges kommuner och regioner	52
7.3.1.	Intressekonflikter.....	53
7.3.2.	Ansvarsfördelning	53
7.3.3.	Samverkan	55
7.4.	Länsstyrelse	55
7.4.1.	Tillsynsansvar.....	56
7.4.2.	Underlag	57
7.4.3.	Finansiering.....	59
7.4.4.	Ansvarsfördelning	59
7.4.5.	Samverkan	60
7.5.	Boverket.....	63
7.5.1.	Lagstiftning	63
7.5.2.	Ansvarsfördelning	64
7.6.	Svenskt vatten.....	65
7.6.1.	Lagstiftning	65
7.6.2.	Finansiering.....	66
7.6.3.	Ansvarsfördelning	66

7.7.	Försäkringsbolag och Svensk försäkring.....	67
7.7.1.	Branschens verktyg	67
7.7.2.	Ansvarsfördelning	70
7.7.3.	Samverkan.....	73
7.8.	Långivare	73
7.8.1.	Ansvarsfördelning	74
7.8.2.	Samverkan	75
8.	Analys och diskussion.....	77
8.1.	Syn på begreppet byggbar mark	77
8.1.1.	Nybyggnation	77
8.1.2.	Befintlig bebyggelse.....	79
8.2.	Åtgärder och strategier	80
8.2.1.	Planer och strategier	80
8.2.2.	Underlag	82
8.2.3.	Samverkan.....	82
8.3.	Ansvarsfördelning	83
8.3.1.	Juridiskt ansvar.....	83
8.3.2.	Finansiellt ansvar.....	84
8.4.	Långsiktiga utmaningar	86
9.	Slutsats	89
1.2.	Vidare studier	92
	Referenser.....	93
	Bilagor.....	107

”De områden som väljas för bebyggelse bör först och främst ligga så högt, att marken icke kan tänkas komma att översvämmas. Mot denna självklara regel felas icke så sällan”

Alfred Jerdén, 1927, vattenverkschef Malmö

1. Introduktion

I introduktionen presenteras bakgrund till ämnet samt studiens syfte och frågeställningar. Vidare följer arbetets avgränsningar samt ordlista.

1.1. Bakgrund

Begreppet översvämning kan definieras som “vatten som täcker ytor utanför den normala gränsen för sjö, vattendrag eller hav” (MSB 2021a). Översvämningar kan uppstå till följd av högt vattenstånd, kraftig nederbörd eller snösmältning. Översvämningar innebär både sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser och är den typ av naturkatastrof som kräver flest dödsoffer och orsakar störst ekonomisk skada i världen. Även om Sverige har varit förskonade från dödsfall orsakade av översvämningar kan materiella skador och kostnader vara betydande, både för samhället och individer (Simonsson, Liljedahl, Wikström & Waleij 2017).

Ett förändrat klimat innebär att vissa typer av översvämningar väntas bli mer frekventa. Urbana miljöer blir mer utsatta för översvämningar då risken för skyfall ökar med förhöjd lufttemperatur. Kustöversvämningar väntas bli vanligare då medelhavsnivån stiger och frekvensen av högvattenhändelser ökar. Områden längs sjöar och vattendrag blir mer utsatta då fluviala översvämningar beräknas bli vanligare i vissa delar av landet (SMHI 2014). I augusti 2021 publicerade FN:s klimatpanel, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), en klimatrappport som konstaterar att frekvensen av skyfall, stormar, översvämningar och högvattenhändelser har och väntas fortsätta öka. Studien förstärker slutsatsen att koldioxidutsläpp är den huvudsakliga orsaken till de ökade extremväder som nu bevittnas (IPCC 2021).

I IPCC:s delrapport från februari 2022 lägger klimatpanelen stor vikt vid klimatanpassning och belyser att den globala uppvärmningen oundvikligen kommer orsaka att klimatrelaterade faror förstärks, vilket medför risker för både ekosystem och människor. Rapporten beskriver att globala åtgärder för klimatresilient utveckling är mer brådskande än vad som tidigare ansetts och

att politiskt engagemang, institutionella ramverk, förstärkt kunskap samt tillgång till finansiella resurser är nyckelfaktorer för dess genomförande. Klimatrelaterade risker är komplexa och svårbedömda, och magnituden av riskerna beror kraftigt på införandet av klimatanpassningsåtgärder. IPCC belyser att framsteg i planering och implementering av klimatanpassningsåtgärder har observerats men att de är ojämnt fördelade globalt. Man fastställer även att klimatanpassningens effektivitet kommer att avta med ökad global uppvärmning (IPCC 2022). Exponeringen och sårbarheten för klimatförändringar varierar geografiskt samt mellan olika socioekonomiska grupper vilket innebär att redan befintliga ojämlikheter förstärks (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

I Sverige indikerar klimatprojektionerna på geografiska skillnader där effekterna av klimatförändringar väntas variera över landet, exempelvis väntas temperaturförändringarna bli större i norra Sverige. Även nederbörden förväntas få förstärkta säsongsvisa och geografiska variationer. Vintertid beräknas nederbörden öka nationellt medan sommartid väntas nederbörden öka i norra Sverige. En större andel av nederbörden väntas även falla som regn i stället för snö. Även medelhavsnivåhöjningen och frekvensen av tillfälliga kustöversvämningar väntas variera regionalt till följd av skillnader i landhöjning (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

Pågående urbanisering och förtätning sätter ytterligare press på samhällets förmåga att skydda sig mot klimatförändringar. Befolkningen i Sveriges tätorter ökar kontinuerligt och drivs inte längre av stora omflyttningar från landsbygd till städer, utan av ökad befolkning (Statistiska centralbyrån 2015). Den omfattande inflyttningen till större städer har lett till högre bebyggelsetryck och därmed ett behov av förtätning. Den större andelen hårdgjorda ytor som följer av förtätning medför lägre infiltration och högre ytavrinning vilket utmanar ledningssystemens kapacitet. Önskan om förtätning medför att man ofta planerar att bygga, eller redan bygger, i områden som är översvämningshotade. En vanlig form av stadsförtätning är exploatering av stora centrala industrifastigheter i hamnområden (Pettersson & Öberg 2014). Dessa hamnområden utgör attraktiva exploateringsmöjligheter genom deras kustnära lägen men löper

samtidigt högre risk att översvämmas. Förtätning kan dock ses som avgörande för att i närtid främja en klimatrezilient utveckling. En hållbar fysisk planering och investeringar i urban infrastruktur kan öka anpassningskapaciteten väsentligt (IPCC 2022).

Trots att kommuner tagit fram planer och strategier för striktare regler gällande exploatering i kustnära områden fortsätter man planera för kustnära bebyggelse (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). Studier visar att människor som bor nära vattenförekomster har godare mental hälsa och i lägre grad lider av stress (Nutsford, Pearson, Kingham & Reitsma 2016). Önskan att bo vattennära avspeglas även i bostadspriser där närhet till vatten är en värdehöjande faktor (Region Skåne 2019, Stockholmsregionen 2011). Riksbanken uppskattar att det år 2020 fanns 15 000 bostäder i Sverige, med ett sammanlagt värde på 50 miljarder, som var extra utsatta för kustöversvämning. Antalet utsatta fastigheter väntas fördubblas eller tredubblas till år 2100, beroende på vilket klimatscenario som antas (Danielsson 2020).

Ersättning för översvämningsskador ingår idag i grundskyddet för alla hemförsäkringar. Försäkringarna ersätter skador som uppstått då vatten rinner in genom ventiler, dörrar, fönster, eller tränger upp ur avloppssystemet (Svensk försäkring u.å.). I Sverige inträffade det i genomsnitt 13 300 naturskador per år mellan 2015–2020. Det utbetalade skadebeloppet under perioden uppgick till drygt 3,5 miljarder kronor, varav 40 % avsåg översvämningsskador (Svensk försäkring 2021), men den faktiska kostnaden för samhället bedöms vara betydligt högre. Med en ökad översvämningssrisk kommer det utbetalade skadebeloppet öka i framtiden vilket kan påverka bolagens försäkringsvilja.

Den ökade risken för översvämningar kan påverka landets finansiella stabilitet då klimatrelaterade risker kan orsaka omfattande konsekvenser för ett stort antal sektorer samtidigt (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). Exempelvis kan den ökade översvämningssrisken leda till fallande bostadspriser i riskutsatta områden, höjda försäkringspremier eller ett mer begränsat försäkringsskydd. Detta innebär en förhöjd kreditrisk för långivare som beviljat lån med bostaden som säkerhet (Danielsson 2020). Ett mer begränsat

försäkringsskydd kan få allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser då privatpersoner tvingas avstå från att försäkra sina tillgångar (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att fördjupa förståelsen för hur kommuner, länsstyrelser, försäkringsbolag, långivare, myndigheter och branschorganisationer värderar översvämningsrisk vid nybyggnation och för skydd av befintlig bebyggelse. Vidare undersöker studien aktörernas syn på begreppet byggbar mark med hänsyn till översvämningsrisk. Examensarbetets resultat bidrar till kunskapsutveckling genom att belysa komplexiteten i ansvarsfördelningen gällande översvämningsfrågor vid planering av ny bebyggelse samt för skydd av befintlig bebyggelse. Genom att undersöka berörda aktörers inställning identifieras intressekonflikter och kunskapsluckor som kan skapa problem i översvämningshanteringen i urbana miljöer.

Examensarbetet undersöker följande forskningsfrågor:

- Vilken syn har involverade aktörer på vilken mark som är lämplig för bebyggelse och på hur befintlig bebyggelse kan skyddas?
- Vilka möjliga åtgärder eller strategier tillämpar involverade aktörer för att minska översvämningsrisk?
- Hur ser det juridiska respektive finansiella ansvaret ut för skydd av ny och befintlig bebyggelse?
- Vilka utmaningar ser involverade aktörer i att långsiktigt skydda urbana miljöer mot översvämningsrisker?

Examensarbetet behandlar konsekvenser av översvämningsrisker enbart kopplat till bebyggelse. De översvämningsriskscenarier som behandlas är fluvial översvämningsrisk, pluvial översvämningsrisk samt kustöversvämningsrisk. Vid undersökning av begreppet byggbar mark studerar författarna endast lämpligheten att bygga på en plats med hänsyn till översvämningsrisk. Övriga byggnadstekniska aspekter eller konsekvenser som kan följa av översvämningsrisk, som ras, skred och erosion, berörs inte i detalj. Vidare fokuserar examensarbetet endast på urbana miljöer och byggnation inom detaljplanlagt område.

1.3. Ordlista

Allmän platsmark – mark som är tillgänglig för allmänheten (gator, torg och parker)

Blå-gröna lösningar – multifunktionella åtgärder för hantering av dagvatten som är anpassningsbara till ett förändrat klimat och efterliknar naturliga processer

Duplikatsystem – avledning av avloppsvatten där spillvatten och dagvatten leds i åtskild rörledning

Fluvial översvämning – översvämningar som uppstår utmed sjöar och vattendrag

Kombinerat system - avledning av avloppsvatten där spillvatten och dagvatten leds i samma rörledning

Kvartersmark – mark som enligt detaljplan inte är allmän plats eller vattenområde utan främst är avsedd för bebyggelse för enskilt ändamål eller allmänna verksamheter

Lågtryckspassage – passage av luftmassa där trycket är lägre än omgivningen som kan orsaka högvattenhändelser

Naturskada - skada som uppstått som konsekvens av extrema väderförhållanden

Pluvial översvämning - översvämning orsakat av regn som inte angränsar till sjöar, vattendrag eller kust

Skyfallsregn – stora regnmängder som faller under en kort period

Termisk expansion – volymökning hos en kropp som orsakas av ökad temperatur

VA-huvudman – den som äger och driver en VA-anläggning

Återförsäkring – försäkring som ett försäkringsbolag tecknar för att överföra en del av sitt ansvar för ingångna försäkringsavtal

2. Metod

Examensarbetet har genomförts som en kombination av litteratur- och intervjustudie. I detta avsnitt presenteras den övergripande metoden för examensarbetet. Vidare följer intervjustudiens etiska överväganden och examensarbetets felkällor.

2.1. Idé och arbetsprocess

Den grundläggande idén till examensarbetet växte fram hos författarna under hösten 2021. Båda författarna har under utbildningens gång utvecklat ett intresse för vattenfrågor och klimatförändringar kopplat till övergripande stadsplanering. I samråd med handledare på Rambøll och Lunds universitet utvecklades idén och därefter formulerades utredningens syfte och forskningsfrågor.

Efter genomgång av befintlig litteratur och tidigare examensarbeten fick författarna en bild av kunskapsläget. I Figur 1 presenteras den övergripande arbetsprocessen för examensarbetet, de ingående stegen beskrivs vidare i efterföljande avsnitt.

Figur 1 Övergripande beskrivning av arbetsprocess

2.2. Litteraturstudie

Vid den inledande kunskapsinhämtningen var syftet att skapa en förståelse för ämnet, exempelvis teori kring de översvämningsscenarioer som ämnar studeras samt relevant lagstiftning. Inhämtningen utfördes genom identifiering av befintlig forskning samt grå litteratur inom ämnet. Sökningar för att identifiera relevant forskning och litteratur genomfördes i databaser via LUBsearch samt via universitetets bibliotekskatalog. Grå litteratur inhämtades i främsta hand från relevanta myndigheter som exempelvis Boverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI).

2.3. Intervjustudie

Resultatet från litteraturstudien kompletterades med en intervjustudie med utvalda aktörer. Totalt genomfördes 22 intervjuer av semistrukturerad karaktär. Syftet var att resultatet från intervjuerna skulle kunna analyseras både kvantitativt och kvalitativt.

Genom en kombination av öppna och riktade frågor kan författarna få en uppfattning om respondentens upplevelse av något men också kvantifiera saker som hur förekommande ett visst fenomen är (Lantz 2013). Utgångspunkten vid formuleringen av intervjufrågor var utredningens forskningsfrågor. Syftet med att överföra forskningsfrågor till intervjufrågor är att ge tematisk kunskap samt skapa ett dynamiskt samtal. En forskningsfråga kan undersökas genom flera intervjufrågor då man närmar sig ämnet ut flera olika synvinklar (Kvale & Brinkmann 2014). Separata intervjuplaner för de olika aktörerna utformades och återfinns i bilaga 1–8. Syftet med differentierade intervjuplaner var att anpassa frågorna utefter respektive aktörs roll. Intervjuplanerna utvärderades och reviderades efter att ett antal intervjuer genomförts. Intervjufrågorna grupperades i teman som skickades ut till respondenterna i förväg för att ge möjlighet till förberedelse. Vid intervjutillfällena kompletterades intervjuplanerna även med följdfrågor utifrån respondenternas svar. Inför intervjuerna informerades respondenterna om att deras svar skulle aidentifieras.

Intervjuerna genomfördes via videosamtal. Vid intervjuerna antecknade en författare medan den andra ledde intervjun, författarna alternerade sedan rollerna. Under intervjuerna togs ljudupptagning vilken användes som komplement till intervjuanteckningar. I de fall då specifika formuleringar i respondentens svar ansågs vara av relevans transkriberades dessa för att kunna presenteras som citat i resultatet. När materialet från intervjuerna hade behandlats skickades en sammanfattning av respondentens svar ut där respondenterna sedan fick möjlighet att komplettera eller förtydliga svaren.

2.3.1. Urval

De aktörer som av författarna valdes ut till intervjustudien är kommun, länsstyrelse, långgivare, försäkringsbolag, Sveriges kommuner och regioner (SKR), Boverket, Svenskt vatten samt Svensk försäkring. Kommunerna valdes ut med ändamålet att uppnå en diversitet av invånarantal och föreliggande översvämningensrisker. Vidare begränsades urvalet till kommuner i södra Sverige. Nio kommuner kontaktades varav sju valde att ställa upp på intervju. De tillhörande länsstyrelserna kontaktades med intervjuförfrågan där samtliga accepterade. En intervjuförfrågan skickades även till en representant från SKR som accepterade. Åtta storbanker som bedriver utlåning tillfrågades om intervju varav två tackade ja. Intervjuförfrågan skickades även ut till tre av de större försäkringsbolagen i Sverige där samtliga valde att delta. Även representanter från branschorganisationerna Svensk försäkring och Svenskt vatten intervjuades samt representant från Boverket. En intervjuförfrågan skickades även ut till representant på Svenska bankföreningen som avböjde. I vissa fall tillämpades snöbollsprincipen där respondenterna gavs möjlighet att föreslå ytterligare personer att intervjuas.

2.3.2. Analys

Syftet vid analys av kvalitativa data är att differentiera och nyansera vad som beskrivits. Vid analysen studeras motsättningar och likheter i respondenternas svar för att utforska underliggande sammanhang av det undersökta fenomenet. De ingående stegen i databearbetning kan beskrivas som datainsamling, datareduktion, sökning av mönster, dimensioner som avspeglar innehållet och kritisk granskning av dragna slutsatser (Lantz 2013). Den övergripande analysprocessen redovisas i Figur 2.

Figur 2 Beskrivning av analysprocess

Datainsamling genomfördes med hjälp av ljudupptagning och förande av anteckningar. Vid datareduktion är syftet att sortera bort det som inte är relevant för att besvara frågeställningen, vilket genomfördes vid sammanställning av

intervjuanteckningarna. Vid sökningen av mönster är intentionen att sammanställa materialet för att möjliggöra reflektion (Lantz 2013). Här användes kodning som innebär att nyckelord eller begrepp knyts till ett avsnitt för att underlätta identifiering av specifik respons. Datastyrd kodning applicerades vilket innebär att koderna utvecklas genom tolkning av materialet (Kvale & Brinkmann 2014). Kodningen följdes sedan av en kategorisering där författarna identifierade specifika teman som uppkommit under intervjuerna och jämförde respondenternas svar. Vid kritiskt granskande av slutsatser prövas värdet av de slutsatser som dragits (Lantz 2013). Verifieringen syftar till att bedöma intervjuresultatets validitet, reliabilitet och generaliserbarhet (Kvale & Brinkmann 2014). Här genomförde författarna ytterligare litteratursökning och dokumentanalys för att jämföra resultat från tidigare genomförda studier.

2.3.3. Presentation

Resultatet från intervjustudien presenteras i löpande text, kategoriserat efter respektive aktör. Vid presentation av intervjustudiens resultat har syftet varit att presentera den generella bilden av aktörernas syn. I vissa fall har specifika citat lyfts fram. Somliga citat har bearbetats för att öka läsbarheten eller förtydliga sammanhanget, citaten har då verifierats av respondenterna. Endast ett urval av respondenternas svar redovisas i denna rapport. Urvalet av intervju-svar har skett med hänsyn till relevans och koppling till studiens frågeställningar.

2.3.4. Forskningsetik

Vid samtliga faser i intervjustudien har forskningsetiska frågor och ställningstaganden beaktats. Forskningsetik kan delas in i fyra huvudsakliga krav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att informera respondenter om deras uppgift samt villkor för deltagande. Samtyckeskravet innebär att inhämta samtycke från berörda respondenter (Vetenskapsrådet 2002). Dessa krav har författarna tillgodosett genom att informera vid intervjufrågan och även inledningsvis vid intervjutillfället. Samtyckeskravet har även beaktats genom att författarna delat intervjuanteckningar och specifika citat med respondenterna som givits möjlighet att komplettera eller ändra sina svar.

Konfidentialitetskravet innebär att personuppgifter inte lämnas ut till utomstående och att rapportering i största möjliga mån ska ske i former som omöjliggör identifiering av enskilda respondenter (Närvänen 1999). Detta har tillgodosetts av författarna genom avidentifiering av respondenternas intervjusvar, respondenter har även blivit informerade om metoden för avidentifiering. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in för forskningsändamål inte får användas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet 2002). Detta krav tillgodoses genom att anteckningsmaterial och ljudupptagningar endast brukas till denna studie och raderas efter avslutat arbete.

2.4. Felkällor

Resultatet från litteraturstudien påverkas av examensarbetets omfattning och tillgängligheten till information. Vidare är klimatförändringar och klimatanpassning högaktuella ämnen vilket gör att forskning tillkommer och lagstiftning förändras ständigt. Detta innebär att relevansen av detta examensarbete påverkas på sikt.

Resultatet från intervjustudien påverkas i viss utsträckning av dess genomförande. Då endast kommuner och länsstyrelser i södra Sverige har intervjuats bör det noteras att resultatet eventuellt inte är representativt för hela landet. Klimatförändringar väntas variera geografiskt över landet och därmed kan inställningen till framtida översvämningsrisk skilja sig från södra Sverige. Dessutom drabbar översvämningsfenomen såsom vårflood norra Sverige i större utsträckning. Respondenterna hos länsstyrelser och kommuner representerades av olika yrkesroller vilket innebär att respondenternas svar kan ha varierat med hänsyn till respondentens kompetens inom frågans område.

En stor del av intervjufrågorna var utformade av öppen karaktär där det finns en risk att respondenterna tolkat frågorna olika. Man bör även notera att respondenterna i vissa frågeställningar kan ha svarat utifrån sin personliga åsikt och inte utifrån aktörens ståndpunkt. Vid ett antal intervjuer deltog två respondenter vilket kan ha påverkat intervjuens dynamik, men också givit möjlighet att inkludera fler infallsvinklar.

Det uppstår även felkällor vid bearbetning av intervjustudiens resultat. Under både datareduktion och sökning av mönster finns en risk att författarnas inställning till ämnet påverkat selekteringen av data. Därmed kan det inte uteslutas att information som kan anses vara av relevans har sorterats bort.

3. Översvämningar

I detta avsnitt presenteras övergripande teori om riskbegreppet samt fluviala översvämningar, pluviala översvämningar och kustöversvämningar.

3.1. Risk

Begreppet risk kan definieras som sannolikheten för att en viss händelse ska inträffa samt magnituden av dess konsekvenser (Michailova & Macko 2017). Risk kan även definieras som en funktion av elementen fara, exponering och sårbarhet, vilket illustreras av risktriangeln i Figur 3. För översvämningens risk kan fara beskrivas som sannolikheten för ett event som orsakar översvämning, exponering som ett mått på de människor och egendomar som påverkas av översvämningen och sårbarhet som bristen på kapacitet att försvara sig emot händelsen (Crichton 1999). Baserat på denna definition kan risken minskas genom att reducera något av de tre elementen. Att minska faran innebär att reducera sannolikheten för en händelse som orsakar översvämning, detta kan exempelvis vara att begränsa klimatförändringar. Att minska exponering kan innebära att inte bebygga områden som är riskutsatta. Att minska sårbarheten kan innebära åtgärder för att öka resiliensen (MSB 2013a), som exempelvis införande av klimatanpassande åtgärder eller ökad beredskap.

Figur 3 Risktriangel (Crichton 1999)

Länsstyrelserna Stockholm och Västra Götaland har tagit fram ett metodstöd för hantering av klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen där fyra övergripande strategier för att möta klimatrisker definieras. Strategierna är acceptera, undvika, transferera och mitigera och beskrivs enligt nedan.

- ”Acceptera: Acceptera risken om konsekvensen av utfallet eller sannolikheten är tillräckligt låg. Detta innebär att ingen åtgärd vidtas.
- Undvika: Risken elimineras genom att kommunen undviker den. Detta är en bra strategi för planerad bebyggelse men betydligt svårare vid befintlig bebyggelse. Då skulle det innebära att bebyggelsen flyttas eller överges.
- Transferera: Att risken transfereras innebär att den tas över av en tredje part, exempelvis genom en försäkring.
- Mitigera: Risker som inte går att acceptera kan mitigeras genom att minska sannolikheten för att risken inträffar eller genom att reducera konsekvensen av risken. Detta görs genom att anlägga skyddsåtgärder.”

(Länsstyrelserna Stockholm & Västra Götaland 2021, s.12)

Det finns fler sätt att kategorisera strategier för riskhantering där ytterligare ett är reträtt-attack-försvar som fokuserar på risker kopplade till kustöversvämning. Reträtt innebär att riskutsatt infrastruktur och bebyggelse flyttas från riskområdet vid kusten till säkrare områden. Attack innebär att ny bebyggelse som utgör ett skydd mot översvämning etableras i strandlinjen eller i havet. Försvar innebär att man inför skyddande åtgärder som barriärer för att skydda sig mot kustöversvämningen (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

3.2. Kustöversvämning

Översvämningar vid kusten uppstår till följd av högt havsvattenstånd vilket beror av medelhavsnivån samt tillfälliga högvattenhändelser (SMHI 2022a). Medelhavsnivån, som är den genomsnittliga havsnivån över tid, stiger till följd av ökad medeltemperatur som orsakar termisk expansion samt glaciär- och landissmältning. Medelhavsnivån har varierat historiskt men enligt IPCC kan

höjningen av havsnivån sedan 1970 förklaras av mänskligt orsakade klimatförändringar (SMHI 2021a). I Sverige påverkas även medelhavsnivån av landhöjningen som varierar regionalt.

Tillfälliga högvattenhändelser är väderrelaterade avvikelser från medelvattenståndet vilka kan orsaka översvämningar utmed kusten. Dessa avvikelser kan exempelvis uppstå vid en lågtryckspassage. Det är ännu inte känt hur klimatförändringar på lång sikt kommer att påverka de meteorologiska förhållanden som ger upphov till högvattenhändelser, men en konsekvens av att den genomsnittliga havsnivån höjs är att frekvensen av högvattenhändelser ökar. En prediktion är att det vattenstånd som idag inträffar en gång per århundrade i dagens klimat kan inträffa årligen år 2100 (SMHI 2022a). Konsekvenserna av kustöversvämningar kan bli omfattande i kustnära områden där bebyggelse och infrastruktur ofta är belägen nära havet (SMHI 2022b). För att skydda samhället mot kustöversvämning i framtiden krävs att både högvattenhändelser och medelvattenståndets förändring beaktas i samhällsplaneringen.

3.3. Pluvial översvämning

Pluvial översvämning kan definieras som översvämning orsakat av regn i områden som inte angränsar till sjöar, vattendrag eller kust. Orsaken är korta intensiva regn eller längre regnhändelser med lägre intensitet som överskrider systemets konstgjorda eller naturliga kapacitet. Konsekvensen blir att ledningsnätet överbelastas, med översvämning av låglänta områden som följd (MSB 2013b). Problemen förstärks i urbana miljöer eftersom hårdgjorda ytor minskar infiltrationskapaciteten, vilket i sin tur ökar ytavrinningen. Vidare påverkas frekvensen och omfattningen av pluviala översvämningar även av faktorer såsom topografi, geologi, avstånd till huvudledning samt ledningsnätets utformning. Skyfall inträffar dessutom mer frekvent i storstäder på grund av inverkan av termiska kontraster mellan stad och landsbygd (Yang, Ni, Tian & Niyogi 2021). Vid en granskning av försäkringsärenden i Malmö har man observerat att skyfall oftare medför översvämningar av fastigheter nära huvudledningsnätet, medan vid längre ihållande regn är det en större geografisk spridning. Dessutom är fastigheter anslutna till kombinerat system mer

översvämningsdrabbade än de anslutna till duplikatsystem (Sörensen & Mobini 2017, Sörensen 2018).

Skyfallen förväntas bli fler och kraftigare i framtiden till följd av klimatförändringar (SMHI 2021b) och pluviala översvämningar kan därför antas bli ett allt vanligare problem i urbana miljöer. För att skydda samhället mot pluviala översvämningar i framtiden krävs att andelen hårdgjorda ytor begränsas samt att lämpliga skyfallsåtgärder införs, såsom blå-gröna lösningar (Sörensen & Emilsson 2019).

3.4. Fluvial översvämning

Fluviala översvämningar är översvämningar som uppstår utmed sjöar och vattendrag och beror på att det tillförs mer vatten än vad som kan avledas (MSB 2021a). Fluvial översvämning var den vanligaste typen av översvämning i Sverige mellan åren 1901–2010 (MSB 2012). Fluvial översvämning kan orsakas av ihållande regn, snösmältning, hög havsnivå eller isproppar. Det finns idag inget entydigt svar på huruvida frekvensen eller magnituden av fluviala översvämning kommer öka med hänsyn till klimatförändringar (SMHI 2021b) då orsakerna bakom översvämning skiljer sig mellan vattenförekomster. Exempelvis bedöms klimatförändringar leda till en mindre vårflod (SMHI 2021c) men också till ökad regnintensitet och högre havsnivåer (IPCC 2021). Det är därmed av stor vikt att sjöar och vattendrags specifika egenskaper beaktas vid fysisk planering och bedömning av påverkan på bebyggd miljö.

4. Lagstiftning

I detta avsnitt presenteras urval av aktuell lagstiftning som berör översvämningar, klimatanpassning och försäkringar.

4.1. Översvämningsdirektivet

2007 antog EU översvämningsdirektivet (2007/60/EG) som reglerar hanteringen av översvämningar där syftet är att medlemsländer ska arbeta för att minska översvämningskonsekvenser. Direktivet innebär att medlemsländer ska arbeta med att systematiskt kartlägga översvämningsrisker samt skapa riskhanteringsplaner för översvämningsdrabbade områden. I Sverige appliceras detta direktiv genom *förordning om översvämningsrisker* (SFS 2009:956) samt *föreskrifter om riskhanteringsplaner* (MSBFS 2013:1) där MSB är ansvarig myndighet. Arbetet sker i nära samarbete med Sveriges länsstyrelser (MSB 2021b).

Förordning om översvämningsrisker (SFS 2009:956) appliceras i tre steg. Det första steget innebär att MSB genomför en nationell bedömning där geografiska områden med betydande översvämningsrisk identifieras. I nästa steg framställs kartor över de översvämningshotade områdena av MSB och kartor över översvämningsrisker inom de hotade områdena av länsstyrelsen. Steg tre innebär att riskhanteringsplaner upprättas av berörd länsstyrelse där mål och åtgärder för hantering av översvämningsrisk ska ingå (MSB 2020). Förslaget offentliggörs sedan och synpunkter på planerna samlas in (SFS 2019:5). Framtagandet av riskhanteringsplaner regleras av *föreskrifter om riskhanteringsplaner* (MSBFS 2013:1) (MSB 2020).

4.2. EU:s klimatlag och klimatanpassningsstrategi

2019 presenterade EU *the European Green deal* som anger att EU ska ställa om till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi och uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser vid 2050. I juni 2021 antogs *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet* som fastställer ramar för att uppnå målen i *the European Green deal* där syftet är att FN:s globala hållbarhetsmål ska integreras i EU:s lagstiftning. Enligt lagen ska EU och dess medlemsstater främja

anpassningsförmågan, stärka resiliensen och minska sårbarheten mot klimatförändringar. Medlemmar är även förpliktigade att rapportera sina nationella planer och strategier för att motverka klimatförändringar samt planerade och genomförda åtgärder till kommissionen vartannat år.

En del av *the European Green deal* är att minska utsläppen genom att styra finanser till hållbara aktiviteter där ett verktyg är EU:s taxonomi som trädde i kraft i juli 2020. EU:s taxonomi är ett klassificeringssystem för miljömässigt hållbara investeringar och finansiella produkter inom EU. Syftet med taxonomin är att skapa ett verktyg som ger finanssektorn tydliga riktlinjer vid bedömning av vad som klassificeras som gröna investeringar (EU Technical Expert Group on Sustainable Finance 2020).

EU har sedan 2013 en klimatanpassningsstrategi och driver även ett ramprogram för forskning och innovation, *Climate-ADAPT*. Strategin uppdaterades i februari 2021 och syftar till att skifta fokus från problem och planering till lösningar och genomförande. En av strategins tre övergripande målsättningar inkluderar finans och försäkring där man ämnar förbereda medlemsstater på ekonomiska förluster genom att minska klyftorna mellan skadekostnader och finansiering av dessa (COM/2021/82).

4.3. Lagen om allmänna vattentjänster

Lagen om allmänna vattentjänster (även kallad vattentjänstlagen) syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas ur ett långsiktigt perspektiv med hänsyn till skydd för människors hälsa och miljön. Vattentjänstlagen reglerar förhållandet mellan kommunen, den som ansvarar för utförandet av vattentjänster (VA-huvudmannen) och konsumenten (SFS 2006:412). Lagen anger att verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön i ett större sammanhang inom en befintlig eller blivande samlad bebyggelse. Huvudmannen har ansvar för att dagvatten som avvattnas från kvartersmark och allmän platsmark omhändertas av en VA-anläggning. Skyldigheten gäller oberoende av dagvattnets kvalitet och kvantitet men i praktiken är skyldigheten inte helt obegränsad (Boverket 2015).

Avseende skadeståndsansvar anger lagen att: “huvudmannen skall ersätta en översvämningsskada på en fastighet inom den allmänna VA-anläggningens verksamhetsområde, om

1. huvudmannen har åsidosatt en skyldighet enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och

2. åsidosättandet har medfört att vatten som är avsett att tillhandahållas eller ledas bort genom huvudmannens va-anläggning ytledes eller på annat sätt trängt in på fastigheten” (SFS 2006:412 45 §).

Inom skadeståndsrätt gäller dock en praxis att ledningsnätet ska vara dimensionerat för ett 10-årsregn, om detta inte uppfylls ska huvudmannen ersätta skador orsakade av översvämning från ledningsnätet (Boverket 2015). Ersättningen betalas ut direkt från huvudmannen till den drabbade kunden eller genom kundens försäkringsbolag (Mobini, Becker, Larsson & Berndtsson 2020). Klimatanpassande åtgärder (exempelvis blå-gröna dagvattenlösningar) finansieras traditionellt inte av kommunala taxor (Carlander 2016) trots att lagen om allmänna vattentjänster är teknikneutral. Dock saknas domstolspraxis för om införandet av anpassningsåtgärder som överstiger kapaciteten av ett 10-årsregn kan finansieras av VA-taxan.

Enligt lagen om allmänna vattentjänster får avgifter för en allmän VA-anläggning inte överskrida det belopp som behövs för att täcka kostnader för att ordna och driva anläggningen. Denna självkostnadsprincip innebär att verksamheten inte får generera någon vinst och att överskott från den reglerade verksamheten redovisas som en skuld i stället för eget kapital. Enligt praxis ska överskott inom verksamheten återföras till abonnenterna inom tre år (Svenskt vatten 2016). Medel får dock avsättas till en fond för framtida nyinvesteringar om fastställd investeringsplan finns och avsättningen avser en bestämd åtgärd. Investeringsplanen ska redovisa åtgärden, kostnader, när medlen är avsedda att tas i anspråk och övriga upplysningar som behövs för att bedöma avsättningens storlek (SFS 2006:412). Möjligheten att avsätta medel till en investeringsfond utnyttjas dock i begränsad utsträckning (Utredningen om hållbara vattentjänster 2018). Företrädare för Svenskt vatten har riktat kritik mot självkostnadsprincipen och anser att kommuner i framtiden bör ges möjlighet att ta ut taxor

som kan fonderas över tid för att säkra resurser till investeringar (Persson et.al. 2020).

4.3.1. Allmänna bestämmelser för användning av kommunens allmänna avloppsanläggning

Enligt vattentjänstlagen får kommunen meddela ytterligare föreskrifter för användningen av den allmänna VA-anläggningen. Kommunfullmäktige preciserar då ansvarsförhållandena i ett samlat dokument, *Allmänna bestämmelser om användande av allmänna vatten- och avloppsanläggningar* (ABVA) (Boverket 2015). Dessa bestämmelser är specifika för respektive kommun och kan exempelvis behandla förslag på åtgärder som fastighetsägare kan vidta för att förebygga skador till följd av översvämningar (Backö, Lundblad & Håkansson 2016). Branschorganisationen Svenskt vatten publicerar textförslag till ABVA samt förslag på information för fastighetsägare (Svenskt vatten 2019).

4.3.2. Vägar till hållbara vattentjänster

2017 beslutade regeringen att ge särskilda utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt vattentjänstlagen (Regeringskansliet 2018a). Ett betänkande till utredningen, *Vägar till hållbara vattentjänster*, publicerades i maj 2018. Betänkandet föreslog bland annat att kommuner ska ha en fastställd plan för hur de långsiktigt ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster enligt lagen om allmänna vattentjänster. Förslaget var att denna plan ska innefatta samtliga vattentjänster, inklusive dagvattenhantering. Vidare föreslogs det att kommunen i planen ska redovisa sin bedömning av hur en ökad belastning på den allmänna VA-anläggningen ska hanteras vid skyfall. Dessutom ansåg utredarna att kommunerna måste skaffa sig kunskap om hur stor belastningen blir på de allmänna VA-anläggningarna vid ett skyfall genom skyfallskartering och därigenom identifiera områden med översvämningrisk. Underlaget ska användas för att bedöma vilken kapacitet på VA-anläggningen som är motiverad samt vilka åtgärder som måste vidtas av kommun och VA-huvudman för att hantera skyfall. Dessa ändringar föreslogs genomföras som tillägg i lagen om allmänna vattentjänster (Utredningen om hållbara vattentjänster 2018).

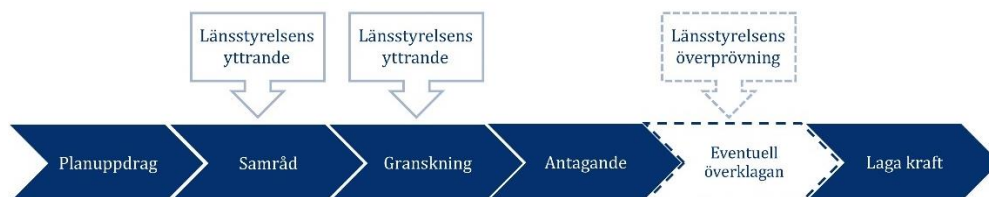
I mars 2022 överlämnades regeringens proposition som följde av *Vägar till hållbara vattentjänster* till riksdagen. Regeringen föreslår att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan. Regeringen beskriver att vattentjänstplaner kommer utgöra värdefullt underlag för länsstyrelsen som ansvarar för planering av hantering av översvämningsrisker. Regeringen anger även att länsstyrelsen kommer delta i samråd och granskning av planerna då de utövar tillsyn över att kommunen tillgodoser behovet av allmänna vattentjänster enligt vattentjänstlagen (Miljödepartementet 2022).

4.4. Plan-och bygglagen

Plan- och bygglagen reglerar planläggning av mark och vatten. Syftet är att främja en samhällsutveckling med jämna och goda sociala levnadsförhållanden för dagens samhälle och kommande generationer. Plan- och bygglagen ska vid prövning ta hänsyn till allmänna och enskilda intressen samt säkerställa att mark- och vattenområden används för de ändamål de är mest lämpade för (SFS 2010:900).

4.4.1. Planprocessen

Kommunen har planmonopol vilket innebär en ensam befogenhet att besluta om och när planläggning ska ske samt att anta detalj-och översiktsplaner (Boverket 2020c). Länsstyrelsen är ansvarig för att i planprocessen samordna och bevaka statens intressen i frågor som rör säkerhet, miljö och hälsa (Boverket 2017a). Stegen i planprocessen för framtagandet av en ny detaljplan kan ses i Figur 4. Nedan följer en kortfattad redogörelse av de olika stegen i processen med fokus på vilken hänsyn som tas till översvämningsrisk i detaljplanprocessen.

Figur 4 Beskrivning av planprocessen

Planprocessen inleds med ett planuppdrag och avslutas när planen vinner laga kraft. Plan-och bygglagen reglerar i vilka situationer som upprättande av en ny, eller ändring av en befintlig detaljplan krävs, till exempel vid uppförande av ny sammanhängande bebyggelse eller vid påtagliga förändringar i befintlig bebyggd miljö. Ett planuppdrag kan ske på initiativ från kommunen, exploatörer eller allmänheten (Boverket 2021c). När förslaget är färdigställt sänds det till samråd där allmänheten får ge synpunkter på förslaget. Då länsstyrelsen har tillsynsansvar i särskilda frågor såsom översvämningsrisk ska de under samrådet ge sitt yttrande kring dessa frågor. Efter samråd omarbetas planförslaget innan det reviderade förslaget ställs ut för granskning. Under granskningen samlas berörda parter synpunkter på förslaget in och även vid detta tillfälle ska länsstyrelsen ge sitt yttrande om översvämningsrisk har beaktats i planförslaget. Om förslaget vid antagandet är olämpligt med avseende på översvämningsrisk ska länsstyrelsen inom tre veckor överpröva förslaget som då kan upphävas (Boverket 2019a). Det vanligaste motivet till att länsstyrelsen överprövar en plan är enligt en ingripandegrund som lyder “en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion” (SFS 2010:900, 11 kap. 10 §) (Boverket 2017b).

4.4.2. Översiktsplanering

En översiktsplan omfattar hela kommunen och beskriver grunddragen för den avsedda mark- och vattenanvändningen, samt anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön (Boverket 2020a). Kommunfullmäktige ska i början av varje mandatperiod genomföra en aktualitetsprövning av den rådande översiktsplanen. Vid aktualitetsprövningen ska antingen en planeringsstrategi eller en ny översiktsplan antas. Länsstyrelserna är förpliktade att tillhandahålla underlag till kommunernas planeringsstrategi (Boverket 2021d).

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men agerar underlag vid överprövning av detaljplaner och bygglov (Boverket 2021a). Länsstyrelsen har inte möjlighet att överpröva översiktsplaner, men om kommunen inte beaktar länsstyrelsens granskningsyttrande så kan länsstyrelsen pröva frågan vid framtida

beslut om detaljplan (Blomberg & Svensson 2022). Av de översiktsplaner som granskades 2020 fick 40 % kritik för hur klimatrisker hanterades (SVT 2021a).

2018 infördes tillägg i plan- och bygglagen med syfte att stärka kommunernas beredskap för att hantera klimatförändringar. En ändring anger att ”kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra” (SFS 2010:900 3 kap. 5 §) ska framgå i översiktsplanen. Beskrivningen av kommunens syn på klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen medför att kommunen på en övergripande strategisk nivå identifierar geografiska områden med risk för skador på den bebyggda miljön och hur kommunen förhåller sig till dessa. Beskrivningen ska kunna genomföras med underlag som nationella myndigheter och länsstyrelser tillhandahåller. Under samrådet ska länsstyrelsen medverka till att redogörelsen för klimatrelaterade risker blir så tillämpbar och omfattande som möjligt med hänsyn till tillgängligt underlag (Boverket 2020g). I samband med ändringen publicerade även Boverket en tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker. Syftet med vägledningen var att skapa förutsättningar för hållbar bebyggelse och säkerställa att länsstyrelsens tillsyn är förutsägbar och samordnad. Tillsynsvägledningen tydliggör vilket underlag som krävs för länsstyrelsens prövning och rekommenderar vilken risknivå som bör tillämpas vid hantering av översvämning (Boverket 2018).

Kommuner har möjlighet att skapa tematiska tillägg till översiktsplanen som består av strategier för enstaka frågor som berör hela kommunen. Det kan exempelvis föranledas av att nya behov har uppstått sedan planens antagande eller att tydliga strategier kring en viss fråga saknas. Ett tematiskt tillägg kan exempelvis omfatta översvämningsrisk eller klimatanpassning (Kalmar kommun 2022). Ytterligare ett planeringsverktyg som kompletterar översiktsplanen är strukturplaner. En strukturplan redovisar den framtida markanvändningen, grönstruktur med mera och kan användas som underlag till efterföljande detaljplanering (Adolfsson 2019).

4.4.3. Detaljplanering

I detaljplanen reglerar kommunen hur mark och vatten i större detalj ska användas och således vilka byggåtgärder som får genomföras i området (Boverket 2020b). Detaljplanen omfattas av en genomförandetid vilket är den tidsrymd då planen är tänkt att genomföras, vanligtvis mellan fem och femton år (Boverket 2021b). Under genomförandetiden får planen inte ändras, ersättas eller upphävas mot berörda fastighetsägares vilja om inte nya förhållanden uppstått som är av stor allmän vikt (SFS 2010:900).

Vid framtagande av detaljplan ska kommunen utföra en lokaliseringsprövning och då bedöma om lokalisering av bebyggelse och verksamheter är lämplig utifrån beskaffenhet, läge och behov. Centrala aspekter i prövningen är kommunal ekonomi, hälsa, miljö, säkerhet och risker. Syftet med lokalitetsprövningen är att säkerställa att marken är lämplig för bebyggelse där risker för översvämning är en av flera faktorer som ska beaktas (Boverket 2021e). I detaljplanen får kommunen besluta kring detaljer som vegetation, markytans utformning, höjdläge och eventuella skyddsåtgärder mot översvämning. Den slutliga prövningen av skyddsåtgärder kan skjutas upp och behandlas i bygglovsskedet där kommunen kan ange att lov endast ges om markens lämplighet för bebyggelse har säkerställts genom att exempelvis en skyddsåtgärd har antagits (SFS 2010:900). Detta innebär att kommunen vid detaljplanering kan ställa krav om att klimatanpassningsåtgärder ska genomföras innan bygglov beviljas (Lundh, Ibold & Bjurström 2021).

2018 infördes ett tillägg i plan- och bygglagen som ger kommunerna möjlighet att i detaljplan införa marklovsplikt för åtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet. Detta innebär exempelvis att kommuner kan reglera hur stor andel av en fastighets yta som får hårdgöras. Tidigare har kommunen saknat mandat att effektivt kontrollera att sådana planbestämmelser följs (Regeringskansliet 2018b).

2021 tillsatte regeringen en särskild utredare i syfte att se över de bestämmelser i plan- och bygglagen som avser vatten. Uppdraget ämnas att redovisas i juni 2023. En av punkterna som ska utredas är kommuners möjlighet att hantera

dagvatten på ett hållbart sätt i detaljplaneringen. Kommittédirektivet *Vattenfrågor vid planläggning och byggande* belyser att kommuner saknar rättsliga verktyg för att säkerställa att bebyggelsen är lämplig med hänsyn till risken för pluviala översvämningar. Utredningen ska bland annat klarlägga kommunens och VA-huvudmannens ansvar, samt utreda lagändringar som säkerställer att kommunen kan ålägga fastighetsägare att omhänderta och fördröja dagvatten. Kommittédirektivet belyser att dagvattenfrågor inte hanteras vid bygglovsprövning inom detaljplanelagda områden och utredningen ska därmed bedöma om det är lämpligt att detta beaktas i större utsträckning vid ärenden om bygglov, förhandsbesked eller startbesked (Kommittédirektiv 2021:92).

Exploateringsavtal

Exploateringsavtal är en form av genomförandeavtal som ingås innan kommunen antar en detaljplan. Ramarna för vad som får regleras i ett exploateringsavtal anges i plan- och bygglagen. Exploateringsavtalet reglerar relationen mellan kommun och exploatör i de fall där exploatören äger marken som ska bebyggas. Syftet med avtalet är att förtydliga detaljer kring hur exploateringen ska genomföras samt ansvarsfördelningen mellan parterna. Exploateringsavtal kan avse åtaganden att vidta eller finansiera åtgärder och därmed ålägga exploatören att uppföra vissa anläggningar eller ersätta kommunen för kostnader för att uppföra anläggningar. Avtalet får endast ålägga exploatören att utföra eller bekosta åtgärder som är nödvändiga för detaljplanens genomförande och står i rimlig nytta till exploatörens nytta av detaljplanen. Dessa åtgärder begränsas dock inte till planområdet utan kan avse åtgärder utanför området (Vesterlins u.å.).

4.4.4. Bygglov

För ny sammanhängande bebyggelse krävs det i regel att det finns en aktuell detaljplan för området som ska exploateras. Vid bygglovsprövning inom planlagt område prövas om åtgärden överensstämmer med gällande detaljplan samt ytterligare punkter lagstadgade i plan- och bygglagen (Boverket 2020e). Då bygglov prövas utanför detaljplan gäller särskilda regler, men då mark i urbana miljöer i regel är planlagd undantas detta fall då det faller utanför studiens omfång.

Under detaljplanens genomförandetid har fastighetsägare byggrätt i enlighet med detaljplanen. Om genomförandetiden löpt ut men kommunen inte ändrat eller upphävt planen är den fortsatt gällande och ger byggrätt under samma förutsättningar som tidigare. Om arbetet med en ny detaljplan har påbörjats för ett detaljplanelagt område där genomförandetiden har gått ut kan byggnadsnämnden avvakta med beslut om bygglov. Planarbetet måste dock avslutas inom två år efter det att ansökan inkommit till nämnden, annars ska ärendet prövas mot den rådande planen (Boverket 2021b). När bygglov beviljas mot äldre detaljplaner kan alltså lov beviljas även om det finns en betydande framtida översvämningsrisk. I betänkandet *Vem har ansvaret* föreslogs det att kommunerna ska ges lagstöd att avslå en bygglovsansökan efter genomförandetiden har löpt ut, även om den är i enlighet med gällande detaljplan, om det föreligger en uppenbar risk för skador på grund av översvämnings-, ras-, skred eller erosion. Syftet var att kommunen ska kunna förhindra ny bebyggelse som är belägen på riskutsatt mark (Klimatanpassningsutredningen 2017). I propositionen *Nationell strategi för klimatanpassning* som följde av utredningen valde regeringen att inte gå vidare med förslaget utan vidare motivering (Miljö- och energidepartementet 2017).

4.4.5. Skadestånd vid felaktig myndighetsutövning

I de fall då kommunen har fattat beslut om detaljplan eller bygglov på oriktiga grunder kan kommunen vara skadeståndsskyldig för sakskada eller förmögenhetsskada. För att felet ska vara skadeståndsgrundande krävs att myndighetsutövningen ska vara uppenbart felaktig och att det finns ett orsakssamband mellan myndighetsutövningen och skadan. Preskriptionstiden för skadeståndsansvaret är 10 år från beslut och därefter kan kommunen inte krävas på skadestånd för beslut som följer av plan- och bygglagen (Boverket 2019b). Kommunen kan inte hållas ersättningsskyldig så länge översvämningsrisken inte äger rum inom preskriptionstiden, trots att översvämningsrisken eventuellt inte bedömdes vid antagandet av detaljplanen. Det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) anser att kommunens skadeståndsansvar bör förlängas till 25 år för att skapa tydliga incitament att vidta förebyggande åtgärder.

4.5. Miljöbalken

Utöver plan- och bygglagen regleras markanvändningen även av miljöbalken som anger att mark- och vattenområden ska användas för det ändamål som är mest lämpligt med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov (SFS 1998:808). Miljöbalken anger även att planer och program som krävs i lag eller annan författning som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska bedömas utifrån dess miljöeffekter. I bedömningen om en plan antas ha betydande miljöpåverkan ska kommunen samråda med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som kan antas bli berörda av planen. Syftet med bedömningen är att främja en hållbar utveckling genom att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande (Boverket 2020i). Miljöbedömningen ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som bland annat ska beskriva de miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra och vilka åtgärder som planeras för att förhindra negativa miljöeffekter (SFS 1998:808). En strategisk miljöbedömning möjliggör även för kommunen att beakta sambandet mellan klimatpåverkan och klimatanpassning samt genomföra de klimatanpassningsåtgärder som medför lägst klimatpåverkan (Lundh, Ibold & Bjurström 2021).

4.5.1. Strandskydd

Strandskyddet regleras i miljöbalken och är ett nationellt skydd som omfattar områden längs kuster, sjöar och vattendrag. Syftet med strandskyddet är “att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten” (SFS 1998:808 7 kap. 13 §). Det skyddade området är normalt 100 meter från strandkanten men kan utökas till upp till 300 meter av länsstyrelsen. Inom strandskyddet är det bland annat förbjudet att uppföra eller ändra byggnader och anläggningar. Kommunen kan upphäva strandskyddet för ett område i samband med att en ny detaljplan antas om det finns särskilda skäl och intresset av att detaljplanera området väger tyngre än strandskyddets syften. Länsstyrelsen kan överpröva detaljplanen om de anser att strandskyddet upphävs i strid med bestämmelser i miljöbalken (Boverket 2017a). Länsstyrelsen kan även upphäva strandskyddet om det är uppenbart att området är obetydligt för att tillgodose strandskyddets syften (Boverket 2020d).

I översiktsplanen kan kommunen markera ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS-områden. Inom dessa områden kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas vid dispens och upphävande av strandskyddet. Syftet är att långsiktigt stimulera lokal och regional landsbygdsutveckling (Boverket 2020f).

2021 presenterade regeringen förslag till lagförändringar för ett mer differentierat strandskydd som föreslås träda i kraft i juli 2022. Regeringen föreslår en ny typ av områden, så kallade strandnära utvecklingsområden, med fler möjligheter till dispens från strandskyddet på landsbygden och i mindre tätorter. Ändringarna innebär även att strandskyddet upphävs vid sjöar som är mindre än en hektar och vattendrag som är smalare än två meter (Statsrådsberedningen 2021). Utredningen om differentierat strandskydd föreslår även lagändringar som möjliggör dispens från strandskyddet vid införande av klimatanpassningsåtgärder (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). Lagändringarna påverkar därmed kommunernas framtida möjligheter till exploatering och klimatanpassning (Kommittédirektiv 2019:41).

4.6. Kommunallagen

Kommunallagen reglerar kommuners och regioners organisation och ansvarsområden. Enligt kommunallagen är kommunen ansvarig för angelägenheter som är av allmänt intresse och har anknytning till kommunens område eller deras invånare, exempelvis bostadsförsörjning. Enligt lagen gäller likställighetsprincipen, en princip som ska förhindra särbehandling av kommuninvånare. Likställighetsprincipen innebär att kommuner ska iaktta objektivitet och rättvisa i sin behandling av invånare (Boverket 2020h). Detta innebär även att en kommun endast kan medverka till finansiering av åtgärder i fall där det finns ett allmänt intresse. Kommunen får inte medverka till finansiering av en anläggning eller verksamhet i syfte att skydda enskilda intressen, då endast en eller en grupp av invånare gynnas (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

4.7. Lag om skydd mot olyckor

Lagen om skydd mot olyckor syftar till att ”i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor” (SFS 2003:778 1 kap. 1§). Enligt lagen ska kommuner arbeta förebyggande och se till att åtgärder vidtas för att skydda mot olyckor. Kommuner ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet som beskriver de risker för olyckor som finns i kommunen, målen för verksamheten samt hur verksamheten är ordnad och planeras. Lagen beskriver även den enskildes ansvar för att förebygga olyckor och att kommunen ska erbjuda rådgivning och information för att underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen (SFS 2003:78).

4.8. Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap syftar till att ”kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred” (SFS 2006:544 1 kap. 1§). Lagen anger att kommuner och regioner ska analysera vilka extraordinära händelser som kan uppstå i fredstid i kommunen respektive regionen samt hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Kommuner och regioner ska sammanställa arbetet i en risk- och sårbarhetsanalys och för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hantering av extraordinära händelser. Kommuner ska även verka för att olika aktörer i kommunen samverkar i planerings- och förberedelsearbetet i fråga om extraordinära händelser i fredstid (SFS 2006:544).

4.9. Försäkringsavtalslagen

Försäkringsavtalslagen reglerar hur försäkringsbolag ska hantera försäkringsvillkor och försäkringstagare. Lagen fastslår att ett försäkringsbolag inte har rätt att neka en konsument en försäkring som ingår i bolagets utbud om det inte finns särskilda skäl. Dessa skäl kan avse risken för framtida försäkringsfall, den befarade skadans omfattning, den avsedda försäkringens art eller andra omständigheter. Kravet innebär att försäkringsbolag i praktiken har svårt att neka försäkring. Vidare får försäkringstiden inte överstiga ett år om inga särskilda skäl föreligger (SFS 2005:104).

Försäkringsvillkoren kan innehålla säkerhetsföreskrifter vilket innebär bestämmelser om handlingssätt eller anordningar som syftar till att förebygga eller begränsa skada. Om försäkringstagaren försummat att följa en säkerhetsföreskrift i händelse av skada kan ersättningen nedsättas (SFS 2005:104).

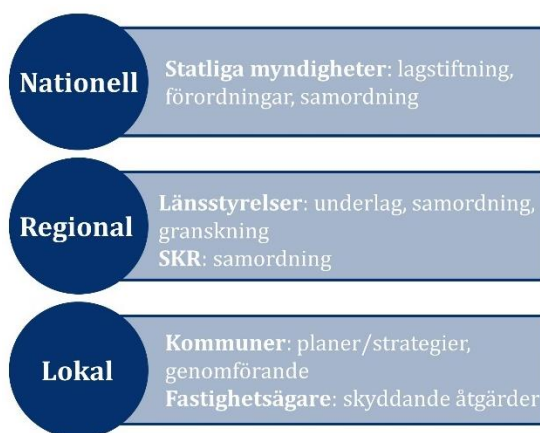
Försäkringstagaren har en upplysningsplikt gentemot försäkringsbolaget för upplysningar som kan ha betydelse för frågan om försäkring. Vid medvetet falska eller inkompleta upplysningar kan avtalet ogiltigförklaras eller ersättningen vid skada reduceras. Vidare får bolagen i försäkringsvillkoren föreskriva att försäkringstagaren är skyldig att meddela förändringar i förhållanden som kan påverka risken (SFS 2005:104).

5. Klimatanpassning

I detta avsnitt presenteras teori kring klimatanpassningsarbetet i Sverige på nationell, regional och lokal nivå.

5.1. Klimatanpassning

Klimatanpassning är åtgärder som syftar till att hantera klimatförändringars effekter genom att identifiera och analysera hot, sårbarheter och risker, men även möjligheter. Klimatanpassning avser både att bygga förmåga i takt med att samhälle, klimat och teknik utvecklas, men även att införa åtgärder som minskar sårbarheten på kort sikt. Klimatanpassning och hantering av klimatrisker är centrala komponenter i skapandet av ett motståndskraftigt samhälle (Granberg & Bodland 2019). En översikt av utvalda aktörer på nationell, regional och lokal nivå och dess huvudsakliga ansvarsområden ges i Figur 5. Dessa aktörer och deras arbete med klimatanpassning beskrivs närmare i efterföljande avsnitt.

Figur 5 Beskrivning av organisation och aktörer för klimatanpassning

5.2. Klimatanpassning på nationell nivå

Det finns ett flertal lagar som direkt och indirekt styr arbetet med klimatanpassning i Sverige där de främsta är miljöbalken och plan- och bygglagen. Boverket har på regeringens uppdrag ett särskilt ansvar att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. 2018 presenterade regeringen en nationell klimatanpassningsstrategi som omfattar Sveriges klimatanpassningsmål, vägledande principer för arbetet, organisation och

ansvarsfördelning, uppföljning, finansieringsprincip samt kunskapshöjande åtgärder (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2021a). Regeringen införde 2018 *förordning om myndigheters klimatanpassning* (2018:1428) som reglerar myndigheters och länsstyrelser klimatanpassningsarbete där SMHI har en koordinerande roll genom att dokumentera, följa upp och redovisa arbetet. Förordningen innebär att myndigheter ska redovisa sitt arbete till SMHI årligen.

2018 tillsatte regeringen ett nationellt expertråd för klimatanpassning vars syfte är att utvärdera Sveriges klimatanpassningsarbete och ge förslag på fortsatt arbete. Expertrådet är knutet till SMHI och består av ledamöter med kompetens inom exempelvis fysisk planering, klimatologi, krisberedskap, miljö, offentlig förvaltning och samhällsekonomi. Rådet är förpliktade att ta fram en rapport till regeringen vart femte år som exempelvis ska innehålla prioritering av anpassningsåtgärder och uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning. I februari 2022 presenterade rådet sin första rapport som exempelvis lyfter fram att nuvarande ansvarsfördelning, organisering och styrmedel skapar otillräckliga incitament för att nödvändiga åtgärder ska kunna vidtas (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

SMHI:s webbaserade verktyg *Lathund för klimatanpassning* ämnar stötta kommuner som vill initiera ett klimatanpassningsarbete och ta fram en kommunal plan för klimatanpassning. Lathunden bygger på sju steg: motivera, etablera, analysera, identifiera, prioritera, genomföra och följa upp. Verktyget erbjuder förslag på tillvägagångssätt, mallar för dokumentation och checklistor för kontroll (SMHI 2019).

MSB har genom översvämningsdirektivet en roll i arbetet med klimatanpassning genom att genomföra karteringar, konsekvensbedömningar och riskhanteringsplaner. Vidare distribuerar MSB statsbidrag till kommuner för att implementera förebyggande klimatanpassningsåtgärder (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2021c). MSB samlar även översvämningskarteringar i ett webbaserat verktyg, *Översvämningsportalen* (MSB u.å.).

5.3. Klimatanpassning på regional nivå

Arbetet med klimatanpassning på regional nivå leds av länsstyrelserna enligt bestämmelser i översvämningdirektivet. Länsstyrelserna arbetar med att kontrollera att regeringens mål efterföljs och att stötta kommunernas klimatanpassningsarbete. Länsstyrelsen ska även tillhandahålla kommuner underlag. Länsstyrelserna har en central roll i att samordna arbetet inom och mellan länen. Gällande hantering av dagvatten arbetar länsstyrelserna med att säkerställa att åtgärder i en kommun inte skapar problem i en annan (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2021b).

Sveriges kommuner och regioner (SKR) är en medlemsorganisation som har en samverkande roll i klimatanpassningsarbetet. SKR stöttar kommunernas arbete genom att ta fram information och leda konferens- och seminarieverksamhet (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2020b). SKR framför även synpunkter till regeringen, exempelvis publicerades 2020 en hemställan som beskriver hur hanteringen av klimatanpassningsfrågor kan förbättras. I hemställan beskriver SKR att regeringen bör ge länsstyrelserna i uppdrag att bistå kommunerna med underlag till klimatanpassning för översiktsplanering samt att statens bidrag till klimatanpassningsåtgärder bör förstärkas (SKR 2020).

5.3.1. Regional kustsamverkan

Regional kustsamverkan är ett samarbete mellan Statens geologiska institut (SGI), Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Länsstyrelserna i Skåne och Halland. Initiativet grundar sig i att länens kommuner har problem med att hantera stigande havsnivåer, erosion och översvämningar. Syftet med arbetet är att belysa behovet av att ta fram det kunskaps- och planeringsunderlag som krävs för att hantera stigande havsnivå som riskerar att påverka bebyggelse, infrastruktur och andra värden vid kusten. Initiativtagarna ämnar även att informera nationella beslutsfattare om att statens ansvar för dessa frågor bör stärkas (Länsstyrelsen Skåne 2019).

Regional kustsamverkan arbetar med att ta fram ett planeringsverktyg för att peka ut klimatanpassningszoner, områden där exploatering är olämplig med hänsyn till risk för översvämning och erosion. Dessa zoner kan även omfatta områden som kan tas i anspråk för klimatanpassningsåtgärder. Ambitionen är att zonerna delvis ska kunna agera som ett planeringsunderlag men även implementeras i lagstiftning som ett alternativ till den individuella bedömningen vid lokalitetsprövning enligt plan- och bygglagen (Regional kustsamverkan Skåne/Halland 2019).

5.4. Klimatanpassning på lokal nivå

5.4.1. Kommun

Arbetet med klimatanpassning på lokal nivå drivs främst av kommunerna genom ansvaret för den fysiska planeringen. Flera kommuner har en handlingsplan eller strategi för hur klimatanpassningsarbetet ska utföras (Myn-dighetsnätverket för klimatanpassning 2020a). 2019 arbetade 178 av 208 kommuner i Sverige med klimatanpassning. Ungefär fyra av tio kommuner hade vid detta tillfälle avsatt personella resurser och cirka tre av tio kommuner hade avsatt finansiella resurser. Färre än hälften av kommunerna hade tagit fram eller arbetade med att ta fram en handlingsplan för implementering av åtgärder men endast en fjärdedel arbetade med uppföljning och utvärdering av klimatanpassningsarbetet. Svårigheter med att implementera klimatanpassning i kommunerna kan bero på otillräcklig tillgång till information, osäkerheter kring finansiering, bristande samordning samt oklarheter kring ansvarsfördelning (Matschke Ekholm & Nilsson 2019).

En svårighet med klimatanpassning på lokal nivå är finansiering. En uppskattning är att den totala kostnaden för införandet av klimatanpassningsåtgärder i Sverige fram till 2100 är 137–205 miljarder kronor (Klimatanpassningsutredningen 2017). Trots att finansiering av förebyggande åtgärder för klimatanpassning är en utmaning visar beräkningar att förebyggande åtgärder ofta är mer kostnadseffektiva än reparationer (Fastighetsägarna 2019, The & Skov 2021). Kommuner kan ansöka om statligt bidrag för förebyggande åtgärder som planerats eller redan utförts via MSB:s *Statsbidrag för naturolyckor*. I regeringens budget för 2022 ökade anslaget från föregående års 24

miljoner kronor till 521 miljoner kronor (MSB 2022). Det finns även möjlighet till projektfinansiering via gröna obligationer, nationella program och EU-fonder (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2021d). Två typer av bidrag som kan sökas av kommuner från länsstyrelsen är LOVA och LONA. LOVA-bidrag avser åtgärder för förbättrad havs- och vattenmiljö (Havs och vattenmyndigheten 2021) och LONA-bidrag avser bidrag till lokal naturvård (Naturvårdsverket u.å.).

5.4.2. Fastighetsägare

Enligt jordabalken har enskilda fastighetsägare ett ansvar för att vidta åtgärder för att skydda sin egendom (SFS 1970:994). Det är fastighetsägarens ansvar att säkerställa att fastigheten inte drabbas av klimatrelaterade skador eller orsakar olägenhet för en annan fastighet. Ansvaret gäller inte bara vid byggnation utan även om försiktighetsåtgärder inte åtas (Myndighetsnätverket för klimatanpassning 2019).

2019 presenterade branschorganisationen Fastighetsägarna en guide för hur fastighetsägare kan klimatsäkra sina byggnader. Guiden belyser fastighetsägares ansvar och rådighet och föreslår en systematisk arbetsgång för klimatanpassning med konkreta åtgärdsförslag (Fastighetsägarna 2019). Ett antal fastighetsbolag har även börjat inkludera klimatrisker i sina årsredovisningar som gör bedömningar av klimatrisker inför investeringsbeslut för att avgöra om marken är lämplig för bebyggelse (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

I en undersökning från Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB) där 1000 villaägare tillfrågades uppgav 80 % att man inte tagit hänsyn till klimatrisker vid köp av fastighet. 70 % uppgav att de inte mottagit någon information från sin kommun, länsstyrelse eller annan myndighet gällande klimatrisker (SBAB 2020). Mäklarsamfundet anser att klimatrelaterade faktorer som exempelvis översvämningsrisk ingår i köparens undersökningsplikt (SVT 2021b).

6. Försäkringsbolag och långgivare

I detta avsnitt presenteras övergripande teori om hur försäkringsbolag och långgivare påverkas av översvämningsrisk i bebyggd miljö.

6.1. Försäkringsbolag

Försäkrade skador på grund av väderrelaterade händelser tenderar att öka globalt. Detta beror på socioekonomiska faktorer såsom urbanisering, befolkningsökning och ekonomisk tillväxt. Samtidigt bidrar effekter av klimatförändringar till ökad exponering och större skador (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). Skador som uppstått på en fastighet till följd av översvämning ersätts av hemförsäkringen. För villaägare tecknas vanligen en villaförsäkring som omfattar villa och tomt. Denna försäkring ersätter skador som uppstått som konsekvens av extrema väderförhållanden, så kallade naturskador (Finansinspektionen 2011). Orsaken till dessa skador är exempelvis höga vattenstånd, skyfall eller brister i avloppsnätet. Försäkringsbolagen uppskattar att 80 % av naturskaderelaterade vattenskador orsakas av uppträngande vatten ur avloppssystemet (Olshammar & Baresel 2012). Möjligheten till ersättning skiljer sig åt mellan olika villaförsäkringar men vanligtvis kan ersättning erhållas då skador orsakats av inträngande vatten genom ventiler, dörröppningar, fönster eller avloppssystemet. Skadan ska enligt försäkringsvillkor vara en ”plötslig oförutsedd händelse” vilket även relateras till försäkringsbolagens möjlighet till återförsäkring (Finansinspektionen 2011).

I grundförsäkringen ersätts endast skador på den försäkrade byggnaden och inte på tomtmark. Vid översvämning är självrisk i allmänhet högre än villaförsäkringens ordinarie självrisk, exempelvis 10 % av skadekostnaden och minst 10 000 kr (Konsumenternas u.å.). Självriskbeloppet för översvämningar som uppstår till följd av uppträngande vatten ur avloppssystemet kan fastighetsägaren däremot få ersatt genom att ställa skadekrav till VA-huvudmannen. Detta gäller även om kostnaden av skadorna inte uppgår till självriskbeloppet (VA Syd 2021). Försäkringsbolag har även möjlighet att regressivt kräva ersättning från VA-huvudmannen för den utbetalda skadeersättningen skadan faller under VA-huvudmannens skadeståndsansvar (SFS 2005:104).

För flerbostadshus och kommersiella fastigheter tecknas vanligen fastighetsförsäkring. Även här ersätter försäkringen skador som uppstått på grund av extrema väderförhållanden. Möjligheten till ersättning skiljer sig åt mellan olika bolag (Backö, Lundblad & Håkansson 2016).

Försäkringsvillkor kan innehålla säkerhetsföreskrifter som anger att när en skada inträffar är försäkringstagare skyldiga att förebygga eller begränsa skadan (SFS 2005:104). I vissa försäkringar appliceras aktsamhetskrav vilket innebär att för att fastighetsägaren ska erhålla full ersättning krävs det att denne har följt särskilda krav. Kraven kan exempelvis innebära att installationer och montage ska vara fackmässigt utförda och att Boverkets byggregler följts (Backö, Lundblad & Håkansson 2016). Försäkringsbolagen applicerar även åldersavdrag vilket innebär att ersättningen minskar med egendomens ålder (Konsumenternas 2021).

I Sverige är systemet för hemförsäkringar marknadsbaserat med begränsad statlig inblandning, vilket innebär att försäkringsskydd mot naturskador kan köpas på öppen marknad. Detta skiljer sig mot systemen i exempelvis Danmark, Island, Norge och Nederländerna där skyddet från privata försäkringsleverantörer kompletteras med offentliga katastroffonder. Tyskland och Storbritannien har system som kombinerar marknadsbaserade och statliga insatser (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

De senaste åren har kostnaderna för naturskador ökat och sommaren 2018 uppmanade Länsförsäkringar sina regionala bolag att neka försäkring för planerad byggnation på platser där länsstyrelsen avråder från att bygga med hänsyn till översvämningsrisk, även om kommunen beviljat bygglov (Lagerstedt 2018). Med hänsyn till havsnivåhöjning och ökad frekvens av extremväder pågår även interna diskussioner i branschen om översvämningsrisker alltid bör betraktas som plötslig oförutsedd skada och om premier bör höjas eller översvämningsrisker bör uteslutas ur hemförsäkringar (Heldmark 2020).

6.2. Långgivare

Fysiska klimatrisker påverkar inte bara tillgången till försäkring utan även värdet på fastigheter. Effekterna av exempelvis kraftiga skyfall och mer frekventa översvämningar kan leda till en nedgång av värdet på en fastighet till följd av att läget blir mindre attraktivt eller att kostnader för fysiska skador ökar (Handelsbanken 2021). Omfattande värdeminskningar kan medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser för privatpersoner. En följd av att översvämningsrisken ökar är dessutom att långgivare kan kräva en högre riskpremie för att låna ut kapital (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022).

I Sverige är 8 % av alla bostäder belägna inom tre kilometer från kusten och under fem meter över havsnivån. 10 % av Sveriges befolkning har kusten eller någon av de fyra största sjöarna inom 500 meter från sitt hem. En uppskattning av Riksbanken är att 5 % av bankernas utlåning med bostaden som säkerhet utgörs av fastigheter som riskerar att översvämmas vid extremväder. Om risken för översvämning samt de efterföljande kostnaderna ökar så minskar kvalitén på bankernas säkerhet för de utgivna lånen och därmed påverkas bankernas kreditrisk (Danielsson 2020). Lån med sämre säkerhet innebär en högre risk för långgivaren och påverkar därmed värde och riskgrad hos bankernas utlåningsportföljer (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). I händelse av översvämning av bostad är det utöver fastighetsägare försäkringsbolaget som drabbas ekonomiskt. I områden med hög översvämningsrisk kan försäkringsbolagens ökade kostnader kompenseras med höjda försäkringspremier men objekt kan även nekas försäkring (Lundström 2021). I Sverige är försäkringstäckningen för fastigheter över 95 % vilket kan förklaras av ett villkor att fastigheten måste vara försäkrad vid utlåning till både privata och kommersiella fastighetsägare (Hudson, de Ruig, de Ruiter & Kuik 2017).

7. Undersökning

I följande avsnitt presenteras studiens respondenter och resultatet av intervjustudien.

7.1. Respondenter

I Tabell 1 redovisas intervjuade respondenter samt respondenternas yrkesroller. I efterföljande avsnitt presenteras ett urval av respondenternas intervjusvar. Studiens intervjuplaner återfinns i bilaga 1-8.

Tabell 1 Intervjuade aktörer samt respondenternas yrkesroll

Aktör	Yrkesroll
Kommun	
Bjuv	Översiktsplanerare
Borgholm	Samhällsplanerare
Falkenberg	VA-planerare
	Översiktsplanerare
Göteborg	Klimatstrateg
Karlskrona	Planarkitekt
	Planarkitekt
Ljungby	Klimat- och utredningsingenjör
Malmö	Dagvatten-och skyfallssamordnare
Länsstyrelse	
Blekinge	Samhällsplanerare
Halland	Klimatanpassningssamordnare
Kalmar	Regional samordnare för anpassning till ett förändrat klimat
Kronoberg	Klimatanpassningssamordnare
Skåne	Klimatsamordnare
Västra Götaland	Handläggare klimatanpassning, fysisk planering

Försäkringsbolag	
If	Head of Risk Management Services Underwriter
Länsförsäkringar	Försäkringsjurist och naturskadesamordnare
Trygg-Hansa	Expert hus-, hem- och båtförsäkring
Långivare	
Danske bank	Sustainable Business Strategist
SEB	Head of Real Estate Coverage Sustainability Coordinator
Organisation/myndighet	
Boverket	Sakkunnig inom vattenfrågor
Svensk försäkring	Klimatanpassningsexpert
Sveriges kommuner och regioner	Ledningsstrateg
Svenskt vatten	Chefsjurist

7.2. Kommun

Samtliga sju kommuner som intervjuades i denna studie anser att översvämningensrisk är en utmaning, majoriteten anser även att de tror att översvämningsscenario (fluvial, pluvial eller kustöversvämning) som kommunerna upplever som den största utmaningen varierar. Två kommuner belyser att det kan relateras till vilket tidsperspektiv som avses och att risker relaterat till skyfall (och för den ena kommunen även höga vattenstånd i vattendrag) är av betydelse redan idag medan i framtiden utgörs det största hotet av havsnivåhöjning. En kommun anser att medvetenheten och beredskapen för fluviala översvämningar är god medan pluviala översvämningar är svårare att hantera då de är mer oförutsägbara. Fyra kommuner uppger att de har drabbats av översvämningar kopplade till skyfall varav tre kommuner anser att detta bidragit till att frågor kring översvämningensrisk drivits framåt.

7.2.1. Fysisk planering

Samtliga kommuner uppger att det finns ett bostadsbehov inom kommunen varav sex respondenter anser att det finns en önskan från kommunens sida att erbjuda bostäder nära vattenförekomster. Samtidigt nämner flera kommuner att vattennära exploatering kan begränsa invånarnas tillgång till naturvärden. Flera kommuner uppger att det kan finnas motsättningar i att skapa attraktiv bebyggelse och samtidigt skydda mot översvämningar, något som tre kommuner menar kan härröras till politiska intressen. Några kommuner uppger att exploatering kan minska översvämningsrisk genom att möjliggöra införandet av åtgärder.

Flera kommuner uppger att man har identifierat områden med översvämningsrisk varav tre kommuner uppger att man nekar bebyggelse i dessa områden. Ytterligare tre kommuner uppger att man i viss mån bygger i områden med utpekad översvämningsrisk och då vidtar åtgärder.

”Det är tufft ibland att säga nej till ett område. (...) Ibland känns det som att om man har bestämt sig för att bygga någonstans så gör man det och att man då snarare väljer att bygga bort risken i stället för att neka bebyggelse.”

Kompetens och underlag

Samtliga kommuner uppger att de har tillgång till skyfallskartering och två kommuner uppger att de även har kartering över höga flöden i större vattendrag. En kommun uppger att de saknar kartering längs vattendrag där det finns en önskan om exploatering. Flera kommuner anser att de har tillräckligt med kunskap och underlag för att kunna bedöma översvämningsrisken. En kommun upplever svårigheter med att hålla underlagen uppdaterade och skulle önska mer stöd både regionalt och nationellt. En annan kommun uppger att de har tillgång till underlag från nationella myndigheter men att de inte används i så stor utsträckning då kommunens egna underlag är av högre detaljeringsgrad.

De tre kommuner med lägst invånarantal upplever att de saknar underlag och belyser även utmaningar i brist på kompetens. En kommun anger att det i vissa fall saknas kunskap om hur man ska applicera underlag. En annan kommun

belyser just utmaningen med att vara en mindre kommun när det handlar om att finna rätt kompetens. En kommun belyser att de inte har någon klimatanpassningssamordnare som tar ett överordnat ansvar för att driva frågorna i kommunen utan att ansvaret är fördelat på flera personer.

Planer och strategier

Fyra kommuner nämner att de har en plan eller strategi som avser dagvatten eller skyfall. En kommun anger att de har en policy för klimatanpassning och två kommuner uppger att de har en klimatanpassningsplan. Två kommuner ser strukturplaner som möjliga verktyg för att utreda skyfallshantering, en av kommunerna upplever dock hinder i att få finansiering till att arbeta med strukturplaner.

Flera kommuner uppger att de arbetar med en lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse. En kommun anger att de inte beviljar planbesked eller bygglov under denna nivå medan en annan kommun anser att krav på lägsta grundläggningsnivå är svårt att applicera inom befintliga områden.

”Det allra svåraste är enstaka nya hus i kustområdet, hur bebyggelse ska höjdsättas i relation till befintlig bebyggelse. Det är en svårighetsgrad av en ny dimension jämfört med nya områden.”

Översiktsplanering

Samtliga kommuner anger att man beaktar översvämningrisk i översiktsplaneringen där flera kommuner ser översiktsplanen som ett verktyg för att identifiera eller markera ut riskutsatta områden. En kommun anger att områden som anses vara olämpliga att bebygga exempelvis markeras ut som grönområden i översiktsplanen. En kommun anger att det är svårt att hantera översvämningrisk i översiktsplaneringen då planen har en låg detaljeringsgrad medan en annan kommun uppger att de har ett tematiskt tillägg som berör översvämningrisker. I tillägget finns riktlinjer kring dimensionerande händelser och rekommendationer om att inte bygga i områden som är utsatta för en risk med viss återkomsttid. Om bebyggelse ändå avses uppföras på platsen ska åtgärder vidtas, exempelvis krav på högre grundläggningsnivå.

Kommunerna har olika syn på ändringen som genomfördes 2018 i plan- och bygglagen som anger att översvämningsrisken ska beaktas i större utsträckning i översiktsplaneringen. Tre kommuner anger att dagvatten och skyfall fått större fokus sedan ändringen medan tre andra kommuner uppger att det inte ökat beaktandet av översvämningsrisk. En kommun anser att lagändringar bör följas upp med resurser, avseende finansiella medel och kompetens. En annan kommun menar att ändringen fokuserar på vilket underlag som ska tas fram men inte på vilka åtgärder som bör genomföras.

”Kommunerna ska ta fram strategier, underlag och mål men har inte möjlighet att genomföra åtgärderna som krävs. Man kan ta fram jättemycket underlag men om ingen utför åtgärderna så spelar det ingen roll (...). Man kan ju tolka hur kommunen ska ’ge sin syn’ på risker för den bebyggda miljön. Ska man bara se på riskerna eller också göra något åt dem?”

Detaljplanering och bygglov

Även i detaljplaneringen nämner många kommuner att översvämningsrisken beaktas, främst genom dagvattenutredningar. En kommun anser att man inte endast bör genomföra detaljerade utredningar utan också undersöka översvämningsrisk på en mer översiktlig nivå i detaljplaneringen. En kommun belyser att man i detaljplaneringen även kan säkerställa möjligheten att uppföra framtida kustskydd genom att reglera markanvändningen.

Flera kommuner anser att det finns problem med att bygglov prövas mot äldre detaljplaner där översvämningsrisken inte beaktats och en kommun anser därför att det krävs förändringar i lagstiftningen.

”Detaljplanen ger en byggrätt som man inte kan neka om den följer planen. Lagd plan ligger. Man kanske inte skulle ge en byggrätt i området om detaljplanen gjordes idag. Hur man hanterar översvämningsrisk vid bygglovsprövning mot gamla detaljplaner är en svår fråga.”

En kommun har i sin klimatanpassningsplan uttalat att man ska identifiera outnyttjade byggrätter i äldre detaljplaner som kan drabbas av problematik samt vid behov upphäva eller ändra byggrätterna. En annan kommun nämner att det pågår arbete med att aktualisera ett flertal detaljplaner men att arbetet är omfattande och komplext.

”Det är väldigt många planer, även i en liten kommun. Man vinner inte val på att säga att man ska aktualisera detaljplaner. Ofta finns det intressekonflikter, ibland hinner man helt enkelt inte med”

Strandskydd

Flera kommuner belyser att syftet med strandskyddet är att säkra tillgång till friluftsliv- och naturvärden, men att det även historiskt har förhindrat bebyggelse i områden utsatta för översvämningsrisk. En kommun beskriver att strandskyddet ofta sammanfaller med den lägsta grundläggningsnivån för bebyggelse. En kommun upplever att strandskyddet begränsar möjligheten att uppföra kustskydd och anser därför att lagstiftningen bör ses över huruvida det är översvämningsrisken eller strandskyddet som ska styra. Två kommuner anger att de förmodligen kommer utnyttja den utökade möjligheten till strandnära bebyggelse om strandskyddet differentieras men att det handlar om enstaka byggnader. En kommun beskriver att de inte har resurser att utreda LIS-områden och ser positivt på ett generellt upphävande av strandskyddet för mindre sjöar och vattendrag.

Lagstiftning

Två kommuner är positiva till rådande lagstiftning medan flera menar att den inte driver arbetet med klimatanpassning framåt. En kommun upplever att det är otydligt vilka risknivåer som bör tillämpas i planeringen medan en annan kommun ser brister i tillämpningen av tidsperspektiv.

”Som kommun är man ganska bakbunden av lagstiftningen. Plan- och bygglagen är inte klimatanpassad utan där skulle man behöva mycket bättre verktyg och möjligheter att göra åtgärder när de faktiskt behövs. Som det ser ut idag måste man genomföra åtgärder direkt när man bygger något nytt, men åtgärden kanske inte behövs förrän om 50 eller 100 år, om man behöver bygga dem redan idag riskerar de att bli uttjänta innan de ens behövs”

7.2.2. Befintlig bebyggelse

Majoriteteten av kommunerna anser att det är svårt att skydda befintlig bebyggelse från översvämningar och beskriver att de inte har de verktyg som krävs. En kommun poängterar att man inte har juridiskt ansvar för den befintliga bebyggelsen och menar att det blir en moralisk fråga där kommunen väljer att ta ansvar eller inte. En annan respondent anser att kommunen borde ha ett större ansvar då det hade möjliggjort införande av åtgärder och ett mer långsiktigt arbete med större helhetssyn.

En kommun uppger att de har genomfört åtgärder för att skydda befintlig bebyggelse medan en annan respondent anger att det är svårt för kommunen att finansiera den typen av åtgärder.

”Att skaka fram pengar för att hantera befintliga områden finns det inga kommunala medel till, utan man är hänvisade till att söka bidrag när möjligheten finns, vilket är frustrerande. Det är enorma belopp när det handlar om klimatanpassning.”

Fyra kommuner uppger att det finns problem gällande ansvarsfördelningen vid skydd av befintlig bebyggelse. Två kommuner anser att en faktor är kommunens begränsade rådighet över marken.

”Kommunen har inte skyldighet att skydda privata fastigheter eller rådighet att göra åtgärder på privat mark. Behöver man göra åtgärder får man inte göra sådana som skyddar enskilda fastighetsägare då det strider mot kommunallagen. Man skulle behöva klimatanpassa lagstiftningen och ta fram bättre finansiella verktyg.”

En kommun anger att man bör studera helheten snarare än enskilda fastigheter i frågan om åtgärder. Respondenten beskriver dock att det kan innebära att enskilda fastighetsägare gynnas och att man behöver ett utjämningsystem. Tre kommuner beskriver att finansiering av åtgärder för att skydda befintlig bebyggelse utgör en betydande utmaning.

”Om man vänder sig till politiken och kommunens grunduppdrag: vård, skola, omsorg. I slutändan är det en penningfråga, om man skulle få finansiering att driva arbetet och genomföra åtgärder kanske kommunen skulle ta en samordnande roll.”

7.2.3. Finansiering

Samtliga kommuner anser att ekonomin är en begränsande faktor i implementeringen av åtgärder som kan minska översvämningsrisk. Flera kommuner uppger att åtgärder kan finansieras av exploatören vid nybyggnation.

”Det är inte lika problematiskt när det finns något som genererar pengar, som vid exploatering i attraktiva områden. Men i andra fall är man ovetande om var pengarna ska komma ifrån. Det är en slags samhällsskuld.”

Flera kommuner anger att de nyttjar möjligheten att söka statliga bidrag varav två kommuner nämner LOVA- och LONA-bidrag. Två kommuner lyfter fram begränsningar i de statliga bidragen, exempelvis att bidragen erfordrar omfattande ansökningsprocesser som kräver tid och resurser.

”Det är för lite pengar och för mycket arbete med ansökningsprocesser för att det ska vara användbart. Det används inte i någon större utsträckning. Man måste lägga ner mycket tid och arbete i en ansökan, och sen är det inte säkert att man får pengarna.”

En kommun nämner en begränsning i att MSB:s statsbidrag för naturolyckor bara kan användas för att skydda befintlig bebyggelse om det finns pågående problem. En annan kommun beskriver finansieringsgraden av MSB:s bidrag som ett hinder, där kommunen behöver stå för 30–40 % av kostnaden för åtgärden.

Fem kommuner anger att det finns en begränsning i vad som kan finansieras med kommunala taxor, exempelvis VA-taxan. En kommun anser att taxan i framtiden bör kunna användas för klimatanpassande åtgärder, medan en annan kommun anser att klimatanpassning inte ska belasta VA-kollektivet.

”Det största problemet är att man tror att VA-taxan kan användas till väldigt mycket men så är nödvändigtvis inte fallet alltid. VA-taxan är definitivt begränsad. Spontant anser jag att VA-kollektivet inte ska betala för klimatanpassning utan det är skattekollektivet.”

En kommun beskriver att man skulle vilja se att fastighetsägare bidrar till finansiering av klimatanpassande åtgärder.

”Det kommer kosta mycket pengar att klimatanpassa samhället men det kommer kosta ännu mer om man inte gör något. Man hade gärna sett att enskilda fastighetsägare hade kunnat vara med och betala vissa åtgärder, det kan de endast idag göra på en frivillig basis. Kommunen kan inte ta ut en avgift från enskilda fastighetsägare för att införa åtgärder som skulle gynna dem.”

Flera kommuner beskriver andra prioriteringar och intressen som hinder för finansiering av klimatanpassande åtgärder. En kommun beskriver att kommuner konkurrerar med varandra och att politiker därför kan välja att satsa på insatser med kortsiktiga vinster. Flera respondenter nämner även att klimatanpassning konkurrerar med kommunens grunduppdrag.

”Skattepengar är vad våra politiker beslutar om. Klimatanpassning konkurrerar med skola, äldreomsorg och så vidare. Klimatanpassning dras med faktumet att man inte alltid ser effekten av investeringen.”

7.2.4. Ansvarsfördelning

Kommunens ansvar

Samtliga kommuner anser att man har ett ansvar i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö. En kommun anser att arbetet med klimatanpassning förhindras av att man inte är juridiskt ansvarig för befintlig bebyggelse och att kommuner borde ha ett större ansvar. En kommun nämner att de har ett ansvar enligt lag om skydd mot olyckor och lag om kommuner och regioners insatser vid extraordinära händelser. Flera kommuner lyfter fram att deras huvudsakliga ansvar för att minska översvämningsrisk följer av planmonopolet.

”Det är ett stort ansvar som styrs av miljöbalken och framför allt plan- och bygglagen. Enligt plan- och bygglagen ska man säkerställa att marken är lämplig som man väljer att bebygga och då måste man hantera översvämningsriskerna. Det är ett stort ansvar genom planmonopolet”

Två kommuner upplever att länsstyrelsen vill lägga ansvaret för genomförandet av åtgärder på kommunen och efterfrågar ytterligare stöd.

”Det är positivt att det tas fram underlag [av länsstyrelsen] men vi upplever att genomförandebiten blir överputtad till kommunen. Vi hade behövt mer stöd i den biten också.”

Fastighetsägares ansvar

Merparten av kommunerna anser att fastighetsägares ansvar för att skydda sin fastighet är tillräckligt tydligt i lagstiftningen men att medvetenheten hos fastighetsägare är låg. Flera kommuner nämner också att de upplever att fastighetsägare tror att kommunen har en skyldighet att skydda privata fastigheter.

”Det finns en mjuk parameter i vad invånarna förväntar sig av kommunen. Detta har förändrats över tid, det finns idag en förväntan på att kommunen tar ansvar och där finns en diskrepans då kommunen inte har det formella ansvaret.”

7.2.5. Samverkan

De flesta kommuner nämner att de samverkar med länsstyrelsen. En kommun menar att man behöver ha en gemensam syn på klimatanpassning och arbeta tillsammans med länsstyrelsen. En kommun uppger att de medverkar i ett klimatanpassningsnätverk inom länet vilket samordnas av länsstyrelsen. En annan kommun efterfrågar plattformar för samverkan från länsstyrelsen. Två kommuner efterfrågar mer stöd från länsstyrelsen i genomförandet medan en annan respondent efterfrågar regional samordning och stöd gällande riskbedömning. Tre kommuner efterfrågar nationell finansiering och samordning.

”Klimatanpassning är ett lokalt problem men det kräver att vi jobbar nationellt. Jag tror på nationell finansiering och samordning, men lösningarna måste finnas lokalt.”

Fyra kommuner anger att man samverkar med andra kommuner varav två kommuner nämner att det främst rör sig om erfarenhetsöverföring. En kommun uppger att de samverkar med andra kommuner genom regional kustsamverkan. Två kommuner beskriver att man bör samarbeta i större utsträckning inom avrinningsområden i översvänningsfrågor då vattnet inte tar hänsyn till administrativa gränser.

Tre kommuner uppger att man får stöd av MSB i form av planeringsunderlag och två kommuner anger att SMHI tillhandahåller underlag. Två kommuner nämner att man får stöd av Boverket genom vägledning.

Generellt anser kommunerna att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningar mellan berörda aktörer men inte nödvändigtvis kring lösningarna som krävs.

”Det finns en ganska stor skillnad mellan vad man tror kring ansvars- och finansieringsmöjligheter och vad som är faktiska möjligheter. Det finns en ganska stor diskrepans både hos politiker och allmänheten, men även hos de som arbetar med dessa frågor. Vad är de olika aktörerna skyldiga att göra, och vad har man en tro på att aktörer kan och ska göra?”

7.3. Sveriges kommuner och regioner

SKR beskriver att det ingår i deras uppdrag att stötta medlemmar och påverka beslutsfattare på olika nivåer i frågor kring översvänningsrisk. Enligt respondenten upplever SKR:s medlemmar en frustration av att inte komma framåt i arbetet med översvänningsrisk då lagstiftningen och finansieringen är otillräcklig. I expansiva regioner finns det kapital, och kostnader för skyddsåtgärder kan fördelas på exploatören, men SKR belyser att i de flesta kommuner sker ingen eller ytterst lite byggnation. Detta skapar en ojämlikhet mellan kommunernas möjligheter och respondenten anser att staten eventuellt borde erbjuda finansiellt stöd.

7.3.1. Intressekonflikter

SKR anser att det i stor utsträckning finns en samsyn kring översvämningsrisk men att det kan uppstå intressekonflikter vid bedömning om ett område bör exploateras eller inte. Respondenten beskriver att trots att det finns byggnadstekniska lösningar för att minska översvämningsrisk bör man ändå överväga huruvida det är lämpligt att bygga, och i så fall till vilket pris. Ytterligare intressekonflikter som lyfts fram är finansiering, olika uppfattningar mellan politiker och tjänstepersoner och skadeståndsansvar. Även tidsperspektivet lyfts fram som en utmaning, att finansiera åtgärder idag för risker som föreligger i framtiden när man ser andra nuvarande behov. Dessutom kan det medföra problem då klimatanpassande åtgärder inte blir lönsamma förrän längre fram i tiden samtidigt som politiker sitter på fyraåriga mandatperioder.

7.3.2. Ansvarsfördelning

SKR beskriver att det inte ingår i deras roll att minska översvämningsrisk utan att kommuner har det främsta ansvaret genom planmonopolet. Ansvarsfördelningen för befintlig bebyggelse anses däremot vara otydlig. Kommuners möjlighet att ta ansvar för den befintliga bebyggelsen begränsas av att privata fastighetsägare äger en stor del av marken inom kommunen. Respondenten anser även att innebörden av lagändringen av plan- och bygglagen från 2018 är otydlig.

”I översiktsplanen ska kommunen ge sin syn på risker kopplat till klimatet. Vad innebär det att ge en syn på klimatrisker egentligen? Det är en viktig lagparagraf men den är oklar, vad ska man göra med den informationen?”

Respondenten ser positivt på att MSB:s anslag för skydd mot naturolyckor har höjts men menar att det kan vara svårt att arbeta långsiktigt när anslagets storlek varierar varje år. Bidraget förutsätter även att kommunen ska kunna bidra med finansiering, vilket respondenten menar kan vara svårt. Vidare kräver ansökningsprocessen både kompetens och personella resurser vilket det kan råda brist av i vissa kommuner.

”I vissa kommuner kan man inte ens anställa någon som arbetar med klimatanpassning, eller har de en person som får sitta på flera roller. Det är så verkligheten ser ut på ganska många platser.”

Respondenten anger att trots att alla kommuner har samma grunduppdrag så skiljer sig kommunernas förutsättningar. Respondenten menar därför att det kan vara ineffektivt att från statligt håll kräva att vissa planer tas fram då det finns en risk att planerna inte används om de inte är relevanta eller tillämpbara för kommunen.

Generellt upplever respondenten att kommuner tar tillräckligt med hänsyn till översvämningsrisk i den fysiska planeringen, särskilt kommuner som tidigare drabbats. Respondenten betonar att man måste väga fördelar mot nackdelar vid beslut om exploatering och att det är fler faktorer än översvämningsrisk som styr. Exempelvis anger plan- och bygglagen att man ska utnyttja befintlig infrastruktur i så stor utsträckning som möjligt vilket kan vara ett skäl till exploatering av riskutsatta områden, förutsatt att skyddsåtgärder vidtas.

Angående strandskydd anser respondenten att det vore positivt med en differentiering då strandskyddet begränsar exploatering i kommuner med många mindre vattendrag.

7.3.3. Samverkan

Respondenten upplever att samarbetet på både kommun- och länsnivå kan förbättras och nämner samverkan inom avrinningsområden som en god strategi.

Respondenten anser att det är positivt att länsstyrelsen erbjuder vägledning till kommuner angående vilka risknivåer som ska användas i planeringen, men upplever att rekommendationer kan skilja sig mellan länsstyrelser. Respondenten anser att länsstyrelserna i vissa avseenden bör samarbeta med varandra i konkreta frågor såsom risknivåer, men ser också en risk med att införa ett nationellt scenario att då konsekvenserna kan bli stora om prognosen visar sig vara felaktig.

7.4. Länsstyrelse

Länsstyrelserna beskriver sin roll i hanteringen av översvämningrisk som granskande och stöttande. Samtliga sex respondenter beskriver att de bedriver ett tillsynsarbete enligt plan- och bygglagen, samt samordnar det regionala klimatanpassningsarbetet. Samtliga länsstyrelser beskriver att det finns en önskan från kommunernas sida att lokalisera bebyggelse nära vattenförekomster. Anledningar som nämns är politiska intressen, bebyggelsestryck samt ekonomiska värden.

”Vissa kommuner har bättre förståelse för att det kanske inte borde byggas men det finns ständigt en önskan. Det finns ett högt tryck på att bygga överhuvudtaget och då blir det fortfarande i lägen som man kanske inte hade önskat”

Fyra länsstyrelser nämner att det är ett problem med byggrätter i äldre detaljplaner där översvämningrisken inte har beaktats. En respondent nämner att möjligheten att upphäva detaljplaner finns men att det sällan genomförs.

”Kommunen har möjlighet att upphäva detaljplaner om marken inte är lämplig att bebygga men det är en väldigt omständlig process som inte är populär att genomföra hos kommunerna. I praktiken genomförs det nästan aldrig, man ser det inte som en möjlighet.”

En respondent anser att svårigheten i att upphäva eller ändra detaljplaner är finansiering av nya planer samt kompensation till de som förlorar sin byggrätt på grund av ändringen eller upphävandet. Respondenten anser att man vid bygglovsprövning borde kunna ta hänsyn till dagens risker men beskriver länsstyrelsens roll inom dessa frågor som begränsad. Ytterligare en respondent instämmer och efterfrågar ändringar i lagstiftningen.

7.4.1. Tillsynsansvar

Samtliga respondenter beskriver att de arbetar med tillsyn enligt plan- och bygglagen och därigenom granskar samt överprövar planer. Flera länsstyrelser belyser att planer sällan överprövas då man har en god dialog under samrådsprocessen och att kommunen inrättar de åtgärder som krävs. Två länsstyrelser beskriver att de vanligaste synpunkterna på kommunens planer handlar om brister i det underlag som presenteras, exempelvis att underlag saknas eller bör förtydligas. En respondent nämner att man i vissa fall har underlag men att riskbedömningen inte överförs till plankartan och därmed inte är juridiskt bindande. En respondent menar att man i vissa fall inte tar hänsyn till den osäkerhet som bedömning av framtida översvämningsrisk innebär, utan lägger för stor vikt vid specifika modelleringsresultat. Två respondenter anser att länsstyrelsens mest förekommande synpunkt är att dagvatten- och skyfallshandling inte beaktas i tillräckligt stor utsträckning.

Två länsstyrelser ser brister i tillämpningen av tidsperspektiv när de granskar planer, exempelvis att man antar en livslängd för bebyggelsen på 100 år men endast undersöker översvämningsrisken fram till år 2100. En länsstyrelse belyser att plan- och bygglagen inte är anpassad till dagens riskmedvetande och att införandet av framtida åtgärder kan vara komplext då marken, enligt lagstiftning, ska vara lämplig för ändamålet när bebyggelsen uppförs. Respondenten anser att man inte bör uppföra skydd som avser framtida risker idag då det finns en risk att kostnader och underhållsmoment byggs in när strukturens livslängd inte nyttjas optimalt. Detta föranleder att man har beslutat att acceptera bebyggelse i riskutsatta områden om det finns kommunala beslut om en plan eller strategi att införa framtida skydd. Dessutom önskar man att

områden som är lämpliga för skydd markeras ut i översiktsplanen för att förhindra att de exploateras.

Fyra länsstyrelser anser att översvämningsrisken beaktas i tillräckligt stor utsträckning i den fysiska planeringen. Majoriteten av länsstyrelserna anser att de har tillräckligt med kunskap och underlag för att göra bedömningar om översvämningsrisk. Gällande kommunernas kunskap och underlag anser fem länsstyrelser att det varierar inom länet vilket beror på skillnader i tillgång till resurser samt om kommunen tidigare varit drabbad av översvämnings.

Befintlig bebyggelse

Flera länsstyrelser beskriver utmaningar med att skydda befintlig bebyggelse mot översvämningsrisk. En länsstyrelse anser att planerad reträtt bör inkluderas i planeringen. En länsstyrelse beskriver att kommuner, sedan ändringen i plan- och bygglagen 2018, ska inkludera risker för befintlig bebyggelse i översiktsplanen men att det ofta glöms. En respondent beskriver att då ändringen genomfördes relativt nyligen finns det en stor andel översiktsplaner där ändringen inte aktualiserats.

7.4.2. Underlag

Respondenterna beskriver att det ingår i länsstyrelsens uppdrag att tillhandahålla underlag gällande översvämningsrisk. Flera länsstyrelser uppger att de producerar riskhanteringsplaner för de områden som MSB pekat ut som riskutsatta. En respondent framför att nationella myndigheter tillhandahåller övergripande underlag som länsstyrelsen kompletterar utefter kommunernas problembild och önskemål. En länsstyrelse har tagit fram en kartvisningstjänst med en övergripande skyfallskartering över hela länet och en annan har samlat statligt underlag för planering i en webbkatalog. Samma länsstyrelse har även publicerat vägledning kring lagstiftning och bestämmelser samt vilka risknivåer som bör användas. En länsstyrelse anser att tillgången till underlag är god men att svårigheten för kommunerna ligger i hur underlagen ska tolkas, var de finns och hur man ska hantera dem.

En länsstyrelse anger att de inte genomför kartering för länets kust, sjöar och vattendrag eftersom man då måste ansvara för att underlagen är korrekta. Man anser att detaljerade faktainsamlingar och karteringar lämpligast utförs av kommunen då de besitter högre lokalkännedom. En annan länsstyrelse anger att de har tagit fram skyfallskarteringar men att kommunerna ofta använder eget underlag som är mer detaljerat. Två länsstyrelser har genomfört lågpunktskartering men anger att det är kommunernas ansvar att genomföra skyfallskartering. Flera länsstyrelser anger att skyfallskartering saknas i vissa kommuner. En av dessa respondenter nämner att framtagande av skyfallskarteringar eventuellt bortprioriteras av kommunerna då det kan begränsa deras möjligheter till exploatering.

Angående vilka risknivåer som bör tillämpas anger en länsstyrelse att man, enligt Boverkets tillsynsvägledning, ska tillämpa IPCC:s klimatscenario RCP 8,5. En annan länsstyrelse gör en striktare bedömning och använder klimatscenario från USA:s motsvarighet till SMHI, NOAA.

7.4.3. Finansiering

Flera länsstyrelser nämner att finansiering av klimatanpassande åtgärder är en utmaning, särskilt för befintlig bebyggelse då kostnader för skyddsåtgärder inte kan delas med exploitören.

”Det är det stora problemet, att det saknas medel för att jobba med klimatanpassning. Vi ställer krav på att kommunerna ska ta hänsyn till översvämningsrisk. Det enklaste är att bygga på en sådan höjd och i sådana områden där det inte är några risker men hade det funnits pengar för att göra åtgärder hade man också kunnat skydda befintlig byggnation som kommer hamna under vatten.”

En länsstyrelse anger att det är svårt för kommuner att finansiera klimatanpassningsåtgärder då det konkurrerar med andra behov inom kommunen. En länsstyrelse anser att MSB måste stötta kommunerna och säkerställa att det finns projektpengar så att frågor om översvämningsrisk kan utredas. Två länsstyrelser uppger att de arbetar med att informera kommunerna om MSB:s statsbidrag för naturolyckor. En länsstyrelse nämner att det finns många utmaningar för kommunerna i att hitta finansieringsmodeller och ser gemensamhets- och markavvattningsanläggningar som möjliga lösningar.

7.4.4. Ansvarsfördelning

Länsstyrelsens ansvar

Länsstyrelserna beskriver sin roll i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö som att huvudsakligen samordna klimatanpassningsarbetet och utöva tillsyn enligt plan- och bygglagen. Tre länsstyrelser belyser att deras mandat i att förebygga översvämningsrisken i fysisk planering är begränsat.

”Vi har inte mandat att fysiskt skydda eller hindra bebyggelse i olämpliga områden. Däremot kan vi på olika sätt stötta arbetet med att skydda bebyggelse. Vårt mest kraftfulla verktyg är nog planprocessen.”

En majoritet av länsstyrelserna efterfrågar inte ett större mandat medan en länsstyrelse anser att det begränsade mandatet är ett hinder i arbetet med att minska översvämningsrisk.

”Länsstyrelsen har inte mandat att genomföra åtgärder. Vi måste ju samarbeta med kommunerna, men sen är det ett frivilligt åtagande från kommunens sida. ’Det här kommer vi göra och det här kommer vi inte göra’, där blir det en svaghet i förordningen [Översvämningsdirektivet]. Vill inte kommunen ta på sig att göra åtgärder för att begränsa riskerna då står vi där, vi kan inte tvinga dem på något sätt. Då blir det rätt så uddlöst. Det är lite märkligt att man ställer det mot en länsstyrelse som inte har mandat att genomföra det.”

Kommunens ansvar

Flera länsstyrelser beskriver att kommunerna genom planmonopolet har det huvudsakliga ansvaret i att minska översvämningsrisk. En länsstyrelse anser att kommunerna bör ta ett samordningsansvar då det är svårt för enskilda fastighetsägare att ta ansvar. En annan länsstyrelse menar att staten har en inställning att fastighetsägare ska ha ett ansvar för att skydda sin egen fastighet och att ansvaret faller på kommunen om fastighetsägare inte har möjlighet att ta ansvar. Två länsstyrelser anser att ansvarsfördelningen mellan kommunen och VA-huvudmannen är otydlig. En annan respondent menar att VA-huvudmannens ansvar är tydligt och att det är kommunen som bör ansvara för skyfallshantering.

7.4.5. Samverkan

Flera respondenter anger att de samverkar med statliga myndigheter som MSB, SMHI, SGI, SGU och Boverket. Flera nämner även att de samverkar med kommuner. En länsstyrelse beskriver att de har en plangrupp som har samråd i tidiga skeden med kommunerna där det ges möjlighet att diskutera frågor med experter inom olika områden på länsstyrelsen. Ett liknande samarbete nämns även av en annan länsstyrelse.

Flera respondenter nämner att det finns klimatanpassningsnätverk för samverkan både inom länen och mellan länen. Två respondenter nämner ett nationellt myndighetsnätverk för klimatanpassning som SMHI följer upp och samordnar. Två länsstyrelser samverkar genom regional kustsamverkan och ytterligare en länsstyrelse anger att de håller på att starta upp regional kustsamverkan. Förhoppningen är att man genom regional kustsamverkan ska få stöd från myndigheter med planering och genomförande.

Generellt upplever länsstyrelserna att samarbetet kring att minska översvämningsrisk är välfungerande. En respondent belyser att det kan finnas skillnader i gränssnittet mellan politiken och handläggarna. Man anser att man har en god dialog med handläggarna på kommunen men uppfattar att politiken i vissa fall har andra åsikter vilket kan skapa friktion. Det som uttrycks från politiskt håll är att länsstyrelsen ställer för höga krav samt att det blir för kostsamt och tidskrävande att genomföra åtgärder. En respondent belyser att det finns diskrepans mellan politiska intressen och att begränsa översvämningsrisken.

”Politikerna vill ofta lägga sig på den lägsta nivån som ryms inom lagstiftningen, man tar aldrig mer hänsyn än vad man måste göra. (...) Dem vill bygga så nära vattnet som möjligt, det är där de stora pengarna ligger. Alla vill bo så nära vattnet som möjligt utan att tänka på riskerna. Det är det där med att 'det inte kommer beröra mig', det är nästa generation eller nästa generation igen kanske som kommer få den risken. Det är en långsiktighet som saknas. Politikerna sitter inte så länge på sina platser så dom kan vara opportunistiska på det sättet och inte behöva ta hänsyn till det långt fram i tiden utan det är den minsta nivån som gäller.”

Två respondenter belyser att det kan finnas diskrepans mellan länsstyrelse och kommun då man har olika roller och ansvar.

”Kommunen har ett exploateringsuppdrag och länsstyrelsen ett uppdrag att se till att man bygger på rätt platser. Det är inte alltid det går i linje med varandra.”

”Det ligger i sakens fråga att det inte alltid går att skapa samsyn mellan kommun och stat. Länsstyrelsens roll är att skydda de allmänna intressena, kommunerna har en annan funktion i att bygga och dra in skattemedel. Länsstyrelsens uppdrag är såklart att stötta byggnation men som kommun kan man se att exploatering av ett visst område genererar mer pengar.”

7.5. Boverket

Boverket anger att deras arbete med översvänningsrisk främst handlar om vägledning och yttrande i diskussioner med berörda myndigheter. Respondenten anger att det finns en motsättning i exploatering av vattennära områden då dessa lägen anses attraktiva men även kan vara riskutsatta. Respondenten beskriver att det är kommunpolitiker som beslutar om exploatering och att ekonomiska motiv är avgörande i dessa beslut. Respondenten beskriver även att kommuners möjlighet att skydda befintlig bebyggelse hindras av begränsad rådighet och konflikter med andra värden och intressen.

7.5.1. Lagstiftning

Respondenten anser att lagstiftningen gällande klimatanpassning är tydlig för ny bebyggelse men att det saknas lagstiftning som driver klimatanpassning av befintliga miljöer. Respondenten uppger att plan- och bygglagen är ett svagt verktyg för hantering av risker i den befintliga bebyggelsen och att det finns begränsade möjligheter att uppföra framtida skydd.

”Plan- och bygglagen är gjord för en värld som inte förändras på ett sådant sätt som stigande havsnivåer innebär. Rent rationellt så är det inte motiverat att tvinga fram stora kustskydd som kanske inte behövs förrän om 75 år som måste förvaltas under lång tid innan de ens behövs för att kunna få igenom en plan. Men lagstiftningen ser ut så idag att marken måste vara lämplig när planen antas och man har små möjligheter att skjuta frågorna framåt.”

Respondenten menar att det blir en inbyggd osäkerhet om man tillåter bebyggelse utan garantier på att skydden kommer uppföras i framtiden. Man uppger även att det inte finns någon juridisk trygghet i att författa en planbestämmelse om framtida åtgärder. Respondenten beskriver att Boverket uppmanar kommuner att anlägga skyddsåtgärder på allmän platsmark då det därmed följer ett ansvar för kommunen att förvalta anläggningen.

Gällande ändringen av plan-och bygglagen från 2018 bedömer respondenten att formuleringen ”kommunens syn på risken för skador” kan upplevas som otydlig men anger att syftet med lagändringen var att komma åt befintlig bebyggelse. Respondenten uppger att Boverket och ett antal länsstyrelser tagit fram vägledningar till lagändringen. Det belyses även att det finns tolkningsfrihet i lagstiftningen kring översiktsplanen och att det är kommunens uppgift att besluta om dess innehåll.

Respondenten anser att bygglov som prövas mot äldre detaljplaner är en svårighet för kommuner men menar att det är en följd av systemets utformning och att byggrätten utgör en garanti för fastighetsägare.

”Det är väldigt svårt för kommunen att neka ett bygglov som följer en gällande detaljplan och det är så systemet är gjort för att fastighetsägare ska kunna lita på vad som står i en detaljplan. Det är kopplat till fastighetsvärdet och ekonomiska förutsättningar som möjligheten att ta ett lån på fastigheten.”

Gällande en eventuell förlängning av kommunens skadeståndsansvar menar Boverket att frågan har utretts tidigare och att det då inte ansågs motiverat. Respondenten anser att en förlängning av preskriptionstiden vore ett udda undantag och hänvisar till Sveriges generella preskriptionslag.

7.5.2. Ansvarsfördelning

Boverket anger att de kan påverka arbetet med att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö genom vägledning, men att de inte har någon operativ möjlighet att styra planeringen. Respondenten beskriver att kommunen har det huvudsakliga ansvaret för hantering av översvämningsrisk, men belyser att även länsstyrelserna har ett ansvar genom sin tillsynsutövning. Boverket upplever att kommunens planering kontra länsstyrelsens tillsyn och lämplighetsbedömning är en konfliktyta där det finns olika åsikter. Samtidigt beskriver respondenten att endast ett fåtal planer överprövas vilket är ett tecken på väl fungerande samverkan mellan kommun och länsstyrelse.

Respondenten anser att fastighetsägares ansvar är tydligt men att möjligheterna för fastighetsägare att skydda sin fastighet är begränsade då man inte har rådighet att genomföra åtgärder utanför sin tomt. Boverket anser inte att ytterligare vägledning är nödvändigt utan att det snarare är en lagförändring som krävs för att uppnå en ändamålsenlig ansvarsfördelning.

Respondenten från Boverket beskriver att många kommuner klimatanpassar för år 2100 men att man i frågor om havsnivåhöjning bör ha ett längre tidsperspektiv i åtanke. Respondenten uppger att all bebyggelse inte kommer kunna skyddas men att Boverket inte diskuterat planerad reträtt i större utsträckning. Vidare ifrågasätts om kommunen ska vara ansvarig för att skydda statlig infrastruktur och riksintressen där respondenten anser att staten bör ta ett operativt ansvar.

7.6. Svenskt vatten

Svenskt vatten beskriver att deras arbete med översvänningsrisk främst gäller hantering av dagvatten och skyfall. Svenskt vatten anger att kommuner ständigt söker efter platser att exploatera och att om riskutsatta områden ska bebyggas måste kommunen genomföra skyddsåtgärder. Respondenten beskriver även en utmaning för kommuner att skydda befintlig bebyggelse där möjligheten att genomföra åtgärder begränsas av rådighet över marken inom kommunen.

7.6.1. Lagstiftning

Svenskt vatten anser att nuvarande lagstiftning inte tillämpas i tillräcklig utsträckning. Man belyser att en stor del av kommuners planer inte är juridiskt bindande vilket innebär att kommunen inte har något skadeståndsansvar om bestämmelserna i planerna inte uppfylls. Svenskt vatten anser därför att man bör kunna ställa fler krav i detaljplanen, vilken är juridiskt bindande, än vad som är möjligt idag. Man anser även att krav bör kunna ställas på enskilda fastighetsägare och Svenskt vatten arbetar med att föra in krav i deras textförslag till ABVA, exempelvis om vilken mängd dagvatten som fastighetsägare får avleda till ledningsnätet. Vidare beskrivs kommunens 10-åriga skadeståndsansvar som en begränsning i lagstiftningen där Svenskt vatten efterfrågar en förändring.

7.6.2. Finansiering

Respondenten uppger att det finns problem med ledningsnät som är underdimensionerade enligt dagens standard men att uppdimensionering av ledningsnät innebär stora kostnader med förhöjd VA-taxa som följd. Svenskt vatten tror inte att VA-kollektivet är beredda att finansiera investeringarna som krävs för att ledningsnätet ska kunna hantera skyfall, och anser att vattnet bör hanteras på ytan. Respondenten beskriver även att man skulle vilja se att fastighetsägare kan bidra till finansiering av klimatanpassande åtgärder men att det finns en risk att fastighetsägare påverkar grannfastigheter negativt vid införande av åtgärder.

7.6.3. Ansvarsfördelning

Svenskt vatten beskriver att VA-huvudmannens ansvar är tydligt och att det innebär att bygga en anläggning som uppfyller skäligen anspråk på säkerhet, medan kommunen har ansvar för den fysiska planeringen.

Svenskt vatten anser att det råder delade meningar kring hur VA-taxan kan nyttjas. De anser att VA-huvudmannens roll måste förtydligas och ifrågasätter om VA-huvudmannen ska finansiera skyfallshantering. Respondenten belyser även att om VA-huvudmannen ska finansiera en åtgärd så är det viktigt att det ingår i VA-huvudmannens uppdrag att genomföra åtgärden.

”Kommunen har ett stort ansvar att planera bebyggelse där det är lämpligt och ta hänsyn till de åtgärder som behöver göras. Detta är ingenting som VA-huvudmannen råder över exempelvis huruvida fastigheter hårdgörs, hur gator utformas eller beslut om att neka bebyggelse, därför kan man inte ha ansvar för det heller.”

Respondenten anser att det är problematiskt att ingen tar ett helhetsgrepp om översvämningsfrågan då ansvariga myndigheter har olika uppdrag. De anser att det behövs ökat nationellt stöd, främst för mindre kommuner som har begränsade resurser, samt kompletterande lagstiftning. Svenskt vatten anser att kommuner bör samverka mer med varandra genom att exempelvis bilda gemensamma VA-organisationer. De anser även att det krävs mer samarbete

mellan kommun och VA-huvudman i frågor om lokalisering av bebyggelse, utformning av gator, höjdsättning och andel hårdgjorda ytor.

7.7. Försäkringsbolag och Svensk försäkring

Samtliga respondenter från de tre intervjuade försäkringsbolagen belyser att översvämningsrisk är en utmaning för försäkringsbranschen och att utmaningarna kommer öka i framtiden. Ett bolag samt representanten från Svensk försäkring framhäver dock att försäkringsbolagen har möjlighet att begränsa försäkringsskyddet om riskerna blir för omfattande. Två av bolagen lyfter fram pluviala översvämningar som den största utmaningen, då risken för fluviala översvämningar och kustöversvämningar är enklare att bedöma.

Ett bolag lyfter fram utmaningen i att värdera risker som är direkt uppenbara, exempelvis hus som blir översvämmade vid mindre avvikelser från normalvattenståndet. Ytterligare ett problem som anges är befintliga försäkringsavtal som är beviljade utifrån äldre riskbedömningar. Ett bolag ser även en utmaning med att risker ackumuleras när man har ett stort antal försäkringstagare som är utsatta inom samma område.

Samtliga bolag belyser bristen av hållbarhet i att reparera skador som uppstår återkommande. Man anser att det är ohållbart att naturskador, där ekonomiska värden går till spillo, får ske återkommande med de klimatavtryck som reparationer förorsakar.

7.7.1. Branschens verktyg

Försäkringsvillkor

Försäkringsbolagen erbjuder ett brett skydd för naturskador, något som Svensk försäkring uppger är unikt för Sverige och beror på att villkoren tidigare skrevs gemensamt. Ett bolag anger att när de lobbar mot media och politiken understryker att grunden för ett försäkringsskydd är att skadan är oförutsedd men att de egentligen ersätter skador som inte kan anses oförutsedda.

Premiesättning

Ett bolag anger att de arbetar med individuell premiesättning där kunder i riskutsatta områden betalar en högre premie men belyser att man endast kan differentiera premiesättningen i viss utsträckning då kollektivets styrka fortfarande är central för att hantera skadekostnader. Ett annat bolag uppger att de inte arbetar med individuell premiesättning men att det är en tidsfråga innan det införs.

Inget av de intervjuade försäkringsbolagen arbetar med sänkta premier som incitament för fastighetsägare att vidta skyddande åtgärder. Ett bolag ser det som en framtida möjlighet medan ett annat bolag menar att den rabatt som skulle ges på premien inte blir tillräckligt stor för att kunden ska se det som lönsamt.

Försäkringsvilja

Inget av bolagen nekar försäkring till privatkunder med hänsyn till översvämningensrisk. Försäkringsbolagens ambition är att fortsätta försäkra denna risk så långt det är möjligt, något som representanten från Svensk försäkring tror kommer bli svårare i framtiden. Ett av bolagen anger att de är skyldiga enligt försäkringsavtalslagen att erbjuda försäkring. Ett annat bolag belyser att det med nuvarande utformning av försäkringsvillkor inte är möjligt att neka ersättning, även vid återupprepande skadehändelser.

”Det saknar stöd i villkoren för att försäkringen inte kan täcka något som sker återkommande. Försäkringen är inte skriven på det sättet. Naturskadementet i försäkringen gäller även om skadehändelsen upprepas.”

Ett bolag lyfter fram att branschens försäkringsvilja skulle kunna härröras till att avtalen skrivs på ett år och att man därmed kan utvärdera sin risk årligen. Detta nämner även Svensk försäkring som anger att försäkringsbranschen inte behöver ha långa tidsperspektiv, även om riskerna förändras i framtiden kan man försäkra fram till dess.

Ett försäkringsbolag och Svensk försäkring lyfter fram att stöd från återförsäkringsbolag är en förutsättning för att kunna erbjuda försäkring och de bevakar därför återförsäkringsbolagens villkor. Man anger att om återförsäkringsbolagen skulle limitera skyddet skulle det innebära att försäkringsbolagen är tvungna att överlåta ansvaret för naturskador till staten. Ett bolag anser att detta vore ofördelaktigt ur ett ekonomiskt perspektiv och menar att de hellre hittar andra sätt att erbjuda försäkringsskydd.

Samtliga bolag och Svensk försäkring anger att man har möjlighet att exkludera översvämningar ur försäkringsskyddet men att det inte görs idag. Ett bolag och Svensk försäkring ser det som en framtida möjlighet att differentiera försäkringsskyddet i områden som drabbas av regelbundet återkommande översvämningar. Ett annat alternativ som nämns är att limitera ersättningen för översvämningsskador. Ett bolag tror att försäkringsvillkoren kan komma att ändras med ökade aktsamhetskrav snarare än omfattningskrav. Detta innebär att det fortfarande finns en grundläggande skydd för naturskador men att det regleras i form av särskilda villkor.

Generellt använder bolagen inte sänkt självrisk som ett incitament för fastighetsägare att införa förebyggande åtgärder. Ett bolag ser införandet av åtgärder som ett möjligt krav för att teckna försäkring i framtiden. Svensk försäkring menar att det finns åtgärder som fastighetsägare kan vidta, men att det finns en risk att närliggande fastigheter påverkas negativt. De nämner också att även om en försäkringstagare genomför åtgärder så kanske det ändå inte avspeglas i premiesättningen som baseras på ett helt område.

Rådgivning till försäkringstagare

Försäkringsbolagen arbetar proaktivt med översvämningsskydd genom rådgivning till kunder. Svensk försäkring uppger att bolagen även ger råd till de som drabbas av översvämningar för att minska framtida risker. Ett bolag anger att de ger rådgivning till kunder gällande höjdsättning och uppmuntrar till lokalt omhändertagande av dagvatten. Samma bolag arbetar även proaktivt genom att sprida information till sina kunder, exempelvis om enklare åtgärder som

fastighetsägare kan vidta. Ett annat bolag anser att arbetet med klimatanpassningsbesiktningar och förebyggande åtgärder behöver stärkas. Bolaget arbetar på en ny form av besiktningsprotokoll som innefattar klimatanpassningsråd i större utsträckning.

7.7.2. Ansvarsfördelning

Kommunens ansvar

Samtliga försäkringsbolag lyfter fram att det är problematiskt att kommunen medvetet exploaterar riskutsatta områden, en respondent anser att kommunen har ansvar att säkerställa medborgarnas säkerhet. Ett bolag anser att vattennära exploatering beror på ekonomiska motiv och att kommunen vill generera skatteintäkter genom att erbjuda attraktiv bebyggelse. Detta instämmer även ett annat bolag med som ifrågasätter om försäkringskollektivet ska stå för kostnaderna som uppstår som konsekvens av att människor vill bo vattennära.

Ett försäkringsbolag anser att konsekvensen av exploatering i riskutsatta områden blir att försäkringsbolagen får möta nya risker som de inte är trygga med att försäkra. Detta belyser även ett annat bolag som dessutom lyfter fram att förtätning kan skapa problem då man bygger in mer värden inom samma område. Ett bolag anser att underdimensionerade ledningsnät och förtätning skapar problem och att kommunen bör arbeta mer med ytlig hantering av dagvatten. Två bolag anser att kommunen inte tar tillräcklig hänsyn till översvämningensrisk i sin planering och att preskriptionstiden bör förlängas.

”Kommunerna har tio års preskriptionstid, den måste upp till trettio år. Efter tio år har ett husbygge knappt börjat om man räknar från tidpunkten då bygglov beviljades. Den måste upp till minst trettio år så att kommunen känner att de är skyldiga att betala om det sker en översvämning där de var medvetna om riskerna.”

Samma respondent belyser även att kommunen inte tar tillräckligt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse och anser att det beror på problem med finansiering, vilket kan härröras till att kommunen har andra intressen.

”Man vinner inga val i en kommun på att prata klimatåtgärder, då ska man prata vård, skola, omsorg. Men klimatet vinner man inga röster på men det är precis det som måste göras.”

Svensk försäkring instämmer med att kommunerna inte tar tillräckligt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse från översvämningar och menar att verktygen som kommunen behöver saknas. Man anser även att tidsperspektivet i politiken medför att de långsiktiga frågorna blir lidande samtidigt som det är framtida generationer som drabbas om man inte klimatanpassar idag. Svensk försäkring anger även att kommunerna bör överväga reträtt av riskutsatt bebyggelse. Vidare anser Svensk försäkring att ingen har det yttersta ansvaret för att minska översvämningsrisk utan det delas mellan kommunen och fastighetsägare. Man anser också att staten har ett ansvar i att säkerställa att det finns ett fungerande regelverk, något som inte uppfylls. Det främsta hindret som lyfts fram är lagstiftning, exempelvis kommunallagens likställighetsprincip som medför att kommunen inte kan hjälpa enskilda fastighetsägare. Svensk försäkring anser att kommunen bör få rättigheter att vidta åtgärder på privat mark och att ett ersättningssystem för den typen av intrång bör inrättas.

Fastighetsägares ansvar

Två försäkringsbolag lyfter fram att fastighetsägare har ett ansvar i att minska sin översvämningsrisk men att medvetenheten är begränsad. Ett bolag efterfrågar ett större ansvarstagande hos sina kunder medan en annan respondent anser att man får acceptera att kunskapsnivån varierar. Ett bolag anger att en förutsättning för att en försäkring ska gälla är att försäkringstagaren förhindrar skador och mildrar konsekvenserna om en skada uppstår. En respondent belyser att det är svårt för fastighetsägare att ta ansvar då det kan innebära stora investeringar samtidigt som fastighetsägare inte har rådighet över omkringliggande mark.

Försäkringsbolagens ansvar

Försäkringsbolagen lyfter fram att de har ett samhällsansvar i att erbjuda försäkring och hålla en rimlig premiesättning. Man anser att det är en allvarlig konsekvens om människor inte har utrymme i sin budget att teckna försäkring. Ett bolag anser att debatten kring begränsat försäkringsskydd inte har gett utrymme för de ekonomiska konsekvenser som kan drabba enskilda privatpersoner om försäkringsskyddet försämras. Detta instämmer ytterligare ett försäkringsbolag i och anger att kommuner har ett ”bedövande ointresse” för hur privatpersoner drabbas. Bolagens strategi handlar om att erbjuda försäkringsskydd och göra anpassningar snarare än att begränsa skyddet.

”Försäkringsbranschen har än så länge inte fattat några beslut om förändringar av åtagandena för naturskadehändelser. Skälet är att vi, i ett gemensamt uttalande från försäkringsbranschen, sagt att vår ambition är att fortsatt kunna försäkra dessa risker. Detta för att inte utsätta människor för stora ekonomiska risker som de själva får stå för och som skulle kunna riskera att äventyra den egna ekonomin.”

Samtidigt anser försäkringsbolagen att de inte har ett ansvar i att minska översvämningsrisken i bebyggd miljö då det ligger utanför deras beslutsområde.

”Vi kan inte påverka om kommunen hanterar översvämningsrisk på ett korrekt sätt eller inte. Vi är ofta 100% okunniga om det när vi tecknar risker i en stad, vi utgår från att de gör rätt. Men vi tar ett stort ansvar för att hjälpa kunderna.”

Detta instämmer ett annat bolag med som anser att det är nödvändigt att kommunen tar det yttersta ansvaret om bolagen i framtiden ska kunna erbjuda försäkringar.

7.7.3. Samverkan

Ett bolag anger att det sker samarbete mellan försäkringsbolag i form av utbyte av data och skadestatistik. Två bolag samt Svensk försäkring uppger att försäkringsbolagen inte får samarbeta av konkurrensrättsliga skäl.

Svensk försäkring samverkar med IVL och Svenskt vatten med kunskapsutbyte och utveckling. Respondenten beskriver att man även delar med sig av statistik till bland annat MSB och SGI. Svensk försäkring har inget samarbete med långgivare men anger att de finns en dialog och att bankerna är angelägna att följa utvecklingen i försäkringsbranschen. Ett försäkringsbolag anger att det inte bedrivs något samarbete med långgivare. Ytterligare en respondent anger att långgivare ännu inte tar hänsyn till översvämningsrisk vid värdering av fastigheter.

Flera respondenter anger att det finns en generell samsyn mellan försäkringsbolagen då man är medveten om riskerna och har samma åtaganden. Ett bolag upplever ett stort engagemang och intresse av att lösa problemen med nya typer av skadehändelser och klimatförändringar, men upplever att det inte alltid finns nätverk och strukturer för samverkan.

7.8. Långgivare

Samtliga respondenter från de två intervjuade bankerna anger att deras arbete påverkas av en ökad översvämningsrisk. Respondenterna beskriver att de beaktar översvämningsrisken vid utlåning till fastigheter, speciellt i riskutsatta områden. En respondent anger att de har inlett ett arbete med att identifiera riskutsatta fastigheter och har en ambition att arbeta proaktivt med kunderna, exempelvis genom finansiering av förebyggande åtgärder.

En respondent anger att det finns en fysisk risk i att fastigheter blir översvämmade men att det även finns en risk i att försäkringsbolagen nekar försäkring vilket påverkar bankernas riskexponering. En respondent anser att det finns en durationsrisk då försäkringsbolagens avtalstid är ett år medan bolånens avtalstid är betydligt längre. Båda respondenterna anger att det finns regler från Finansinspektionen att en giltig helförsäkring ska finnas för att banken ska

kunna bevilja utlåning. Detta beaktas för nya krediter men för befintliga krediter där utlåningen skett när risken inte var känd ser man en utmaning. En respondent anger att den övergripande strategin är att inte säga upp krediter utan att snarare hitta andra lösningar. Respondenten anser att uppsägning är värdeförstöring för både bank och kund och menar att man har ett ansvar mot sina kunder. En respondent anger även att de i vissa fall nekar bolån med hänvisning till översvämningsrisk, en annan respondent anger att de inte nekar bolån av denna anledning.

En bank anger att räntan på bolån inte påverkas av översvämningsrisken då det är en konkurrensutsatt fråga, de ser det dock som en framtida möjlighet om alla banker följer samma linje.

En respondent anger att de tar hänsyn till översvämningsrisk vid fastighetsvärdering. Översvämningsrisken kan påkalla ett behov av att på sikt investera i förebyggande åtgärder, vilket påverkar fastighetsägarens möjlighet att återbetala lånet. Den andra respondenten anger att denna typ av risk har en mindre påverkan på fastigheters värdering, de tror dock att det kommer inkluderas i framtiden. Respondenten anser även att den som besiktar en fastighet bör ha kunskap om översvämningsrisken.

7.8.1. Ansvarsfördelning

En respondent anger att det är en del av kärnverksamheten för en bank att ta risk. Man anser att uppgiften att fördela pengar och möjliggöra investeringar är ett samhällsansvar. Detta föranleder att man ogärna säger upp krediter vid exempelvis nekad försäkring då det drabbar låntagaren. Däremot belyser respondenten att om man behåller krediterna får banken hålla en stor risk. Även den andra respondenten menar att man ogärna nekar bolån med hänsyn till översvämningsrisk.

”Det är en stark åtgärd av en bank att inte finansiera fastigheter i ett område på grund av översvämningsrisk. Dock beaktas sådan risk i bankens kreditprövning och vi är gärna med och finansierar förebyggande åtgärder.”

En respondent anser att kommunen i vissa fall vill införa skyddande åtgärder men möts av motsättningar från fastighetsägare som anser att fastighetens värde kan påverkas negativt.

7.8.2. Samverkan

Respondenterna beskriver att långivare har begränsad kunskap inom tekniska frågor gällande översvämningar men däremot tar de in extern kompetens för att kunna bedriva rådgivning till kunder.

Båda respondenterna belyser att samverkan mellan banker är begränsad med hänvisning till konkurrenslagstiftning. En respondent anger att strukturen i Sverige med ett fåtal stora banker påverkar möjligheten att samverka. Att samarbeta kring att minimera risk anses vara nära konkurrensbegränsning och i dessa frågor är man bevakad av Finansinspektionen.

En respondent anger att det inte bedrivs någon dialog med försäkringsbolagen men att detta inte nödvändigtvis behövs. Den andra respondenten anser att man bör bedriva samarbete och inkludera försäkringsbolagens synpunkter i sin utvärdering.

En respondent efterfrågar nationellt stöd och föreslår att staten exempelvis skulle kunna erbjuda en garanti som möjliggör att bankerna kan låna ut kapital under fördelaktiga villkor till privatpersoner för åtgärder som minskar översvämningsrisk.

8. Analys och diskussion

I följande avsnitt analyseras och diskuteras studiens resultat med syfte att besvara studiens frågeställningar.

8.1. Syn på begreppet byggbar mark

Vilken syn har involverade aktörer på vilken mark som är lämplig för bebyggelse och på hur befintlig bebyggelse kan skyddas?

Enligt plan- och bygglagen ska mark som exploateras vara lämplig för bebyggelse. Studien visar att flera kommuner har identifierat riskutsatta områden men att exploatering i viss mån sker i dessa områden. Det finns en önskan om vattennära bebyggelse där motiven som nämns är ekonomiska faktorer och bostadsbehov. Flera kommuner uppger att man nekar bebyggelse i riskutsatta områden medan vissa respondenter menar att exploatering möjliggör skydd av befintlig bebyggelse. Storbjörk & Ugglå (2015) menar att de som arbetar med fysisk planering inte ser någon nytta i att hindra exploatering i vattennära lägen med befintlig bebyggelse då skyddsåtgärder ändå behöver vidtas i framtiden. Flera kommuner anger att de har genomfört fysiska åtgärder för att minska översvämningsrisken i samband med nybyggnation för att göra marken lämplig för bebyggelse. Storbjörk & Hjerpe (2014) beskriver i sin fallstudie att i områden som anses mindre attraktiva används klimatrisker som ett argument för att neka bebyggelse medan i attraktiva områden negligeras klimatrisker till fördel för anpassningar som möjliggör vattennära exploatering. Denna studie visar att kommuners möjlighet att skydda befintlig bebyggelse begränsas av kommunallagens likställighetsprincip, finansiering samt begränsad rådighet över marken.

8.1.1. Nybyggnation

Studien visar att översvämningsrisk kan beaktas i stor utsträckning vid nybyggnation men att det råder otydligheter kring vilka risknivåer som bör appliceras. Länsstyrelser baserar sina risknivåer på olika källor och SKR anser att länsstyrelser bör samverka med varandra i större utsträckning i frågan. SKR menar dock att det finns en risk med att anta nationella risknivåer, denna åsikt delas även av regeringen (Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022). En aspekt som bör belysas i diskussionen är huruvida enskilda tjänstepersoners

värdering ska påverka vilka risknivåer som ska tillämpas. Det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) anser att det på nationell nivå krävs tydligare handledning för riskhantering kopplat till förebyggande åtgärder för ett framtida klimat. De krav som ställs på kommuner i landet bör vara likvärdiga och dessutom bör länsstyrelsens yttranden vara förutsägbara, därmed anser författarna att länsstyrelserna bör vara konsekventa i sin bedömning av vilken risknivå som tillämpas. Författarnas rekommendation är att risknivåer i enlighet med Boverkets tillsynsvägledning bör appliceras för att undvika att tillsynen påverkas av enskilda tjänstepersoners värdering.

Respondenter från kommuner, länsstyrelser och Boverket uppger att det finns begränsade möjligheter att beakta översvämningsrisken då bygglov prövas mot äldre detaljplaner där dagens risker inte beaktats. Samtidigt menar respondenten från Boverket att byggrätten utgör en viktig garanti för fastighetsägare. I *Vem har ansvaret* föreslås lagstiftningsåtgärder som ger kommunen möjlighet att avslå bygglovsansökningar i områden där genomförandetiden löpt ut och det föreligger uppenbar risk för översvämning, ras, skred eller erosion (Klimatanpassningsutredningen 2017). Regeringen valde att inte gå vidare med förslaget utan vidare motivering (Miljö- och energidepartementet 2017). I en intervjustudie av Joelsson & Petersson (2021) tillfrågades kommuner om införandet av dessa lagstiftningsåtgärder, där flera kommuner var positiva till möjligheten. Även författarna var positiva till förslaget då de ansåg att upphävande och ändring av planer inte alltid är lämpligt med hänsyn till det resurskrävande arbetet som krävs, något som även bekräftats av respondenter i denna studie. Detta föranleder att författarna av denna studie anser att förslaget bör lyftas igen för att stärka kommunens förmåga att hindra olämplig bebyggelse. Ändring eller upphävande av byggrätter kräver dock ett system för kompensation till fastighetsägare vilket bör utredas vidare.

Flera respondenter anger att strandskyddet historiskt har hindrat bebyggelse i områden där risk för kustöversvämning föreligger även om strandskyddet huvudsakliga syfte är att säkra tillgång till friluftsliv- och naturvärden. Samtidigt anger flera kommuner att de kommer nyttja möjligheten till utökad strandnära

bebyggelse om strandskyddet differentieras. Hepperle, Dixon-Gough & Kalbro (2011) beskriver att differentiering av strandskyddet i landsbygdsområden kan motverka befolkningsförlust och decimering av samhällsservice. Författarna beskriver likt ett flertal respondenter i denna studie att det gäller ett fåtal ärenden årligen och ifrågasätter om dessa enstaka fall ska styra regler som omfattar den generella stadsplaneringen. Naturskyddsföreningen (2021) är däremot kritiska till en differentiering och anser att strandskyddet utgör ett verktyg för hantering av klimatrisker genom att styra bort bebyggelse från riskutsatta områden och minska andelen hårdgjorda ytor. Denna rapport har avgränsats till att fokusera på urbana miljöer men författarna anser att översvämningsrisk bör belysas i större utsträckning i diskussioner om differentierat strandskydd.

8.1.2. Befintlig bebyggelse

Flera respondenter upplever utmaningar med att skydda befintlig bebyggelse men uppger att vid nybyggnation i befintliga områden kan åtgärder vidtas. Förtätning kan medföra en större andel hårdgjorda ytor men även innebära att översvämningsrisken minskas då högre krav ställs på beaktande av översvämningsrisk vid nybyggnation. Ett försäkringsbolag ser en risk med förtätning då deras riskexponering ökar när fler värden koncentreras inom samma område.

Av studien framgår det att ändringen i plan- och bygglagen 2018 medförde att vissa kommuner beaktar översvämningsrisk i högre utsträckning än tidigare. Kommuner och respondent från SKR framför däremot att formuleringen ”kommunens syn på risken för skador” i lagändringen är otydlig. Representant från Boverket instämmer med att formuleringen kan uppfattas som otydlig men beskriver att det ska finnas en viss tolkningsfrihet i lagstiftningen kring översiktsplanens utformning. En länsstyrelse samt Boverket anger att syftet med lagändringen var att komma åt befintlig bebyggelse, något som inte nämns av kommunerna i denna studie vilket tyder på att det avsedda syftet inte uppnåtts.

Svensk försäkring samt ett försäkringsbolag beskriver att kommunen inte tar tillräckligt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse, en åsikt som kan för-

klaras av att försäkringsbolag tvingas ta ett stort ekonomiskt ansvar för översvämningsskador. Kommuner och länsstyrelser beskriver i studien en utmaning med att skydda befintlig bebyggelse från översvämningar då de inte har de verktyg som krävs. Det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) beskriver att utmaningarna beror på otydligheter och brister i regelverket.

Försäkringsbolag och långgivare lyfter fram befintliga avtal med riskutsatta fastighetsägare som branschernas största utmaning men anger att man ogärna säger upp avtal med hänvisning till ansvaret mot sina kunder. Försäkringsbolagen uppger att de inte nekar försäkring med hänvisning till översvämningsskador men att försäkringsskyddet kan behöva limiteras i framtiden. En långgivare beskriver att det finns krav från Finansinspektionen på en giltig helförsäkring för att banker ska kunna bevilja bolån vilket innebär att bankernas risktagande begränsas av vilken risk som accepteras av försäkringsbranschen.

8.2. Åtgärder och strategier

Vilka möjliga åtgärder eller strategier tillämpar involverade aktörer för att minska översvämningsskador?

8.2.1. Planer och strategier

Flera kommuner beskriver att de har planer och strategier för klimatanpassning, dagvatten eller skyfall. Det framkommer att kommuner som varit drabbade har en större förmåga att driva klimatanpassningsarbetet framåt vilket även framgått i tidigare studier (Sjöberg, Hjerpe, Kownacki Lundgren & Andersson 2019, Joelsson & Petersson 2021). Även Wihlborg, Sörensen och Olsson (2019) beskriver att omfattande översvämningshändelser har direkt påverkan på beslutsfattare då det väcker oro för framtida händelser. En åtgärd för att öka beredskapen för skyfall som föreslogs i *Vägar till hållbara vattentjänster* (Miljödepartementet 2022) är ett tillägg i vattentjänstlagen som innebär att kommuner ska ha en fastställd vattentjänstplan. Branschorganisationen Svenskt vatten riktar på sin hemsida kritik till vissa delar av utredningen och menar att skyfallsplaner inte bör tillhöra vattentjänstlagen utan borde tas fram i den kommunala planeringen. Svenskt vatten ser dock positivt på införandet av vattentjänstplaner men menar att VA-huvudmannen inte har den rådighet

som krävs för att kunna ansvara för skyfallshantering (Svenskt vatten 2021), något som även belyses i denna studie.

Flera kommuner ser grönstrukturplaner som ett verktyg för att utreda skyfallshantering inom avrinningsområden. Adolfsson (2019) beskriver att då strukturplaner inte granskas eller överprövas av länsstyrelserna ser kommunerna strukturplanering som ett effektivt planeringsverktyg jämfört med dokument som styrs av plan- och bygglagen. Respondenten från Svenskt vatten ser dock en problematik i att en stor del av kommunens planer inte är juridiskt bindande då det innebär att kommunen inte har något skadeståndsansvar om bestämmelserna i planen inte uppfylls. Joelsson & Petersson (2021) beskriver däremot att strategiska planer kan underlätta för kommunen att neka olämplig bebyggelse trots att de inte är juridiskt bindande då de innebär att kommunen har utrett risker och eventuellt pekat ut riskutsatta områden.

Försäkringsbolagen har en begränsad möjlighet att minska översvämningsrisk då de inte har något ansvar för den fysiska planeringen. De åtgärder som lyfts fram av bolagen är främst rådgivning och information kring åtgärder som fastighetsägare kan vidta. Incitament som sänkt premie eller självrisk vid införandet av förebyggande åtgärder uppges inte användas med motiveringen att incitamenten inte kan göras tillräckligt stora för att ses som attraktiva. Ett bolag i studien lyfter fram införandet av aktsamhetskrav vilket författarna ser som ett bra alternativ för att uppmuntra till införande av skyddsåtgärder på enskilda fastigheter.

Endast en av bankerna uppger att det finns exempel där banken har nekat bolån med hänsyn till översvämningsrisk. Respondenterna anger att de ogärna säger upp befintliga krediter och att deras strategier är att finansiera förebyggande åtgärder och arbeta proaktivt med kunder i riskutsatta områden. Ett försäkringsbolag anger att översvämningsrisk inte beaktas vid fastighetsvärdering, något som dementeras av långgivare. En långgivare anser att den som besiktar en fastighet bör ha kunskap om översvämningsrisk och Mäklarsamfundet menar att detta faller inom köparens undersökningsplikt (SVT 2021b). Denna studie belyser dock att fastighetsägares medvetenhet om översvämningsrisk ofta är

begränsad. Widarsson (2007) föreslår att fastighetsköpare bör informeras om översvämningsrisk, exempelvis genom utveckling av klimatanpassningsmärkningar för fastigheter. Detta lyfts även av det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) som dessutom föreslår införandet av klimatanpassningsdeklarationer. I Danmark finns en klimatanpassningsportal som tillgängliggör information om klimatrisker för allmänheten (Danish EPA 2022), något som författarna ser positivt på då detta kan öka fastighetsägares medvetenhet.

8.2.2. Underlag

Det varierar i vilken utsträckning länsstyrelser erbjuder underlag till kommuner. En länsstyrelse anger att detaljerade underlag bör tas fram av kommunen då de har större lokalkännedom, en annan länsstyrelse och en kommun uppger att kommuner ofta använder sitt eget underlag av denna anledning. En länsstyrelse menar att tillgången till underlag är god och att svårigheten för kommunerna ligger i hur de ska tolka underlagen. Flera kommuner instämmer med att tillgången på underlag är god. De tre kommuner med lägst invånarantal upplever dock att det råder brist på underlag, och en kommun anger att det även saknas kompetens om hur underlag ska appliceras. Författarna anser att länsstyrelserna bör ta en samordnande roll i frågan om underlag och utöka stödet till mindre kommuner för att uppnå jämlika förutsättningar inom länen.

8.2.3. Samverkan

Kommunerna anger att de bedriver samverkan både internt och externt. En välfungerande typ av samverkan som lyfts fram av två länsstyrelser är plangrupper där kommunen kan diskutera frågor med länsstyrelsen i tidiga skeden. Kommunen har ett exploateringsuppdrag medan länsstyrelsen övervakar allmänna intressen och säkerställer att bebyggelse lokaliseras korrekt, något som flera respondenter uppger kan skapa diskrepans. Författarna anser att samverkan mellan kommun och länsstyrelse i tidiga skeden bör stärkas då detta kan öka samsynen och förebygga konflikt i senare skeden.

Flera aktörer önskar utökat samarbete inom avrinningsområden. Cardell & Rappmann (2021) beskriver i sin studie att nuvarande finansierings- och ansvarsmodeller sällan är optimalt anpassade för arbete inom

avrinningsområden. Författarna anser att frivilliga plattformar som vattenråd är av stor vikt men att det krävs att medlemmar i vattenråden har inflytande över samhällsplaneringen för att dessa ska vara verkansfulla.

Kommunala beslut fattas av kommunfullmäktige vilket kan skapa intressekonflikter mellan beaktande av översvämningrisk och politiska intressen. En respondent anser att intressekonflikten grundar sig i att ekonomiska värden finns i vattennära områden samt att ett långsiktigt synsätt saknas då politikerna sitter på korta mandatperioder. Författarna till denna rapport anser att mervärdet med klimatanpassning behöver belysas i den politiska debatten för att skapa samsyn och öka kunskapen hos väljare.

8.3. Ansvarsfördelning

Hur ser det juridiska respektive finansiella ansvaret ut för skydd av ny och befintlig bebyggelse?

8.3.1. Juridiskt ansvar

I studien belyses det av flera aktörer att kommunen ansvarar för planering av ny bebyggelse genom planmonopolet. En majoritet av länsstyrelserna samt SKR anser att översvämningriskerna beaktas i tillräcklig utsträckning i den fysiska planeringen, detta anser även Boverket som nämner att få antal planer överprövas av länsstyrelsen. Studien lyfter fram att kommunens juridiska ansvar för befintlig bebyggelse är begränsat, en respondent anser att ansvarstagandet blir en moralisk fråga. Kommuner har begränsad rådighet över marken inom kommunen men har möjlighet att detaljplanelägga tidigare kvartermark som allmän platsmark och därefter lösa in marken (Boverket 2022). Då detta tillvägagångssätt är resurskrävande samt innebär ett stort intrång på fastighetsägares rättigheter bedöms tillämpbarheten av denna åtgärd som begränsad.

Samtliga aktörer beskriver att det juridiska ansvaret för befintlig bebyggelse huvudsakligen är fastighetsägares. Samtidigt beskriver fler aktörer fastighetsägares möjligheter att ta ansvar som begränsat då de inte får genomföra åtgärder utanför sin mark eller påverka grannfastigheter negativt. Aktörerna upplever även att fastighetsägare inte är medvetna om sitt juridiska ansvar och

att det finns en förväntan från fastighetsägare på kommunen att ta ansvar. Enskilda fastighetsägares förväntningar på kommunen är något som också belyses av Forsberg (2021) som anser att detta beror på bristande kunskap hos fastighetsägare. Då det ligger i flera aktörers intresse att fastighetsägares medvetenhet om sitt ansvar ökar anser författarna att fler aktörer bör arbeta med informationsspridning. VA-bolag och kommun skulle exempelvis kunna informera om fastighetsägares skyldigheter och vilka åtgärder de kan vidta för att minska sin översvämningsrisk.

Ett flertal respondenter anser att ansvarsfördelningen mellan kommun och VA-huvudman är otydlig. Svenskt vatten anser att VA-huvudmannens ansvar är tydligt och att kommunen har det huvudsakliga ansvaret för planeringen och därmed bör ansvara för skyfallshantering, detta instämmer även en länsstyrelse med. Flera respondenter efterfrågar ytlig hantering av dagvatten, något som Cardell & Rappmann (2021) menar kan hindras av otydlig ansvarsfördelning mellan kommun och VA-huvudman. Författarna till denna studie ser ytlig hantering av dagvatten som en nyckel till framgång i klimatanpassning men anser att frågor kring finansiering och underhåll behöver klargöras. Vidare bör samarbetet mellan kommun och VA-huvudman stärkas då parternas ansvarsområden delvis överlappar.

8.3.2. Finansiellt ansvar

Studien identifierar finansiering som en begränsande faktor i arbetet med översvämningsrisker. Kommuner beskriver att vid nybyggnation kan kostnaden för klimatanpassningsåtgärder delas med exploitören där en förutsättning är att exploateringen genererar intäkter, något som ytterligare motiverar exploatering i vattennära områden. Joelsson & Petersson (2021) beskriver i sin studie att kommuner upplever en press från exploitörer att anta detaljplaner. Joelsson & Petersson menar att framför allt mindre kommuner, som vill öka sitt invånarantal, kan hamna i beroendeställning till exploitörer som vill bebygga attraktiva kustområden.

Flera respondenter beskriver finansiering för skydd av befintlig bebyggelse som en utmaning där en kommun upplever en frustration i att man är hänvisad

till att söka statliga bidrag. Kommuner upplever begränsningar i nyttjandet av statliga bidrag gällande omfattande ansökningsprocesser och låg finansieringsgrad. Detta belyser även SKR som anser att finansieringen behöver vara jämn över tid för att främja långsiktig planering. Omfattande ansökningsprocesser kan vara en utmaning för mindre kommuner vilket kan leda till en skev fördelning av statsbidrag. Författarna anser därmed att ansökningsprocessen för MSB:s statsbidrag bör förenklas så att fler kommuner kan ta del av bidraget.

Kommunens finansiering av åtgärder som gynnar enskilda fastighetsägare begränsas idag av likställighetsprincipen. Om kommunen ska ta ett samordnande ansvar och genomföra åtgärder behövs ett ekonomiskt utjämningsystem. Det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022) föreslår att nya samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer bör utredas och inrättas för att möjliggöra anpassningsåtgärder för skydd av befintlig bebyggelse. En kommun samt Svenskt vatten skulle vilja se att fastighetsägare ges möjlighet att bidra till finansiering av klimatanpassande åtgärder. En respondent lyfter fram gemensamhets- och markavvattningsanläggningar som möjliga lösningar vilket även berörs i en studie av Persson (2018) som undersöker fastighetsägares möjlighet att vidta gemensamma åtgärder för klimatanpassning. I studien beskriver Persson gemensamhetsanläggningar som ett bra tillvägagångssätt för samverkan kring anpassningsåtgärder men också att exempelvis skyddsvallar inte kan inrättas som gemensamhetsanläggningar enligt dagens bestämmelser då de betraktas som markavvattning. Författarna till denna studie ser positivt på gemensamhets- och markavvattningsanläggningar som finansieringsmodell men tror att enskilda fastighetsägare behöver information och stöttning från kommunen om dessa projekt ska kunna initieras.

Studien identifierar att det råder en delad syn kring användandet av VA-taxan. En kommun anser att taxan i framtiden bör kunna användas för klimatanpassande åtgärder medan en annan kommun samt Svenskt vatten anser att klimatanpassning inte bör belasta VA-kollektivet. Lagen om allmänna vattentjänster är teknikneutral, därmed kan klimatanpassningsåtgärder för omhändertagande av dagvatten bekostas av VA-taxan. Däremot är författarna

kritiska till att skyfallshantering ska hanteras av VA-huvudmannen då detta påverkas av faktorer utanför huvudmannens beslutsområde.

I studien uppger försäkringsbolag och långgivare att de har ett samhällsansvar att erbjuda försäkring och utlåning samt ett ansvar mot sina kunder att inte säga upp avtal. Försäkringsbolagen beskriver sin roll som kravställare då de kan välja att neka försäkring samt utvärdera sin risk årligen vilket skapar en durationsrisk för långgivare. Samtidigt drabbas försäkringsbolag av ekonomiska konsekvenser som följer av översvämningar. Möjligheterna för försäkringsbolag att i fortsättningen försäkra översvämningsskador påverkas av återförsäkringsbolagens agerande vilket påtalas av flera respondenter. Om återförsäkringsbolagen skulle limitera skyddet kan staten behöva ta ett finansiellt ansvar och agera återförsäkringsbolag, likt systemen i exempelvis Danmark, Island, Norge och Nederländerna, för att säkerställa att premiesättningen hålls på en överkomlig nivå.

8.4. Långsiktiga utmaningar

Vilka utmaningar ser involverade aktörer i att långsiktigt skydda urbana miljöer mot översvämningar?

Både Boverket och en länsstyrelse beskriver att det finns begränsade möjligheter i dagens lagstiftning att skjuta fram uppförandet av skydd för framtida risker. En länsstyrelse anger däremot att man genom kommunala beslut kan säkerställa att framtida skydd uppförs medan Boverket anser att den juridiska tryggheten i detta förfarande är begränsad. Riskerna med skydd som uppförs innan de behövs är att strukturers livslängd inte nyttjas vilket inte anses hållbart ur ett ekologiskt eller ekonomiskt perspektiv. Möjlighet att uppföra framtida skydd främjar en långsiktig planering vilket ger utrymme till att avsätta pengar och söka bidrag för åtgärderna, något som bekräftas av Forsberg (2021). Uppförandet av framtida skydd ger även möjlighet att nyttja kunskap och tekniker som inte är etablerade idag. Författarna anser att framtida skydd bör styrkas av juridiska garantier och därmed bör en ändring i lagstiftningen övervägas.

Ett försäkringsbolag uppger att klimatanpassningsfrågor bortprioriteras i politiken vilket även bekräftas av ett flertal kommuner som menar att man måste prioritera kommunens grunduppdrag och mer trängande behov. Flera respondenter anser att införandet av skyddsåtgärder är svåra att motivera med politikens fyraåriga mandatperioder då klimatanpassning bygger på långsiktiga vinster. Samtidigt visar studier att förebyggande åtgärder är mer kostnadseffektivt än reparationer (Fastighetsägarna 2019, The & Skov 2021). Svensk försäkring anser att tidsperspektivet i politiken gör att klimatanpassningsfrågor blir lidande samtidigt som framtida generationer drabbas om man inte klimatanpassar idag.

Gällande preskriptionstiden för kommunala beslut anser Boverket samt en kommun att skadeståndsansvaret inte bör förlängas. I betänkandet *Vem har ansvaret* belyses att oavsett längden på ett skadeståndsansvar kan kommunen endast beakta det rådande kunskapsläget vid beslut om detaljplan eller bygglov. Detta innebär att skador som härrörs till ökade klimateffekter som kommunen inte kan förutspå ändå inte kommer ersättas. Samtidigt belyser utredningen att det råder oklarheter kring vilket tidsperspektiv och hur omfattande klimateffekter kommunen ska utgå från vid planläggning, vilket gör det svårt att bevisa att kraven åsidosatts (Klimatanpassningsutredningen 2017). Två försäkringsbolag anser att preskriptionstiden bör höjas för att kommunerna ska känna en större skyldighet om exploatering sker i riskutsatta områden, en åsikt som även delas av det nationella expertrådet för klimatanpassning (2022). Expertrådet anser även att skadeståndsansvaret bör utökas så att ansvaret delas av kommun och byggprojektörer för att skapa incitament för exploatörer att genomföra klimatanpassande åtgärder. Författarna anser att det krävs en större riskmedvetenhet från kommunens sida men ser risker med att förlänga skadeståndsansvaret. Kommuner i studien uppger att det finns ett stort bostadsbehov och ett ökat skadeståndsansvar riskerar att leda till ett mer restriktivt förhållningssätt till exploatering vilket kan påverka bostadsförsörjningen negativt.

Samtliga försäkringsbolag belyser bristen av hållbarhet i att reparera skador som uppstår återkommande med de klimatavtryck som reparationerna förorsakar. Representant från Svensk försäkring anser därför att kommunerna bör överväga planerad reträtt för den mest riskutsatta bebyggelsen. En nackdel med reträtt är att befintliga strukturer överges, vilket varken är ekonomiskt eller ekologiskt hållbart. Författarna anser att frågan om planerad reträtt bör utredas ur ett långsiktigt perspektiv innan det implementeras som ett storskaligt verktyg i fysisk planering. Däremot kan det finnas argument för att överge riskutsatt bebyggelse redan idag på platser där etablering av skydd inte anses motiverat.

9. Slutsats

Syftet med examensarbetet var att fördjupa förståelsen för hur involverade aktörer värderar översvämningsrisk vid nybyggnation och skydd av befintlig bebyggelse. I studien identifieras en önskan från kommuner att exploatera i vattennära områden där de främsta skälen som lyfts fram är ekonomiska värden samt viljan att erbjuda attraktiv bebyggelse. Vidare kan vattennära exploatering minska översvämningsrisken genom att möjliggöra uppförande av skydd.

Studien visar att översvämmning beaktas i hög utsträckning vid nybyggnation men identifierar en begränsning i möjligheten att uppföra framtida skydd. Rådande lagstiftning anger att mark som bebyggs ska vara lämplig för sitt ändamål vid uppförandet av bebyggelsen. Vid införandet av skyddsåtgärder kan detta medföra en risk att kostnader och underhållsmoment byggs in och att skyddsåtgärders livslängd inte nyttjas optimalt. Författarna anser att möjligheten att uppföra framtida skydd bör styrkas av juridiska garantier och därmed bör en förändring i lagstiftningen övervägas. En juridisk trygghet i att uppföra framtida skydd ses av författarna som ett avgörande verktyg i att klimatanpassa samhället.

Ytterligare en begränsning i att hindra olämplig bebyggelse är att bygglov prövas mot utdaterade detaljplaner där dagens risker inte beaktats. Rådande lagstiftning innebär att dessa planer måste ändras eller upphävas för att byggrätten som följer av detaljplanen ska upphöra. Ändring eller upphävande av detaljplaner är ett resurskrävande arbete och därmed bör kommunerna ges lagstöd att neka bygglov mot utdaterade detaljplaner om betydande översvämningsrisk föreligger.

Studien visar att den största svårigheten med att hantera översvämningsrisker är att skydda befintlig bebyggelse. En ändring av plan- och bygglagen genomfördes 2018 där ett syfte var att översvämningsrisker för befintlig bebyggelse skulle redovisas översiktsplanen. Ingen av kommunerna i denna studie uppgav att hanteringen av risker för befintlig bebyggelse förändrats sedan ändringen vilket tyder på att syftet inte uppnåtts. En utmaning med skydd av befintlig bebyggelse som belyses är ansvarsfördelningen mellan aktörer där det finns en

önskan från försäkringsbolag att kommunen tar ett samordnande ansvar. Kommunen har dock inget juridiskt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse och genomföra förebyggande åtgärder. Kommunens möjlighet att ta ansvar försvåras dessutom av likställighetsprincipen samt deras begränsade rådighet över marken inom kommunen. Privata fastigheter utgör en stor andel av kommuners yta vilket föranleder att fastighetsägare måste medverka i klimatanpassningsarbetet. Detta innebär att fastighetsägare behöver ges incitament att vidta åtgärder samt att kommunen behöver stötta samverkan mellan fastighetsägare. Författarna ser gemensamhets- och markavvattningsanläggningar som goda plattformar för samverkan och anser att kommunen bör bistå fastighetsägare med information och initiering av dessa projekt.

Flera respondenter i denna studie upplever att fastighetsägare inte är medvetna om sitt juridiska ansvar. En orsak till detta kan vara att försäkringsbolag erbjuder ett omfattande försäkringsskydd för naturskador. Försäkringsbolagens strategi är att fortsätta försäkra översvämningsskador men anger att skyddet kan behöva limiteras i framtiden om återförsäkringsbolagens agerande förändras. Långgivare anger att en giltig helförsäkring ska finnas för att de ska kunna bevilja bolån, därmed är långgivare beroende av försäkringsbolagens agerande. Försäkringsbolag har möjlighet att utvärdera sin risk årligen vilket skapar en durationsrisk för långgivare. Både långgivare och försäkringsbolag betonar dock att man har ett stort ansvar mot sina kunder och ogärna ändrar avtal.

Studien identifierar finansiering som en begränsning vid införandet av klimatanpassande åtgärder. Vid nybyggnation kan kostnader för skyddsåtgärder delas med exploatören men för befintlig bebyggelse upplever kommuner svårigheter med att finna medel. Studien visar att trots att MSB:s statsbidrag höjts ser flera respondenter utmaningar i att nyttja bidraget, främst på grund av låg finansieringsgrad och omfattande ansökningsprocesser. Detta riskerar att leda till att kommuner med mindre resurser, som redan ligger efter i arbetet med klimatanpassning, avstår att ansöka. Författarna anser därmed att ansökningsprocessen till MSB:s statsbidrag bör förenklas så att fler kommuner kan ta del av bidraget.

Flera aktörer beskriver att hantering av skyfall är en pågående utmaning och att det råder otydligheter kring ansvarsfördelningen i frågan. Vissa respondenter anser att kommunen bör ta ett överordnat ansvar för skyfallshantering och att kostnader inte bör belasta VA-kollektivet medan andra anser att VA-taxan bör kunna nyttjas till skyfallsåtgärder i framtiden. Författarna ser yttlig hantering av dagvatten som en nyckel i arbetet med klimatanpassning men anser att frågor om underhåll och finansiering bör utredas vidare. Författarna anser inte att skyfallshantering bör tillfalla huvudmannen då det påverkas av faktorer utanför dennes beslutsområde och således inte bör finansieras av VA-kollektivet. Författarnas förhoppning är att frågor kring ansvarsfördelning och lagstiftning gällande dagvatten kommer belysas i regeringens utredning *Vattenfrågor vid planläggning och byggande* som presenteras i juni 2023 (Kommittédirektiv 2021:92).

Studien visar att det finns olikheter mellan kommunernas förutsättningar att arbeta med klimatanpassning. Mindre kommuner upplever utmaningar med brist på underlag och kompetens. Det belyses även att klimatanpassning konkurrerar med nuvarande behov och att tidsperspektivet i politiken är avgörande. Långsiktigheten som krävs för att kunna hantera klimatrisker kontra politikens korta mandatperioder utgör en betydande intressekonflikt som drabbar framtida generationer om samhället inte agerar.

1.2. Vidare studier

En aspekt som lyfts i studien är kommunens skadeståndsansvar vid felaktig myndighetsutövning. Frågan om förlängt skadeståndsansvar är något som belysts i tidigare utredningar, dock anser författarna likt det nationella expertrådet för klimatanpassning att möjligheten till delat skadeståndsansvar bör studeras vidare. Detta då det kan anses paradoxalt att skadeståndsansvaret endast ligger på den som fattar beslut om bebyggelsen (kommunen) och inte den som uppför den (exploatören).

En betydande utmaning i implementering av klimatanpassningsåtgärder är finansiering och en viktig aspekt är att fastighetsägare borde kunna bidra finansiellt. Författarna anser att vidare studier som undersöker möjliga finansieringsmodeller för klimatanpassningsåtgärder krävs för att driva arbetet framåt. Dessa studier skulle exempelvis kunna behandla möjligheten att betrakta klimatanpassningsåtgärder som gemensamhets- och markavvattningsanläggningar.

I denna studie belyses ett flertal strategier för hantering av översvämningsrisk, något som inte berörts i detalj är planerad reträtt. Denna fråga anser författarna bör undersökas vidare och då belysas utifrån ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarhetsaspekter. Förslagsvis bör konsekvenserna av planerad reträtt värderas genom nyttokostnadsanalys.

Referenser

Adolfsson, J. (2019). *Strukturplan - Ett verktyg för att planera den framtida fysiska strukturen?* Examensarbete Kandidatarbete i samhällsbyggnadsteknik. Högskolan Dalarna.

Backö, J., Lundblad, U. & Håkansson, A. (2016). *Fastighetsägarnas ansvar och möjlighet att förebygga översvämningsskador*. Svenskt vatten utveckling, 2016–11.

Blomberg, J. & Svensson, J. (2022). *Plan- och bygglagen*. Lexino (JUNO) [Hämtad 2022-04-11]

Boverket (2015). *Lagen om allmänna vattentjänster*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/temadelar-detaljplan/dagvatten-i-detaljplan/flera-lagar-reglerar-dagvatten/lagen-om-allman-na-vattentjanster/> [Hämtad 2022-01-20]

Boverket (2017a). *Länsstyrelsen*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/roller-och-ansvar/lansstyrelsen/> [Hämtad 2022-01-20].

Boverket (2017b). *Länsstyrelsens tillsyn*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/> [Hämtad 2022-01-18]

Boverket (2018). *Tillsynsvägledning avseende översvämningssrisker*. 2018:8. ISBN: 978-91-7563-538-5

Boverket (2019a). *Processen för länsstyrelsens tillsyn över detaljplaner*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/process/> [Hämtad 2022-01-21]

Boverket (2019b). *Roller och ansvar*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/halsa-sakerhet-och-risker/roller-och-ansvar/> [Hämtad 2022-01-24]

Boverket (2020a). *Översiktsplanen*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/> [Hämtad 2022-01-20]

Boverket (2020b). *Detaljplanering*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/detaljplanering/> [Hämtad 2022-01-21]

Boverket (2020c). *Kommunalt planmonopol*. <https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/kommunens-verktyg/kommunalt-planmonopol/> [Hämtad 2022-01-21].

Boverket (2020d). *Strandskydd*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/strandskydd/> [Hämtad 2022-01-21]

Boverket (2020e). *Prövning av bygglov inom detaljplan*. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/provning_lov_fb/bygglov_inom_dp/ [Hämtad 2022-01-21].

Boverket (2020f). *Landsbyggsutveckling i strandnära lägen*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/strandskydd/landsbyggsutveckling-i-strandnara-lagen/> [Hämtad 2022-02-14]

Boverket (2020g). *Översiktsplanens innehåll*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/innehall/> [Hämtad 2022-02-17]

Boverket (2020h). *Kommunallagen (2017:725)*. <https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/vad-sager-lagen/kommunallagen/> [Hämtad 2022-02-24]

Boverket (2020i). *Strategisk miljöbedömning för detaljplan*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/miljobedomningar/strategisk/> [Hämtad 2022-03-02]

Boverket (2021a). *Översiktsplanens nytta och funktion*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/nytta/> [Hämtad 2022-01-28]

Boverket (2021b). *Genomförandetid*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/planbestammelser/genomforandetid/> [Hämtad 2022-02-14]

Boverket (2021c). *Planbesked*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneprocessen/planbesked/> [Hämtad 2022-02-18].

Boverket (2021d). *Översiktsplanens aktualitet*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/statistik-oversiktsplan/oversiktsplanens-aktualitet/> [Hämtad 2022-02-28].

Boverket (2021e). *Lämplighetsbedömning*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lamplighetsbedomning/> [Hämtad 2022-03-01].

Boverket (2022). *Kommunens rätt att lösa in mark*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplanens-genomforande/kommunens-ratt-att-inlosa-fastigheter/> [Hämtad 2022-05-06].

Cardell, N. & Rappmann, T. (2021). *Hantering av dagvatten och skyfall med helhetsperspektiv och riskhänsyn – Planering för ett hållbart samhälle*. TVVR21/5001. Lunds tekniska högskola, Lund.

Carlander, F. (2016). *Skyfallsförebyggande åtgärder Exempel från arbete i Köpenhamns och Fredriksbergs kommuner*. MSB1018 – Augusti 2016 ISBN 978-91-7383-678-4

Communication from the commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. *Forging a climate-resilient Europe - the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change*. COM 2021/82 24 februari 2021, Bryssel.

Crichton, D. (1999). The risk triangle. In *Natural Disaster Management*; Tudor Rose: London, UK, 1999; pp. 102–103. ISBN 0-9536140-1-8.

Danielsson, M. (2020). *Ekonomiska kommentarer - Havsnivåhöjning till följd av global uppvärmning innebär ökade risker för bostäder*. Sveriges Riksbank, 3 november.

Danish EPA (2022). *Klimatilpasningsportalen*. [Hämtad 2022-05-02]. www.klimatilpasning.dk

EU Technical Expert Group on Sustainable Finance (2020). *Financing a Sustainable European Economy, Technical Report*. European Commission.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (europaisk klimatlag)

Fastighetsägarna (2019). *Klimatsäkra din fastighet - Fastighetsägare i ett förändrat klimat*. <https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/broschyrer-och-faktablad/ovrigt/klimatsakra-din-fastighet.pdf?bustCache=1584542246810>

Finansinspektionen (2011). *Finansinspektionens allmänna råd om teckningsrisker och återförsäkringsrisker i försäkringsföretag*. Finansinspektionen (www.fi.se) ISSN 1102-7460

Forsberg, T. (2021). *Klimatanpassningsåtgärder för små kustnära samhällen Fallstudie av erosion- och översvämningsproblem i Vikhög*. Master Thesis Division of Water Resources Engineering Department of Building & Environmental Technology Lund University Box 118 221 00 Lund, Sweden.

Granberg, M. & Bodland, T. (2019). *Klimatanpassning och samhällets resiliens - Ett svenskt perspektiv*. Centrum för klimat och säkerhet. 2019:4. 978-91-7867-065-9.

Handelsbanken (2021). *Fastighetsrapporten - insikter & utsikter*. Handelsbanken Global Research.

Havs och vattenmyndigheten (2021). *LOVA*. <https://www.havochvatten.se/anslag-bidrag-och-utlysningar/havs--och-vattenmiljoanslaget/lova.html> [Hämtad 2022-02-11]

Heldmark, T. (2020). *Försäkringsbolag tvekar om översvämnings-skador*. SVT, 25 februari. <https://sverigesradio.se/artikel/7415872>

Hepperle, E., Dixon-Gough, R.W. & Kalbro, T. (2011). *Core-Themes of Land Use Politics: Sustainability and Balance of Interests*. vdf Hochschulverlag AG an der ETH Zürich. ISBN 978-3-7281-3375-5.

Hudson, P., de Ruig, L., de Ruiter, M. & Kuik, O. (2017). *Insurance of weather and climate related disaster risk: Inventory and analysis of mechanisms to support damage prevention in the EU*. Ramboll, Vrije Universiteit Amsterdam.

IPCC (2021) *Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [MassonDelmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. Cambridge University Press. In Press.

IPCC (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>.

Joelsson, F & Petersson A. (2021) *Stigande havsnivåer – vilken hänsyn tas till översvämningsrisken vid fastighetsbildning och plan- och byggärenden?* Examensarbete i fastighetsvetenskap, Lunds Tekniska Högskola.

Kalmar kommun (2022). *Tematiska tillägg*. <https://www.kalmar.se/bygga-bo-och-miljo/samhallsutveckling/planering/oversiktlig-planering/tematiska-tillagg.html> [Hämtad 2022-02-24]

Klimatanpassningsutredningen (2017). *Vem har ansvaret?* (SOU 2017:42) Stockholm: Miljö- och energidepartementet.

Kommittédirektiv 2019:41. *Översyn av strandskyddet.*

Kommittédirektiv 2021:92 *Vattenfrågor vid planläggning och byggande.*

Konsumenterna (u.å.). *Villaförsäkringar.* <https://www.konsumenternas.se/forsakringar/boendeforsakringar/villaforsakringar/naturskador/> [Hämtad 2022-01-21]

Konsumenternas (2021). *Översvämning – hur gäller försäkringen?* <https://www.konsumenternas.se/arkiv---nyheter-bloggar-och-poddar/nyheter/2021/juli/oversvamning--hur-galler-forsakringen/> [Hämtad 2022-01-22]

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Studentlitteratur AB, Lund.

Lagerstedt, J. (2018). *Länsförsäkringar vill sluta försäkra klimatutsatta nybyggen.* SVT, 9 november. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lansforsakringar-vill-sluta-forsakra-klimatutsatta-nybyggen>

Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik.* 3:2 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Lundh, C., Ibold, K. & Bjurström, G. (2021) *Rapport - Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut - Genomgång av ett urval av lagstiftning relevant för klimatanpassning.* Version 2. Advokatfirman Delphi.

Lundström, G. (2021) *Vad har egentligen klimatkrisen med finansiell stabilitet att göra?* Skandinaviska enskilda banken 1 november 2021 <https://seb.se/privat/spara-och-placera/inspiration-och-guider/ekonomibloggen/2021/vad-har-egentligen-klimatkrisen-med-finansiell-stabilitet-att-gora>

Länsstyrelsen Skåne (2019). *Regional kustsamverkan för Skåne och Halland – beskrivning september 2019 – framtaget i samarbete mellan SGI, SGU och Länsstyrelserna i Skåne och Halland.* projects.swedgeo.se

Länsstyrelserna Stockholm & Västra Götaland (2021). *Klimatrelaterade risker i översiktsplanering - metodstöd.* lansstyrelsen.se

Matschke Ekholm, H. & Nilsson, Å. (2019). *Klimatanpassning 2019 - Så långt har Sveriges kommuner kommit*. C394. IVL Svenska Miljöinstitutet 2019. 978-91-7883-079-4.

Michailova, J. & Macko, A. (2017). The role of emotions in forming judgments about risks. I Tyszka, T & Zielonka, P. (red.). *Large Risks With Low Probabilities. Perceptions and willingness to take preventive measures against flooding*. London. ss. 99–100.

Miljödepartementet (2022). *Vägar till hållbara vattentjänster*. (Regeringens proposition 2021/22:208). Stockholm.

Miljö-och energidepartementet (2017). *Nationell strategi för klimatanpassning*. (Regeringens proposition 2017/18:163). Stockholm: Regeringskansliet

Mobini, S., Becker, P., Larsson, R. & Berndtsson, R. (2020) *Systemic Inequity in Urban Flood Exposure and Damage Compensation*. *Water* 2020, 12, 3152.

MSB (u.å.). *Översvämningssportalen*. <https://gisapp.msb.se/Apps/oversvamningsportal/index.html?msckid=24e113d9a14411ec9ea199ffbfd3914> [Hämtad 2022-03-11]

MSB (2012). *Översvämningar i Sverige 1901–2010*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB (2013a) *Resiliens : begreppets olika betydelser och användningsområden*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB (2013b) *Pluviala översvämningar: Konsekvenser vid skyfall över tätorter, en kunskapsöversikt*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB (2020). *Förordningen om översvämningssrisker – Sveriges genomförande av EU:s översvämningssdirektiv*. MSB1657 - december 2020.

MSB (2021a) *Översvämning* <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/msbs-arbete-vid-olyckor-kriser-och-krig/forstarkningsresurser/oversvamnning/> [Hämtad 2022-01-20]

MSB (2021b) *Översvämningsdirektivet* <https://www.msb.se/oversvamningsdirektivet> [Hämtad 2022-01-20]

MSB (2022). *Statsbidrag för naturolyckor*. <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/naturolyckor-och-klimat/statsbidrag-vid-naturolyckor/> [Hämtad 2022-02-07]

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2019). *Fastigheter*. <https://www.klimatanpassning.se/hur-samhallet-paverkas/samhallsplanering/fastigheter-1.154511> [Hämtad 2022-02-23]

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2020a). *Lokalt*. <https://www.klimatanpassning.se/vem-gor-vad/det-offentliga-ansvaret/lokalt-1.25862> [Hämtad 2022-01-21]

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2020b). *SKR och kommunernas aktiviteter*. <https://www.klimatanpassning.se/vem-gor-vad/kommunernas-arbete/skl-och-kommunernas-aktiviteter-1.100086#:~:text=SKR%20Intresseorganisationen%20Sveriges%20Kommuner%20och%20Regioner%20%28SKR%29%20f%C3%B6ljder.n%C3%A4tverket%20f%C3%B6r%20dialog%20och%20erfarenhetsutbyte%20kring%20klimatanpassningsfr%C3%A5gor%20bildats.> [Hämtad 2022-02-04]

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2021a). *Nationellt*. <https://www.klimatanpassning.se/vem-gor-vad/det-offentliga-ansvaret/nationellt-1.26917> [Hämtad 2022-01-21].

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2021b). *Regionalt*. <https://www.klimatanpassning.se/vem-gor-vad/det-offentliga-ansvaret/regionalt-1.26916> [Hämtad 2022-10-21]

Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2021c). *Myndigheternas regeringsuppdrag 2021*. <https://www.klimatanpassning.se/vem-gor-vad/vad-gor-myndigheterna/myndigheternas-regeringsuppdrag-2021-1.168883> [Hämtad 2022-10-21]

- Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2021d). *Hur kan klimatanpassning finansieras i kommuner?*
<https://www.klimatanpassning.se/klimatanpassa/underlag-for-klimatanpassning/finansiering/hur-kan-klimatanpassning-finansieras-i-kommuner-1.126972#:~:text=N%C3%A5gra%20kommuner%20har%20b%C3%B6rjat%20anv%C3%A4nda%20VA-taxan%20eller%20gr%C3%B6na,finansieras%20ofta%20med%20en%20kombination%20av%20olika%20l%C3%B6sningar.> [Hämtad 2022-02-07]
- Myndighetsnätverket för klimatanpassning. (2021e). *Varför klimatanpassa?*
<https://klimatanpassning.se/klimatanpassa/inspiration/varfor-klimatanpassa-1.7783> [Hämtad 2022-02-14]
- Nationella expertrådet för klimatanpassning (2022). *Första rapporten från Nationella expertrådet för klimatanpassning 2022*. Klimatanpassningsrådet.se
- Naturskyddsföreningen (2021). *Värna vårt strandskydd – stränderna är till för alla*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/varna-vart-strandskydd-stranderna-ar-till-for-alla/> [Hämtad 2022-03-25]
- Naturvårdsverket (u.å.). *LONA – Lokala naturvårdssatsningen*.
<https://www.naturvardsverket.se/lona> [Hämtad 2022-02-11]
- Nutsford, D., Pearson L., Kingham, S. & Reitsma, F. (2016). *Residential exposure to visible blue space (but not green space) associated with lower psychological distress in a capital city*. Health & Place, Volume 39, 2016, Pages 70-78, ISSN 1353-8292.
- Närvänen, A. (1999). *När kvalitativa studier blir text*. Lund: Studentlitteratur.
- Olshammar, M. & Baresel, C. (2012). *Vattenskador orsakade av baktryck i avloppssystemet - erfarenheter, regler, hantering och tekniska lösningar*. B2029. IVL Svenska Miljöinstitutet och Svensk försäkring.

Persson, J., Antonsson, M., Danielsson, D., Fäldt, H., Hellström, I., Huber, A., Oskarsson, I., Unell, E., Björksund-Tuominen, M., Blad, L., de Geyter, S., Johansson, S., Lindgren, S., Lundgren, K., Lönn, P. & Dalhielm, P. (2020). *Vattenbranschen: Ge oss redskapen att lyckas, politiker*. Dagens Samhälle, 13 februari.

Persson, S. (2018). *Klimatanpassning - Fastighetsägares möjligheter att vidta gemensamma åtgärder*. Fastighetsvetenskap, Institutionen för Teknik och samhälle, Lunds Tekniska Högskola, Lunds Universitet, BOX 118, 221 00 Lund.

Pettersson, E. & Öberg, I. (2014). *Stadsförtätning och dess konsekvenser - En undersökning av förtätningspotentialen i olika stadskaraktärer i Gävle*. Akademin för teknik och miljö. Avdelningen för industriell utveckling, IT och samhällsbyggnad.

Regeringskansliet (2018a) <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/05/sou-201834/> [Hämtad 2022-01-28]

Regeringskansliet (2018b). *Den byggda miljön måste anpassas*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/nationell-strategi-for-klimatanpassning/den-byggda-miljon-maste-anpassas/> [Hämtad 2022-02-17]

Regional kustsamverkan Skåne/Halland (2019). *Lägesrapport för projektgrupp 3, planering, exploatering och bebyggelse*. SGI, swedgeo.se

Region Skåne (2019). *Stadskvaliteter i Skåne – Värdering av stadskvaliteter för bostäder, kontor och handel i fem skånska tätorter*. Avdelningen för regional utveckling.

SBAB (2020). *Komma hem rapporten – Del 3: Medvetenhet om klimatförändringarnas påverkan på bostäder ökar*. sbab.se

SFS 1970:994 *Jordabalk*. Stockholm: Justitiedepartementet L1

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Stockholm: Miljödepartementet.

SFS 2003:778. *Lag om skydd mot olyckor*. Stockholm: Justitiedepartementet L4.

SFS 2005:104. *Försäkringsavtalslag*. Stockholm. Justitiedepartementet L2

SFS 2006:412. *Lag om allmänna vattentjänster*. Stockholm: Miljödepartementet

SFS 2006:544. *Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap*. Stockholm: Justitiedepartementet L4.

SFS 2010:900 *Plan- och bygglag*. Stockholm: Finansdepartementet

SFS 2019:5. *Förordning om översvämningsrisker*. Stockholm. Justitiedepartementet L4

Simonsson, L., Liljedahl, B., Wikström, P. & Waleij, A. (2017). *Höga havsnivåer och översvämningsrisker – Bedömningar av konsekvenser av inträffade händelser i Sverige 1980–2017*. FOI-R-4446-SE ISSN: 1650–1942

Sjöberg, T., Hjerpe, K., Kownacki Lundgren, K. & Andersson, L. (2019). *Kommunernas arbete med klimatanpassning 2019 – Analys av statusrapportering till SMHI*. ISSN: 1654–2258

SKR (2020). *Hemställan – Staten måste öka och förbättra sitt stöd till klimatanpassning i kommuner och regioner*. Avdelningen för Ekonomi och styrning.

SMHI (2014). *Översvämningsrisker*.
<https://www.smhi.se/kunskapsbanken/hydrologi/oversvamningar/oversvamningar-1.5949#:~:text=I%20Sverige%20orsakas%20%20C3%B6versv%20C3%A4mningar%20fr%C3%A4mst%20av%20stora%20vattentillf%C3%B6r%20norr%20delarna%20av%20landet%20i%20samband%20med%20sn%C3%B6sm%C3%A4ltningen>.
[Hämtad 2022-02-17]

SMHI (2019). *Lathund för klimatanpassning – Användarguide*.
<https://www.smhi.se/lathund-for-klimatanpassning/om-lathund-for-klimatanpassning/anvandarguide-1.130648> [Hämtad 2022-02-25]

SMHI (2021a). *HazardSupport: Kustöversvämningar*.
<https://www.smhi.se/forskning/forskningsenheter/luftmiljo/hazardsupport-kustoversvamningar-1.167330> [Hämtad 2022-01-20]

SMHI (2021b) *Översvämning i framtida klimat* <https://www.smhi.se/professionella-tjanster/professionella-tjanster/klimat/oversvamning-i-framtida-klimat-1.176660> [Hämtad 2022-01-20]

SMHI (2021c) *Vårflod* <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/hydrologi/vattenforing/varflod-1.7208> [Hämtad 2022-01-20]

SMHI (2022a). *Högvattenhändelser och extremnivåer*.
<https://www.smhi.se/klimat/stigande-havsnivaer/hogvattenhandelser-och-extremnivaer-1.165445> [Hämtad 2022-01-20]

SMHI (2022b). *Stigande hav*. <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/oceanografi/vattenstand-och-klimat> [Hämtad 2022-01-19]

Statistiska centralbyrån (2015). *Dagens urbanisering – inte på landsbygdens bekostnad*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Dagens-urbanisering--inte-pa-landsbygdens-bekostnad/> [Hämtad 2022-02-17]

Statsrådsberedningen (2021). *Regeringen har beslutat om en lagrådsremiss om mer differentierat strandskydd*. [pressmeddelande], 10 november

Stockholmsregionen (2011). *Stadskvaliteter som lockar*. Nr 3. Stockholms läns landsting. Tillväxt, miljö och regionplanering.

Storbjörk, S. & Hjerpe, M. (2014). *Sometimes Climate Adaptation is Politically Correct: A Case Study of Planners and Politicians Negotiating Climate Adaptation in Waterfront Spatial Planning*, 2014, *European Planning Studies*, (22), 11, 2268-2286. *European Planning Studies* is available online at informaworldTM: <http://dx.doi.org/10.1080/09654313.2013.830697>

Storbjörk, S. & Ugglå, Y. (2015). *The practice of settling and enacting strategic guidelines for climate adaptation in spatial planning: lessons from ten Swedish municipalities*, *Regional Environmental Change*, (15), 6, 1133-1143. <http://dx.doi.org/10.1007/s10113-014-0690->

Svensk försäkring (u.å.). *Storm och översvämning – så här fungerar försäkringskyddet*. <https://www.svenskforsakring.se/om-forsakring/vad-ar-och-hur-funkar-det/storm-och-oversvamning--sa-har-fungerar-forsakringskyddet/> [Hämtad 2022-01-18]

Svensk försäkring (2021). *Naturskador i Sverige 2021 - Antal och kostnader per kommun*. 2021:2. svenskforsakring.se

Svenskt vatten (2016). *Återbetalningsskyldighet*. <https://www.svensktvatten.se/va-chefens-verktygslada/juridik/oversikt-regelverk/vattentjanster-regler-fragor-och-praxis/avgifternas-storlek/fordjupning/aterbetalning/> [Hämtad 2022-05-04]

Svenskt vatten (2019). *Allmänna bestämmelser VA (ABVA)*. <https://www.svensktvatten.se/vattentjanster/juridik/oversikt-reglering/allmanna-bestammelser-abva/> [Hämtad 2022-03-21]

Svenskt vatten (2021). *En proposition om vägar till hållbara vattentjänster väntas i början på mars*. <https://www.svensktvatten.se/om-oss/nyheter-lista/en-proposition-om-vagar-till-hallbara-vattentjanster-vantas-i-december/> [Hämtad 2022-01-28]

SVT (2021a) Kommuner kritiseras – vill bygga på platser med översvämningsrisk. *SVT 7* september (Uppdaterad 8 september). <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kommuner-kritiseras-vill-bygga-pa-platser-med-oversvamningsrisk>

SVT (2021b). Mäklarsamfundet: Köparens ansvar att fråga om klimatanpassning. *SVT 7* juni. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/maklarsamfundet-koparens-ansvar-att-fraga-om-klimatanpassning>

Sörensen, J. (2018) Pluviala översvämningar i stort och smått. *Vatten: tidskrift för vattenvård /Journal of Water Management and research*, 74(4), 207-220. https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/62828388/VAT-TEN_4_209_222.pdf

Sörensen, J. & Emilsson, T. (2019). *Evaluating Flood Risk Reduction by Urban Blue-Green Infrastructure Using Insurance Data*. *Journal Water Resource Planning Management*, 2019, 145(2): 04018099

Sörensen, J. & Mobini, S (2017). Pluvial, urban flood mechanisms and characteristics –Assessment based on insurance claims. *Journal of Hydrology* 555 (2017) 51–67

The, S. & Skov, M. (2021). *Kostnadsanalys av översvämningsskydd 7 områden längs Skånes kust*. Ramboll. Version 1320052718.

Utredningen om hållbara vattentjänster. (2018). *Vägar till hållbara vattentjänster*. (SOU 2018:34). Stockholm: Miljö- och energidepartementet.

VA Syd (2021). *Ersättning om du drabbats av översvämning*. <https://www.vasyd.se/Artiklar/Oversvamning/Ersattning-om-du-drabbats-av-oversvamning> [Hämtad 2022-01-24].

Vesterlins (u.å.). *Exploateringsavtal*. <https://vesterlins.se/ordlistan/exploateringsavtal> [Hämtad 2022-04-06]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab.

Widarsson, L-E. (2007). *Drivkrafter För Hållbar Dagvattenhantering*. 2007–04. Svenskt vatten utveckling.

Wihlborg, M., Sörensen, J.L., Olsson, J.A., 2019. Assessment of barriers and drivers for implementation of blue-green solutions in Swedish municipalities. *J. Environ. Manage.* 233, 706–718. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.12.018>

Yang, L., Ni, G., Tian, F. & Niyogi, D. (2021). *Urbanization Exacerbated Rainfall Over European Suburbs Under a Warming Climate*. *Geophysical Research Letters* Volume 48, Issue 21

Bilagor

Bilaga 1: Intervjufrågor till Boverket

Boverkets roll vid hantering av översvämningsrisk

1. Upplever du att översvämningar är ett hot för samhället? Tror du att problemen kommer öka i framtiden?
2. Vilket hot upplever ni som störst (kust, sjö-vattendrag eller skyfall?)
3. Vilket ansvar har Boverket i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
4. Hur arbetar ni konkret med att minska översvämningsrisken i bebyggd miljö?
5. Finns det verktyg som du upplever att Boverket saknar för att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
6. Ett av Boverkets uppdrag är att administrera statliga stöd och bidrag. Kan några av dessa användas till finansiering av klimatanpassande åtgärder?

Beaktning av översvämningsrisk i den fysiska planeringen

7. Kan det finnas en motsättning i att skapa attraktiv bebyggelse samt att skydda från översvämningar?
8. Beaktas översvämningsrisk i tillräckligt hög utsträckning i fysisk planering?

Lagstiftning relaterat till översvämning

9. Tycker du att gällande lagstiftning driver arbetet med klimatanpassning framåt?
10. 2018 genomfördes en ändring i PBL som innebär att översvämningsrisk måste beaktas i den fysiska planeringen. Vad föranledde denna ändring och vad har den fått för genomslag?
11. I områden där genomförandetiden för detaljplan löpt ur provas bygglov mot den senast gällande planen om ingen ny detaljplan är under arbete. Hur stor beaktning kan man då ta till översvämningsrisken?

12. Det nationella expertrådet för klimatanpassning har nyligen föreslagit att kommunernas skadeståndsansvar ska förlängas från 10 till 25 år, hur ser Boverket på detta?
13. I många fall ligger behovet av klimatanpassande åtgärder flera år in i framtiden. Finns det en begränsning i tidsaspekten vid planering och införande av klimatanpassande åtgärder?
14. Finns det möjlighet att i detaljplanen ställa krav om åtgärder som ska genomföras längre fram i tiden?
15. Finns det möjlighet att bevilja bygglov med förbehåll för att fastighetsägaren ska genomföra åtgärder längre fram i tiden?
16. Upplever du att möjligheter att skydda befintlig bebyggelse är tillräckligt tydligt i dagens lagstiftning?
17. Anser ni att fastighetsägarnas ansvar att skydda sin fastighet är tillräckligt tydligt i dagens lagstiftning? Tycker ni att fastighetsägarna är tillräckligt medvetna om detta ansvar?

Samverkan med övriga aktörer

18. Vilka aktörer samverkar ni med i arbetet med översvämningsrisk?
19. Hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
20. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?

Bilaga 2: Intervjufrågor till försäkringsbolag

Försäkringsbolagens roll och ansvar vid hantering av översvämningsrisk

1. Ser ni översvämningsrisk som en utmaning för försäkringsbranschen? Tror ni att problemen kommer öka i framtiden?
2. Vilket hot upplever ni som störst (kust, sjö-vattendrag eller skyfall?)
3. Anser ni att försäkringsbolag har ett ansvar i att minska översvämningsrisk bebyggd miljö?
4. Anser ni att försäkringstagare har ett ansvar i att minska översvämningsrisken i bebyggd miljö? Tycker ni att fastighetsägarna är tillräckligt medvetna om detta ansvar?

Försäkring av fastigheter med hög översvämningsrisk

5. Ser ni någon trend i hur försäkringsbolag hanterar översvämningsutsatta fastigheter? Tror ni detta kommer förändras i framtiden?
6. Finns det områden idag där man nekar försäkring med hänsyn till översvämningsrisk? Finns det åtgärder som skulle kunna vidtas för att dessa fastigheter skulle anses försäkringsbara?
7. Vilka åtgärder behöver försäkringsbranschen ta för att hantera det ökade översvämningshotet i framtiden? Är det ett alternativ att neka försäkring?
8. Används incitament som exempelvis sänkta premier för fastighetsägare som vidtar skyddande åtgärder?
9. Upplever ni att ni har den kunskap och det underlag som krävs för att bedöma översvämningsrisken?

Försäkringsvillkor

10. Hur ser era villkor generellt ut vid ersättning av skador orsakade av översvämningsrisk?
11. Försäkringar ska ersätta skador som uppstår av oförutsedda händelser. Hur hanteras detta kriterium i områden där det finns en identifierad översvämningsrisk?

Samverkan med aktörer

12. Hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk? Hur upplever ni samarbetet inom branschen?
13. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?
14. Anser ni att kommuner tar tillräcklig hänsyn till översvämningsrisk i sin planering?
15. Anser ni att kommunen tar tillräckligt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse för översvämningar?

Bilaga 3: Intervjufrågor till kommuner

Kommunens roll vid hantering av översvämningsrisk

1. Upplever ni att översvämningsrisk är ett hot för kommunen? Tror ni att problemen kommer öka i framtiden?
2. Vilket hot upplever ni som störst (kust, sjö-vattendrag eller skyfall?)
3. Vilket ansvar har kommunen i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
4. Hur arbetar ni konkret med att minska översvämningsrisken i bebyggd miljö? Finns det planer eller strategier som avser detta?
5. Vilka konkreta åtgärder har ni genomfört eller planerar ni att genomföra?

Beaktning av översvämningsrisk i den fysiska planeringen

6. Hur ser behovet av bostäder ut idag i er kommun?
7. Finns det en önskan från kommunens sida att erbjuda bostäder nära vattenförekomster?
8. Kan det finnas en motsättning i att skapa attraktiv bebyggelse samt att skydda från översvämningsrisk?
9. Vilken hänsyn tas till översvämningsrisk vid fysisk planering?
10. Hur hanteras områden som anses vara olämpliga att bebygga med hänsyn till översvämningsrisk? Finns det exempel på områden som klassats som olämpliga eller riskutsatta?
11. Upplever ni att ni har tillräckligt med kunskap och underlag för att kunna bedöma översvämningsrisken?
12. Upplever ni att ni har de verktyg som krävs för att skydda befintlig bebyggelse?

Lagstiftning relaterat till översvämningsrisk

13. Tycker ni att gällande lagstiftning driver arbetet med klimatanpassning framåt?
14. 2018 genomfördes en ändring i PBL som innebär att översvämningsrisk måste beaktas i den fysiska planeringen. Hur påverkas ni av denna ändring?

15. I områden där genomförandetiden för detaljplan löpt ur prövas bygglov mot den senast gällande planen om ingen ny detaljplan är under arbete. Hur stor beaktning kan man då ta till översvämningsrisken?
16. Hur påverkar strandskyddet er fysiska planering?
17. Anser ni att fastighetsägarnas ansvar att skydda sin fastighet är tillräckligt tydligt i dagens lagstiftning? Tycker ni att fastighetsägarna är tillräckligt medvetna om detta ansvar?

Finansiering av klimatanpassande åtgärder

18. Hur finansieras klimatanpassande åtgärder i kommunen?
19. Finns det en begränsning i vad som kan finansieras av kommunala taxor (exempelvis VA-taxan)?
20. Utnyttjas möjligheten att söka anslag för större projekt?
21. Anser ni att ekonomin är en begränsande faktor i implementeringen av åtgärder som kan minska översvämningsrisk?

Samverkan inom kommunen och mellan aktörer

22. Vilka aktörer samarbetar ni med och hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
23. Vilket stöd får ni av myndigheter gällande bedömning av översvämningsrisk?
24. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?

Bilaga 4: Intervjufrågor till långgivare

Långgivares syn på översvämningsrisk nu och i framtiden

1. Påverkas bankens arbete av ökad översvämningsrisk relaterat till klimatförändringar? Tror ni att bankens arbete kommer förändras i framtiden?
2. Anser ni att banker ett ansvar i att minska översvämningsrisk i byggd miljö?
3. Hur ser bankernas möjlighet ut att finansiellt bidra till klimatanpassningsarbete?

Utlåning relaterat till översvämningsrisk

4. Beaktar ni översvämningsrisken vid bedömning av utlåning till fastigheter?
5. Hur hanterar ni översvämningsutsatta fastigheter där banken har utlåning med bostaden som säkerhet? Händer det att bolån nekas på grund av för hög översvämningsrisk?
6. Hur påverkas värdet av fastigheter av ökad översvämningsrisk?
7. Hur hanterar ni bolån till fastigheter som nekas försäkring på grund av översvämningsrisk vid bedömning av beviljande av bolån?
8. Hur hanterar ni bolån till fastigheter som nekas försäkring för bostäder på grund av översvämningsrisk där ni redan är långgivare?
9. Upplever ni att ni har rätt kompetens för att göra bedömningar kring översvämningsrisk?
10. Upplever ni att ni har rätt underlag för att göra bedömningar kring översvämningsrisk?

Samverkan mellan aktörer

11. Vilka andra aktörer samarbetar ni med i översvämningsfrågan?
12. Hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
13. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?

Bilaga 5: Intervjufrågor till länsstyrelser

Länsstyrelsen roll vid hantering av översvämningsrisk

1. Vilket ansvar har länsstyrelsen i att minska översvämningsrisk byggd miljö?
2. Hur arbetar ni konkret med att minska översvämningsrisken byggd miljö?
3. Länsstyrelsen har ett uppdrag att kartera risken för översvämning längs kusten samt vid sjöar och vattendrag. På vilket sätt arbetar ni med översvämningsrisk orsakade av skyfall?

Beaktning av översvämningsrisk i den fysiska planeringen

4. Vad är länsstyrelsens roll i att beakta översvämningsrisk vid fysisk planering?
5. Vilka anledningar bedömer ni är de vanligaste vid överprövning eller synpunkter på planer som brister i beaktandet av översvämningsrisk?
6. Upplever ni att det finns en önskan i kommunerna att bygga nära vattenförekomster?
7. Upplever ni att ni har tillräckligt med kunskap och underlag för att bedöma risken för översvämning?
8. Upplever ni att kommunerna har tillräckligt med kunskap och underlag för att bedöma risken för översvämning?
9. Finns det några andra verktyg (utöver granskning och överprövning av planer) som skulle kunna hindra eller skydda bebyggelse i olämpliga/riskutsatta områden?
10. Anser ni att översvämningsrisk beaktas i tillräckligt stor utsträckning i den fysiska planeringen?

Lagstiftning

11. Driver gällande lagstiftning (översvämningsdirektivet, plan- och bygglagen, miljöbalken) arbetet med översvämningsrisk?
12. Upplever ni att det saknas lagstiftning som beaktar översvämningsrisk kopplat till skyfall?

Samverkan mellan aktörer

13. Vilka andra aktörer samarbetar ni med i översvämningsfrågan?
14. Hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
15. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?

Bilaga 6: Intervjufrågor till Sveriges kommuner och regioner

SKR:s roll vid hantering av översvämningsrisk

1. Berätta om SKR:s uppdrag mot sina medlemmar.
2. Vilka möjligheter har SKR i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö? Finns det några verktyg ni önskar att ni hade haft för att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
3. Vilka är de främsta synpunkterna era medlemmar framför gällande hanteringen av översvämningsrisk?
4. Anser ni att era medlemmar besitter rätt kompetens och underlag för att kunna bedriva sitt arbete med översvämningsrisk?
5. Anser ni att era medlemmar får tillräcklig finansiering för att bedriva sitt arbete med översvämningsrisk?

Hantering av översvämningsrisk i den fysiska planeringen

6. Upplever ni att era medlemmar tar tillräckligt med hänsyn till översvämningsrisk vid fysisk planering?
7. 2018 genomfördes en ändring i plan- och bygglagen som innebär att översvämningsrisk måste beaktas i högre grad i den fysiska planeringen. Hur påverkas era medlemmar av denna ändring?
8. Vad anser du är de främsta anledningarna till att planer överprövas eller får synpunkter trots denna ändring?
9. Hur påverkar lagen om strandskydd era medlemmar i den fysiska planeringen?
10. Det föreslås en ändring i strandskyddslagen som möjliggör strandnära bebyggelse, främst på landsbygden. Har ni fått någon bild av era medlemmars syn på detta?

Samverkan mellan aktörer

11. Vilka aktörer samverkar ni med och hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
12. Upplever ni att det finns en samsyn kring översvämningsrisken mellan berörda aktörer?

13. Har ni som samverkande organisation identifierat några intressekonflikter?
14. Finns det en samsyn mellan era medlemmar om vad som bör anses som byggbar mark kopplat till översvämningsrisk?
15. Hur upplever SKR och era medlemmar det stöd, avseende underlag samt finansiering, som ges av regeringen och expertmyndigheter?

Bilaga 7: Intervjufrågor till Svensk försäkring

Försäkringsbolagens roll och ansvar vid hantering av översvämningsrisk

1. Ser ni översvämningsrisk som en utmaning för försäkringsbranschen idag och i framtiden? Tror ni att problemen kommer öka i framtiden?
2. Vilket hot upplever ni som störst (kust, sjö-vattendrag eller skyfall?)
3. Anser ni att försäkringsbolag har ett ansvar i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
4. Anser ni att försäkringstagare har ett ansvar i att minska översvämningsrisken i deras bostäder? Tycker ni att försäkringstagare är tillräckligt medvetna om detta ansvar?
5. Finns det ytterligare aktörer som har ett ansvar i att minska översvämningsrisk?

Försäkring av fastigheter med hög översvämningsrisk

6. Ser ni någon trend i hur försäkringsbolag hanterar översvämningsutsatta fastigheter? Tror ni detta kommer förändras i framtiden?
7. Finns det områden idag där man nekar försäkring med hänsyn till översvämningsrisk? Finns det åtgärder som skulle kunna vidtas för att dessa fastigheter skulle anses försäkringsbara?
8. Vilka åtgärder behöver försäkringsbranschen ta för att hantera det ökade översvämningshotet i framtiden? Är det ett alternativ att neka försäkring?
9. Upplever ni att ni har den kunskap och det underlag som krävs för att bedöma översvämningsrisken?
10. Används incitament som exempelvis sänkta premier för fastighetsägare som vidtar skyddande åtgärder?

Försäkringsvillkor

11. Hur ser era villkor generellt ut vid ersättning av skador orsakade av översvämning?
12. Försäkringar ska ersätta skador som uppstår av oförutsedda händelser. Hur hanteras detta kriterium i områden där det finns en identifierad översvämningsrisk?

Samverkan med aktörer

13. Finns det ett samarbete med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk? Hur upplever ni samarbetet inom branschen?
14. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?
15. Anser ni att kommuner tar tillräcklig hänsyn till översvämningsrisk i sin planering?
16. Anser ni att kommunen tar tillräckligt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse för översvämningar?

Bilaga 8: Intervjufrågor till Svenskt vatten

Svenskt vattens roll vid hantering av översvämningsrisk

1. Berätta om Svenskt vattens uppdrag mot sina medlemmar.
2. Hur påverkas Svenskt vattens medlemmar av ökad översvämningsrisk relaterat till klimatförändringar? Vilka åtgärder behöver era medlemmar ta för att hantera det ökade översvämningshotet i framtiden?
3. Anser ni att era medlemmar har ett ansvar i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
4. Anser ni att Svenskt vatten har ett ansvar i att minska översvämningsrisk i bebyggd miljö?
5. Vilka ytterligare aktörer har ett ansvar i att minska översvämningsrisk?
6. Vilka är de främsta synpunkterna era medlemmar framför gällande hanteringen av översvämningsrisk?
7. Anser ni att era medlemmar besitter rätt kompetens och underlag för att kunna bedriva sitt arbete med översvämningsrisk?

Lagstiftning

8. Anser du att lagstiftningen driver arbetet med klimatanpassning framåt?
9. Ni erbjuder juridisk rådgivning till era medlemmar, vilka är de vanligaste frågorna ni möts av?
10. Hur upplever era medlemmar lagstiftningen kring beaktandet av översvämningsrisk?
11. Hur ser du på användandet av praxis (10-årsregn) vid skadeståndsansvar?
12. Hur ser du på hur lokalt omhändertagande av dagvatten hanteras i dagens lagstiftning?
13. Anser ni att fastighetsägarnas ansvar att skydda sin fastighet är tillräckligt tydligt i dagens lagstiftning?
14. Vilka åtgärder/strukturer kan man rent juridiskt finansiera med vattentaxan? Är den i praktiken teknikneutral?

Finansiering av klimatanpassande åtgärder

15. Hur finansierar era medlemmar klimatanpassande åtgärder?
16. Finns det begränsningar i vad som kan finansieras av kommunala taxor?
17. Anser ni att ekonomin är en begränsande faktor i implementeringen av åtgärder som kan minska översvämningsrisk?

Samverkan mellan aktörer

18. Vilka andra aktörer samarbetar ni med i översvämningsfrågan?
19. Hur upplever ni samarbetet med andra aktörer i arbetet med översvämningsrisk?
20. Hur upplever ni samarbetet med Svensk försäkring?
21. Hur upplever Svenskt vatten och era medlemmar det stöd, avseende underlag samt finansiering, som ges av regeringen och expertmyndigheter?
22. Upplever ni att det finns en samsyn kring problematiken med översvämningsrisk mellan berörda aktörer?
23. Upplever du att ansvarsfördelningen är tydlig i dessa frågor?